

KUNSTRÅDETS EVALUERINGER AF 20 KULTURINSTITUTIONER I ÅRHUS

Aarhus Sommeropera
Aarhus Symfoniorkester
Danseværket
Entré Scenen
Filuren
Granhøj Dans

Gran – Teater for Dans
Gruppe 38
Kulturhus Århus
Klüvers Bigband
Musikcaféen
Musikhuset Aarhus

Svalegangen
Teater Refleksion
Train
Voxhall
Århus Festuge
Århus Kunstbygning

Desuden Gellerupscenen evalueret med ekstern evaluatør

samt

Kunstrådets udtalelse om Den Jyske Operas særforestillinger

**Udarbejdet af Århus Kommunes Kunstråd
i samarbejde med Kunstrådets evalueringskoordinator**

April 2007

INTRODUKTION

Århus Kommunes kulturpolitik lægger vægt på, at kunst skal bedømmes på kvaliteten, og at kvaliteten bedst bedømmes af kunstfagkyndige. Derfor har Århus Kommune etableret et Kunstråd. Rådet består af syv kunstfagkyndige eksperter, indstillet af kulturmiljøerne, udpeget af Kulturrådmanden og godkendt af Århus Byråd. Det første Kunstråd blev oprettet i 2000; det nuværende tog over i 2004.

Kunstrådet er udpeget for perioden 2004-2008. Medlemmerne er:

- K. Torben Rasmussen (formand for Kunstrådet), foredragsholder og kulturformidler.
- Martin Lai Andersen, musik- og arrangementskonsulent.
- Trine Rytter Andersen, billedkunstner, freelance kunstsribent og kurator.
- Louis Jensen, forfatter.
- Ansa Lønstrup, lektor på Institut for Æstetiske Fag, Aarhus Universitet.
- Victor Marcussen, skuespiller, teaterinstruktør og producer.
- Sacha World, danser, mimiker og skuespiller.

Kunstrådet har tre hovedopgaver:

- 1) At indstille, hvordan Kulturudviklingspuljen – de såkaldte frie midler – skal fordeles
- 2) At evaluere de kulturinstitutioner, som kommunen udpeger
- 3) At fungere som rådgiver for politikere og forvaltning

Denne rapport handler om evalueringerne. Nærmere bestemt om 20 af byens kulturinstitutioner, der i 2006-07 er blevet evalueret af Kunstrådet, enkelt i form af en udtalelse. Opgaven er udført på opdrag af rådmanden for Kultur og Borgerservice som opfølgning på det tidligere Kunstråds evalueringer af 19 kulturinstitutioner i 2002-03.

Forspil

I Kunstrådets oplæg til evalueringernes gennemførelse har tre hovedaspekter været afgørende: dels et klart fokus på vurdering af det *kunstneriske* niveau i institutionernes virksomhed, dels at fokusere på det interne udviklingsperspektiv for institutionerne og endelig en ambition om at indskrive den enkelte institution i en større kulturel sammenhæng. Ambitionen har været at producere et materiale, der i lige så høj grad kan anvendes af institutionerne selv i deres fortsatte udvikling som af det politiske niveau og en større offentlighed. Kunstrådet har anset også det sidste som et vigtigt aspekt, idet det samlede materiale ideelt set vil kunne give et stort overblik over det lokale kulturlivs righoldige og varierede udtryk.

Vurdering af kunstnerisk kvalitet er ikke enkel. Mange fordomme trives. Den enes smag er vel lige så god som den andens? Århus Kommunes mod til at udnævne et kunstfagligt armslængdeorgan som Kunstrådet hviler på det grundlag, at der faktisk sagligt og fagligt kan argumenteres for, hvorfor noget er bedre end noget andet. Medlemmernes erfaring, både med selv at være skabende kunstnerne, analytikere og/eller mangeårige iagttagere og arrangører, har kvalificeret dem til at vurdere og tage stilling. Og til at argumentere for vurderinger og stillingtagen. Set i lyset af, at der dog altid vil indgå et subjektiv blik i vurderingerne, udskiftes Kunstrådets medlemmer hver fjerde år.

Ud over en betydelig kunstfaglig indsigt skal der en god metode til, så fundamentet for og forløbet af evalueringsprocessen er klar fra begyndelsen. Kunstrådet overvejede flere metoder, men besluttede at arbejde videre, hvor det tidligere Kunstråd slap: med Ønskekvistmodellen, udviklet af Jørn Langsted, Karen Hannah og Charlotte Rørdam Larsen, Aarhus Universitet. Metoden er tilrettelagt omkring klare principper og derfor velegnet til netop at skabe den kvalitative dialog i evalueringsforløbet, som Kunstrådet efterstræber. For at facilitere processen besluttede Kunstrådet at tilknytte Karen Hannah som koordinator og metodemæssig tovholder på evalueringsforløbet.

Evalueringsmodellen

Ønskekivistmodellen er udviklet på initiativ af Århus Kommune og efter aftale med Kulturministeriet som led i bestræbelserne på at finde en fælles metodik, der egner sig til evalueringer på kulturområdet. Behovet for et sådant grundlag viste sig åbenlyst nødvendigt efter første evalueringrunde af kulturinstitutionerne i Århus tilbage i 1997-98.

Ønskekivistmodellen består dels af et trestrengt **kvalitetsbegreb**, der betragter kunstnerisk kvalitet som kombinationer af Villen (*engagement*), Kunnen (*evner*) og Skullen (*nødvendighed*), og dels af en **metode**, der opererer med en række kriterier for ordentlig og fair evaluering – en slags kodeks for etisk afvejet evalueringsarbejde.

Pointen med modellen er at etablere et samtalerum for strukturerede diskussioner og analyser af kunstnerisk kvalitet, der peger ud over de helt snævre offentligheder – også sådanne, som f.eks. et armslængdeorgan kan udgøre, hvis det lukker sig om sig selv.

Som evalueringsredskab bygger modellen dels på selvevaluering, dels på ekstern evaluering og dels på dialogen derimellem. Metodisk lægger modellen vægt på åbenhed og gennemsigtighed i evalueringsprocessen. Redskabet hertil er ikke mindst det såkaldte Startdokument, der fastlægger de grundlæggende rammer for evalueringsarbejdet.

Kunstrådet har arbejdet ganske nøje efter Ønskekivistmodellens metode igennem hele evalueringsforløbet – fra rådet udsendte evalueringernes Startdokument i maj 2006, til de færdige evalueringer fremlægges med denne rapport (om evalueringsgrundlaget, se Startdokumentet, vedlagt som bilag).

Samtidig har Kunstrådet operationaliseret Ønskekivistmodellens kvalitetsbegreb – både i selvevalueringsspørgsmålene til institutionerne, i samtalerne med de enkelte institutioner og så vidt muligt også i de færdige evalueringer. Det trestrengede begreb har en enkel struktur, men lægger samtidig op til nogle ganske komplekse analyser af de enkelte institutioner – analyser, som Kunstrådet dog på ingen måde vil hævde er udtømte med de færdige evalueringer.

Processen

Forud for de færdige evalueringer ligger en temmelig omfattende proces, der har strakt sig over et år. Processen har i hovedtræk indbefattet følgende faser (se bilag for uddybninger): 1) Forberedelse og udarbejdelse af Startdokument, 2) Institutionernes selvevaluering, 3) Indsamling og bearbejdning af materiale, 4) Første samtalerunde mellem Kunstråd og de enkelte institutioner, 5) Analyser, 6) Foreløbige evalueringsrapporter udarbejdes og udsendes til institutionerne, 7) Anden samtalerunde mellem Kunstråd og de enkelte institutioner, 8) Endelige evalueringsrapporter udarbejdes, udsendes og offentliggøres.

Undervejs i processen har Kunstrådet arbejdet samlet og i skiftende tremandskonstellationer, bl.a. på baggrund af erfaringerne med det tidligere Kunstråds parvise evalueringsteams. Dette med henblik på at kvalificere dialogen mellem råd og institution.

Kunstrådet har afholdt to samtalerunder med de 20 institutioner. Første runde fandt sted fra oktober til december 2006. Udgangspunktet var institutionernes selvevaluering, der forud for samtalerne nøje blev gennemgået og diskuteret først på møder i det samlede Kunstråd, dernæst på forberedende møder i tremandsgrupperne.

Efter første samtalerunde blev skrivefasen for alvor indledt i januar 2007. Primo marts 2007 modtog institutionerne så Kunstrådets foreløbige evalueringer. Anden samtalerunde med institutionerne blev afholdt i marts 2007 med afsæt i disse evalueringssudkast og med deltagelse af hele Kunstrådet. På forhånd havde rådet bedt institutionerne forholde sig til tre punkter: 1) evalueringprocessen og udbyttet af denne, 2) evalueringsrapporten, dens konklusioner og institutionernes eventuelle suppleringer, uddybninger og korrektioner og 3) institutionernes overvejelser om opfølgning på evalueringprocessen og brug af rapporten (egen såvel som politisk).

Som aftalt med institutionerne har Kunstrådet indarbejdet responsen i de færdige evalueringer på to måder: Dels hvor Kunstrådet har ment, at institutionens kommentarer kunne korrigere, uddybe og/eller supplere det allerede skrevne; dels ved at Kunstrådet har indskrevet en kort og generel opsumme-

ring af institutionernes kommentarer, der indgår som replik i afslutningen af hver evaluering.

De færdige evalueringer

Kunstrådets færdige evalueringer er ikke hurtige managementrapporter. De er heller ikke videnskabelige udredninger. De er evalueringer, gennemført netop af et Kunstråd. *Kunstneriske signalementer* kaldes evalueringerne i Århus Kommunes Kulturpolitik 2004-2007, og det er også i den ånd, Kunstrådet har arbejdet og opfattet opgaven.

Alle i Kunstrådet har bidraget ligeværdigt som evaluatore, også i skriveprocessen frem mod de færdige evalueringer. Forskellige fagligheder kommer derfor også til udtryk i evalueringen af de forskellige institutioner og i de færdige rapporter. Fagligheder, der er blevet krydset både i diskussioner og i skrivearbejdet. De færdige evalueringer er således det samlede Kunstråds fælles arbejde, ligesom det samlede Kunstråd står bag indhold, konklusioner og anbefalinger i alle 20 evalueringer.

Kunstrådet har bestræbt sig på at udarbejde korte, fremadrettede og klart formulerede evalueringer, der bygger på en åben, dialogisk og gennemskuelig proces med stor inddragelse af institutionerne. Institutionerne har således også en stemme i evalueringerne, bl.a. udtrykt gennem afsnit, der tager afsæt i institutionernes selvevaluering.

Ligeledes har det været helt afgørende for Kunstrådet først at høre institutionerne og få deres respons på evalueringerne, før politikere, forvaltning, presse og offentlighed med de færdige rapporter inddrages i samtalerummet.

Responsen

I de færdige evalueringer har Kunstrådet som nævnt indskrevet en kort opsummering af institutionernes respons på baggrund af anden samtalerunde, afholdt i marts 2007. Opsummerende på denne respons kan generelt konkluderes en stor tilfredshed med hele forløbet, metoden og rapporterne fra institutionernes side. Man har følt sig godt orienteret og "med" i processen, og man har følt sig både set, hørt og forstået.

Også selvevalueringerne har langt hovedparten af institutionerne fået stort udbytte af, om end det er noget, man i en travl hverdag skal mande sig op til. Men som påpeget af de fleste institutioner: når først, man er i gang, er det en givtig og sund proces at standse op, se sig selv i spejlet – og blive set på udefra. Samtidig udtrykker institutionerne ønske om, at også politikerne bruger evalueringerne, så det hele ikke bare ender som evalueringsritual.

EXIT

Hermed afleverer Kunstrådet resultatet af mere end ét års arbejde. Rådet håber, at evalueringernes beskrivelser, analyser og anbefalinger må blive forstået af de ansvarlige politikere. Kunstrådet håber ikke mindst, at evalueringerne kaster lys over Århus' mangfoldige og højt kvalificerede kunst- og kulturliv. Det har de mange dygtige og ihærdige aktører i høj grad fortjent.

TAK til alle ledere og medarbejdere i de 20 institutioner for indsatsen i evalueringsforløbet. Vi glæder sig til en fortsat konstruktiv dialog.

Århus Kommunes Kunstråd

*K. Torben Rasmussen, Martin Lai Andersen, Trine Rytter Andersen,
Louis Jensen, Ansa Lønstrup, Victor Marcussen og Sacha World*

*i samarbejde med
Kunstrådets evalueringskoordinator, Karen Hannah*

April 2007

INDHOLD

• Aarhus Sommeropera.....	1
• Aarhus Symfoniorkester.....	11
• Danseværket.....	20
• Den Jyske Operas særforestillinger (udtalelse).....	30
• Entré Scenen.....	36
• Filuren.....	45
• Gellerupscenen (med ekstern evaluator).....	53
• Granhøj Dans.....	64
• GRAN – Teater for Dans.....	73
• Gruppe 38.....	80
• Klüvers Bigband.....	91
• Kulturhus Århus.....	99
• Musikcaféen.....	109
• Musikhuset Aarhus.....	118
• Svalegangen.....	129
• Teater Refleksion.....	139
• Train.....	149
• Voxhall.....	153
• Århus Festuge.....	162
• Århus Kunstbygning.....	173
Bilag: Startdokument.....	182

AARHUS SOMMEROPERA

Præsentation af Aarhus Sommeropera

Aarhus Sommeropera er den professionelle kammeropera i Århus med et meget højt kunstnerisk niveau, med dirigenten David Riddell som leder (og eneste kontinuerligt ansatte udover en bogholder på deltid) og siden 1993 med en klar repertoire-mæssig dobbeltprofil: 1) kendte klassiske operaer ofte i nyopsætning og 2) moderne, især ny dansk musikdramatik. Sommeroperaen har en forhistorie, som går helt tilbage til afdøde operasanger Holger Bolands sommerforestillinger i Helsingør Teatret i Den Gamle By. Fra midt i 1980'erne genoplivede to lokale ildsjæle, pianisten Erik Kaltoft og "den syn-gende læge" Preben Bjerkø sommeroperaen i Helsingør Teater med opførel-ser af populære operaklassikere som *Così fan Tutte*, *Don Giovanni*, *Barberen i Sevilla*. Allerede på det tidspunkt var den nuværende leder, dirigent David Riddell, involveret, og han pointerer i dag, at det lykkedes først og fremmest, fordi repertoiret var populært. Dengang var synlighed ikke noget problem for den lille opera: det var før Murens fald og dermed før man også i Århus (Mu-sikhuset) begyndte at indkøbe østeuropæiske operagæstespil. Ret hurtigt blev Erik Kaltofts klaver erstattet af Randers Kammerorkester (dengang Ran-ders Byorkester), hvis leder også hedder David Riddell.

Aarhus Sommeropera var det første mindre operakompagni i Danmark, og det blev efterfulgt af andre: Den Fynske Opera, Den Anden Opera (Kø-benhavn), Den Ny opera i Esbjerg, Det Nordjyske Operakompagni (pt. lukket ned, men genopstår muligvis).

Sommeroperaens høje kunstneriske niveau blev i 2001 belønnet med en Reumert Pris (for forestillingen *Così fan Tutte*), og operaen blev i 2004 og 2005 nomineret til samme pris for hhv. *Bortførelsen fra Seraillet* (Mozart) og operatrilogien *Tugt og Utugt i Mellemtiden* (John Frandsen), baseret på Svend Åge Madsens store roman af samme navn. Det sidste var et meget omfattende og ambitiøst projekt, hvis forberedelse og afvikling forløb over otte år med en samlet opførelse af trilogien i 2004 (tre cyklus) og med en be-

tydelig ekstrafinansiering, bl.a. fra statens frie midler (Den musikdramatiske pulje). Det lykkedes aldrig at få den på turné til København eller udlandet grundet manglende finansiering.

Siden da har Sommeroperaen opført endnu et stykke ny dansk musikdramatik, operaen *Edens gave* (Svend Hvidtfelt Nielsen) efter en roman af Svend Åge Madsen (2006), ligeledes med stor kunstnerisk og publikums-mæssig succes. I 2005 opførtes en genopsætning af *Bortførelsen fra Seraillet*, og derudover afholdtes en international sangerkonkurrence for unge talentfulde sangere. I 2006 lanceredes en ny satsning i juni måned: *Ballade i Barberskum* - en familieopera baseret på *Barberen i Sevilla*, som også blev vist som skoleforestillinger og derudover tre velbesøgte offentlige forestillinger. Denne vil blive gentaget i 2007, idet ventelisten til skoleforestillinger giver basis for fem til seks opførelser.

I sensommeren 2007 kommer en helt ny satsning, *Soapera* bestående af mindre, specialkomponerede opera-”scener” i det offentlige rum (gader, bygninger) samt en sammenstykket montageversion med billetsalg. Det statslige Kunstråds musikdramatiske pulje har allerede støttet projektet med 1 mio. kr. Til sammenligning ligger det kommunale/statslige driftstilskud årligt på ca. 1 mio. kr.

Aarhus Sommeropera – selvevalueret med Ønskekvistmodellen

Aarhus Sommeropera vil lave ”kvalitetsoperaer i det unikke Helsingør Theater i sommermånederne”. Så præcist og kort udtrykkes operaens vision af David Riddell. De fysiske begrænsninger i Helsingør Theatret betragtes som en god ramme og som et afsæt for inspiration og kunstneriske udfordringer. Dernæst er det ambitionen hele tiden at udvikle sommeroperaens profil gennem en kombination af unge og veletablerede sangere, af omhyggeligt udvalgte scenografer (ofte en ny til hver forestilling) samt af instruktører, hvor de seneste to danske har været brugt nogle år nu af hensyn til en vis kontinuitet, men hvor man også har brugt internationale folk.

Operaens engagement har ofte et pragmatisk udgangspunkt (den fysiske ramme, økonomi, personer, muligheder), som imidlertid altid omsættes til

kunstneriske ideer. Operaen ønsker desuden at nedbryde enhver stivhed og distance i forhold til publikum: der arbejdes med særlig publikums- og øjenkontakt i selve forestillingen, hvilket også befordres af Helsingør Theatrets intime karakter. Sommeroperaen ønsker at være en lille opera med en begrænset sæson og et begrænset institutionelt "apparat". Heri oplever den selv sin styrke, egenart og bæredygtighed. Der er altid gejst og pionerånd ved hver ny produktion med nye medvirkende, hvortil der også stilles særlige krav: sangerne skal undertiden selv flytte scenografi-stykker under forestillingen, som evt. placeres udenfor i den lille gård, eftersom der ikke findes tilstrækkeligt med udenomsplads: omklædningsfaciliteter, lager til scenografi osv.

Valget af de rigtige talentfulde sangere og øvrige medvirkende er afgørende for forestillingernes vellykkethed. Alt tyder på, at det er en af Sommeroperaens vigtigste evner sammen med evnen til at tænke og arbejde også kunstnerisk "ad hoc", dvs. ud fra de konkrete muligheder. Sommeroperaen mener, at opera er en kunstart for alle og opsøger derfor et nyt publikum på to måder: 1) børn og unge gennem meget velbesøgte skole- og familieforestillinger samt direkte henvendelser til og rabatordninger for gymnasieklasser; 2) ved i 2007 at flytte operaen ud af teatret og ind i det offentlige byrum for at finde et nyt publikum. Det sidste er inspireret af, at man i sin tid som et særligt PR-stunt opførte "Banegårdsscenen" fra *Tugt og Utugt* på Århus Banegård. Man fastholder hele tiden at ville tænke i alternative baner samtidig med, at man holder fast i de grundlæggende visioner og principper.

Aarhus Sommeroperas særpræg – set med Kunstrådets øjne

Sommeroperaen er enestående ved sin særlige tilknytning primært til Helsingør Theater, sekundært til Den Gamle By. Som "ad hoc" opera, hvor stort set alle medvirkende skiftes ud for hver forestilling/sæson (på nær dirigent, orkester og bogholder!), lever den af unge sangertalenter i kombination med erfarne sangere i et intenst samarbejde over to måneder. Sommeroperaens særlige kombination af en historisk, museal teaterscene som intim og stemningsfuld ramme, en afslappet og tæt kontakt til publikum, hvormed man så-

vel bogstaveligt som mentalt kommer ud over rampen, samt et både klassisk og helt ny- og specialkomponeret repertoire i en altid original opsætning af høj kunstnerisk niveau på alle parametre (sangere, orkester, scenografi, instruktion) tiltrækker et bredt publikum med stadig flere unge og børn. Sommeroperaens forestillinger er synlige, kendte og giver pressedækning ikke kun i hele Danmark, men også i udenlandske musik- og operatidsskrifter. Sommeroperaens engelsksprogede hjemmeside har besøg af mange udlændinge.

Mulige begrænsninger

Med en meget lille organisation, hvor det stort set kun er lederen, som er på hele året, og hvor der er tale om et stramt og begrænset budget, er det umuligt for Sommeroperaen at være aktiv og synlig hele året. Derfor er det begrænset, hvor meget PR, der kan laves, og hvor meget den udmærkede hjemmeside kan holdes løbende opdateret. Ligesom de åbenlyse PR-muligheder i et evt. samarbejde med Den Gamle By og Festugen hidtil ikke har været udviklet eller udnyttet, men dette er ved at ændre sig. Mere indgående aftaler og samarbejder er ved at opstå, og positivt i den sammenhæng er ikke mindst, at museumsdirektør Thomas Bloch Ravn fra Den Gamle By er indtrådt som nyt medlem i Sommeroperaens bestyrelse.

Det er ikke sikkert, at Sommeroperaen står og falder med den nuværende leder, men han betyder tydeligvis rigtig meget for dens fortsatte dynamik og udvikling og som den, der holder sammen på den flydende ad hoc organisation. Der udtrykkes et stort ønske om på den ene side at komme mere ud – turnere eller samarbejde om forestillinger med f.eks. små lignende operascener i København (Kasper Holten/Takkelloftet, Hofteatret), Sverige (Ystad), Teatret på Bornholm eller festivaler for ny musik og musikdramatik i udlandet (Norge, England, Skotland). På den anden side kan det vanskeligt lade sig gøre med de krav og begrænsninger, som Helsingør Theater sætter f.eks. til scenografi. Det ville betyde, at man reelt skulle lave to forskellige scenografier (forestillinger), hvilket er meget dyrt og vanskeligt at forene med Sommeroperaens størrelse og økonomiske grundlag.

Det fremstår således som et paradoks, at Sommeroperaen på den ene side kunstnerisk og kvalitativt er på et meget højt og internationalt niveau, og at man på den anden side har meget svært ved at beslutte sig for et nationalt og internationalt gennembrud, begrundet dels i en stram økonomi, dels i frygten for tab af kerneidentiteten, som er knyttet lokalt til Helsingør Theater.

Styrker og svagheder

Aarhus Sommeropera har sin styrke i nyopsætninger og ofte helt nykomponerede operaer med librettoer baseret på samtidige forfattere som f.eks. Svend Åge Madsen. I den forholdsvis korte sæson, Sommeroperaen fylder byen med disse specielle operaoplevelser på Helsingør Theater, strømmer et bredt sammensat publikum til fra nær og fjern – også fra udlandet.

Sommeroperaens mulige svaghed er det paradoksale i, at de ideelle rammer i Helsingør Theatret samtidig er en begrænsning, idet størrelsesforholdene her er så specielle, at turné er næsten umulig, selvom det ville være naturligt, at man udvekslede med andre mindre scener som f.eks. Hofteatret i København, Takkelloftet eller scener i Aalborg eller Odense.

Afhængigheden af hvert år at skulle hente stor ekstern projektstøtte er selvfølgelig en svaghed, men med den høje kvalitet, Sommeroperaen hidtil har drevet sin operavirksomhed med, har der især siden den dobbelte repertoirestrategi været entydig støtte fra den musikdramatiske pulje under det statslige Kunstråd.

Placering i det kulturelle landskab

Aarhus Sommeropera har en særlig berettigelse som den førende kammeropera i Danmark: det, som er svært på f.eks. Den Anden Opera – nemlig at opføre ny og nyskabende dansk musikdramatik med publikumstække og med høj kunstnerisk kvalitet – lykkes for Sommeroperaen. Samtidig appellerer Sommeroperaen til et andet, yngre og mindre højtideligt publikum end f.eks. Den Anden Opera i København. I forhold til Den Jyske Opera er der en klar arbejdsdeling og i øvrigt god kontakt: man planlægger repertoire sammen og undgår for sammenfaldende eller tætliggende klassikere. Man bruger

nogle af de samme sangere, men Sommeroperaen spotter som regel de dygtige tidligere i deres karriereforløb og muliggør deres første professionelle erfaring med operagenren. På denne måde er Sommeroperaen operarugekasse for sangertalenter, og det samme gælder teknikere, lys- og lydfolk, instruktører m.m. På den måde har Sommeroperaen stor betydning for det lokale musikdramatiske miljø i Århus, men også nationalt og internationalt: Kasper Holten og Bo Boye Skovhus og mange flere har fået deres tidligste erfaringer med opera på Aarhus Sommeropera.

Sommeroperaen er en meget væsentlig attraktion i Århus Festuge, hvilket Festugen i øvrigt ikke selv har gjort meget ud af. Det hidtidige initiativ fra Sommeroperaen til et nærmere og udvidet samarbejde var skuffende og er derfor blevet opgivet.

Aarhus Sommeropera i det århusianske kulturmiljø

Der er ingen tvivl om Aarhus Sommeroperas store betydning som "første-scene" for de dygtigste sangertalenter i Århus (eller fra det øvrige Danmark) – som solister eller som kor. Det samme gælder andet kunstnerisk, administrativt/ formidlende og teknisk personale, hvor Sommeroperaen ligeledes fungerer som rugekasse. Samtidig har operaen en stor og udadvendt betydning – også for et bredt publikum: Dronningen plejer at besøge Aarhus Sommeropera, ligesom eksempelvis en gymnasieklasse (med musiklærer) fra Slagelse eller andre unge, der bedst kan lide uhøjtidelige og intime musikdramatiske kunstoplevelser. Sommeroperaen udfolder i høj grad sin kunstneriske villen, kunnen og skullen, men har samtidig også et udfoldet kunstnerisk potentiale i forhold til et nationalt og internationalt publikum: deres kunstneriske meget originale og kvalificerede bud på moderne og publikumsappellerende musikdramatik kunne opleves af mange flere og evt. over en lidt længere spilleperiode. Samarbejdet med Den Jyske Opera fungerer perfekt og i fuld overensstemmelse med begge institutioners forskellige interesser og profiler. Det oplagte samarbejde med Århus Festuge kunne derimod med fordel forbedres og udbygges.

Udfordringer for Aarhus Sommeropera

Med det nye Soapera projekt i 2007 kaster Aarhus Sommeropera sig igen ud i nye udfordringer, som starter med et valg af en ny fysisk ramme, nemlig det offentlige byrum. Denne nye bevidst valgte kunstneriske nødvendighed uden for den ellers identitetsgivende ramme i Helsingør Theater kan betyde, at Sommeroperaen skal gentænke sig selv.

Omvendt har man tidligere vist, at man er i stand til at skifte kunstnerisk strategi ud fra nye nødvendigheder, f.eks. satsningen på ny dansk musikdramatik siden 1993 med henblik på større tilskudsmuligheder fra Statens Musikdramatiske Pulje. Måske vil Aarhus Sommeropera blive til "Hvor er Aarhus Sommeropera i år?": altid på vej ud efter et nyt publikum på nye overraskende spillesteder i det offentlige rum.

Den anden store udfordring bliver at holde organisationen kørende administrativt og formidlingsmæssigt med en så minimal fast bemanning, som det er tilfældet. I forhold hertil kunne løsningen blive at tilkoble sig andre større institutioners service, sådan som det allerede finder sted med Musikhusets Billetnet. Især hvad angår almindelig PR og lancering burde der være oplagt hjælp og samarbejde at hente hos Festugen og hos Den Gamle By, så den åbenlyse mulighed for synergi kan komme til fuld udfoldelse.

Men det er vigtigt at fastslå, at Aarhus Sommeropera ikke vil være "stor". Så ville den fleksible "ad hoc" institutionsform gå tabt – og dermed også den kunstneriske kerne.

Anbefalinger og overvejelser til det politiske niveau

I forhold til en sådan lille, nytænkende kulturinstitution med en markant kunstnerisk profil og international bevågenhed er det vigtigt, at det politiske niveau viser forståelse for de særlige kunstneriske og organisatoriske kvaliteter og disses potentialer også for et endnu bredere og anderledes publikum. Det er endvidere vigtigt, at Aarhus Sommeropera ses som en institution, der kan give kunstnerisk og kulturel meningsfylde og nytænkning til andre, kunstnerisk nedslidte institutioner, eksempelvis Århus Festuge og Musikhuset. Endelig vil det være afgørende, at det politiske niveau kan give (økono-

misk) støtte til de nye kunstneriske tiltag og strategier, som Sommeroperaen måtte udvikle fremover. Lydhørhed og opmærksomhed fra de øvrige (delvist) kommunalt finansierede institutioner som Festugen og Den Gamle By – evt. koblinger til fælles PR-aktiviteter, sådan at Sommeroperaen ikke selv skal trække det hele – kan også fremmes af det politiske niveau.

Sammenfatning og perspektiver

Aarhus Sommeropera arbejder meget bevidst og dynamisk med sin kunstneriske nødvendighed og udvikling, og det lykkes ved hjælp af stort engagement, gejst, opfindsomhed og dygtighed til stadighed at tackle de mange praktiske vanskeligheder, nødvendigheder og forandringer. Publikum får altid en stor kunstnerisk oplevelse hos Aarhus Sommeropera – også de, der ellers ikke umiddelbart ville drages mod opera. Sommeroperaen tager sig selv og sine ambitioner meget på ordet: henvender sig kontant og direkte til publikum, så selv en bogorm som forfatteren Svend Åge Madsen har måttet overgive sig. Det kunstneriske niveau har været opadgående i de sidste mange år, jf. nomineringer og priser. Der er god kontakt til det lokale og det nationale opera- og musikmiljø. Der arbejdes på international udveksling. Arbejdet med børn og unge fungerer: andelen af unge blandt publikum til *Edens Gave* udgjorde 50 %, og der er en stor venteliste til skoleforestillinger.

Spørgsmålet er, om den lille ad hoc organisation og tilsvarende lille økonomiske ramme i længden bliver et problem – om den dynamiske leder kan gabe over de mange opgaver, som ofte har en integreret kunstnerisk-administrativ karakter, eller om operaens fortsatte kunstneriske niveau kun kan holdes gennem en supplerende organisatorisk ansættelse. Institutionen lever kunstnerisk af de eksterne frie statslige midler, som hvert år skal hentes hjem på projektansøgninger. Dette arbejde gøres og lykkes overbevisende, men en lidt større fast kommunal økonomisk støtte kunne gøre underværker. Opera er den dyreste kunstart overhovedet – og almindeligvis den mest spektakulære og prestigefyldte. Yderligere økonomisk støtte kunne bl.a. bruges til finansiering af flere opførelser og længere spilletid for et større, stadig mere interesseret og bredt publikum.

Faktuelt

Aarhus Sommeropera har for nylig skiftet status fra selvejende institution til forening med en generalforsamling og en bestyrelse. Tidligere arbejdende bestyrelsesformand gennem mange år, Lars Ole Bonde, er i 2006 blevet afløst af den ny bestyrelsesformand, konservatorierektor Finn Schumacher. Øvrige bestyrelsesmedlemmer udgøres af 1 repræsentant for Randers Kammerorkester, 1 repræsentant for Den Gamle By, 1 medarbejderrepræsentant (sanger).

Århus Kommune yder årligt et reguleret tilskud til drift på ca. 1 mio. kr. (heraf kommer ca. 600.000 fra den regionale kulturaftale med staten). Dertil kommer et mindre amtskommunalt tilskud på ca. 100.000 kr., som forventes overtaget af stat/kommune, samt indtægter fra fonde og sponsorer på i alt ca. 250.000.

Institutionens formål er at "opføre *ny og gammel musikdramatik* og anden lødig musik i tilknytning til operaopførelser i Helsingør Theater, Den Gamle By i Århus" (jf. Aftalen med Århus Kommune). Langsigtede mål i den nuværende aftale rummer mindst 1 produktion pr. år med et minimum på 10 forestillinger; 1-2 forestillinger kan erstattes af koncerter eller andre operabegivenheder (mesterkurser, sang, konkurrencer m.m.) og endelig tilstræbes det, at et antal forestillinger ligger i Århus Festuge.

I aftalen er opstillet yderligere mål, som dog forudsætter yderligere økonomiske midler udover driftsbudgettet: nye aktiviteter for børn og unge, sangerkonkurrence, genoptagelse af *Tugt og Utugt* som turnéforestilling, opførelse af en barokopera, filmatisering af en opera m.m. Nogle af disse mål er allerede blevet realiseret (og delvist finansieret af ekstra statslige midler).

Aarhus Sommeropera laver hver sæson en fast aftale med Randers Byorkester (16 orkestermedlemmer) om et bestemt antal forestillinger og arrangementer. David Riddell er ligeledes kunstnerisk leder af orkestret.

Aarhus Sommeropera har en støtteforening, Sommeroperaens Venner, som arbejder aktivt og praktisk for og med Sommeroperaen.

Kunstrådets opsummering af Aarhus Sommeroperas respons på evalueringen

Aarhus Sommeropera er særdeles tilfreds med evalueringen. Den er fair og præcis. Processen har været givtig, og selvevalueringsspørgsmålene yderst relevante og med til at skærpe Sommeroperaens bevidsthed om sig selv. Evalueringen er blevet et reelt brugbart redskab for Sommeroperaen – også i forhold til arbejdet i bestyrelsen og det udbyggede samarbejde med Den Gamle By.

Sommeroperaens finder det vigtig og gavnligt med eksterne øjne, der kigger – det skærper fokus. Politisk ønsker Sommeroperaen en opfølgning på evalueringen, også i form af bedre økonomi, og peger bl.a. på nødvendigheden af, at Sommeroperaen kan tilbyde en løn på niveau med for eksempel Den Jyske Opera for at kunne holde på sangere og fastholde kvaliteten. For som det er nu, er Sommeroperaen afhængig af kontinuerligt at søge ekstra midler til projekter og produktion.

I evalueringsprocessen har Kunstrådet afholdt to samtaler med hver institution. Første samtale med Aarhus Sommeropera blev afholdt i november 2006 og anden samtale i marts 2007. Ovenstående respons bygger på anden samtale. Fra Aarhus Sommeropera deltog kunstnerisk leder og dirigent David Riddell, som også deltog i første samtale.

AARHUS SYMFONIORKESTER

Præsentation af Aarhus Symfoniorkester

Aarhus Symfoniorkester er byens eneste professionelle symfoniske orkester og som sådan helt afgørende for byens klassisk-symfoniske musikliv. Det er som et såkaldt landsdelsorkester en af Århus bys stærkeste "kulturarvs"- og traditionsformidlende institutioner, som siden 1.1. 2002 har været en kommunal institution under Magistratens 4. afdeling. I lyset af orkestrets lange historie – det har eksisteret siden 1935 – er der foregået store udviklings- og forandringsprocesser i de seneste år. Orkestrets aktiviteter er blevet omfattende og forskelligartede: kerneydelsen er stadig de symfoniske koncerter i Musikhusets Store Sal og i tilknytning hertil CD-indspilninger og radiotransmissioner. Derudover også familiekoncerter, f.eks. de gratis lørdagskoncerter i Musikhusets Foyer med stort publikum, koncerter på lokalcentre, gratis foyerkoncerter, børne- og skolekoncerter, kammer- og kirkekoncerter, opera (sammen med Den Jyske Opera), dans og i mindre omfang turnékoncerter. Hertil skal tilføjes det pædagogisk og formidlende arbejde i tilknytning til konservatorier, musikskoler, gymnasier og skoler. Alle disse forskellige opgaver og forpligtelser er nu blevet indarbejdet som en selvfølgelig del af orkestrets virke. Der er gejst og optimisme i orkestret, ikke mindst med udsigt til indflytningen i det udvidede Musikhus (pr. juni 2007). Her vil orkestret for første gang få samlet administration, øvelokale og spillested. Den ny koncertsal er bygget specielt til (akustisk) symfonisk musik og får plads til 1200 mennesker. Siden efteråret 2003 og indtil 2009 hedder chefdirigenten Giancarlo Andretta, og samarbejdet med ham er velfungerende og har betydet et kunstnerisk-musikalsk løft for orkestret. Det ser ud som om, det er lykkedes for Andretta, musikchef Leif Balthzersen og orkestret at revitalisere den kunstneriske profil. Det vil blive uddybet nedenfor.

Aarhus Symfoniorkester – selvevalueret med Ønskekvistmodellen

Aarhus Symfoniorkester har et stærkt fokus på at udvikle sig kunstnerisk, hvilket især sker gennem de almindelige symfoniske koncerter, hvor enkeltmusikere og orkesterhelheden møder nye udfordringer via et varieret og nøje gennemtænkt repertoire, chefdirigent, gæstedirigenter og -solister. Ny musik og stor symfonisk musik (Bruckner, Mahler, Strauss o.l.) er velkomne udfordringer, som imidlertid stiller særligt store krav til den underbemandede strygergruppe. Tidlig musik (f.eks. af J.S. Bach eller andre komponister fra før ca. 1750) opfattes ligeledes som en udfordring med særlige krav til spillestil og -teknik. Orkestret betragter disse musikalske udfordringer som afgørende for den kunstneriske udvikling, som det kan, skal og vil holde fast i.

Samtidig betyder de løbende aktiviteter og projekter med at tiltrække nyt publikum, herunder flere børn, unge og studerende, at orkestret gerne vil eksperimentere med koncertformen, løsne den gængse stive opfattelse af klassisk musik og dens udøvere. Det sker allerede i formidlingsformen (f.eks. brug af mediekendte konferenciers), mens selve iscenesættelsen (lys, scenografi m.m.) vil kunne udvikles i den nye koncertsal, hvor sammenhæng mellem øve- og koncertsituation vil give overskud til også at tænke og arbejde kreativt med koncertform m.m.

Aarhus Symfoniorkester ser generelt en stor sammenhæng (sammenfald) og balance mellem engagement, evner og nødvendighed. Musikerne efteruddanner sig på studieophold og gennem workshops, også i de særlige opgaver med børn. Ligeledes er kammerkoncerterne en vigtig del af orkestrets udvikling. Undtagelsen i balancen mellem villen, skullen og kunnen udgøres af problemet omkring strygergruppens størrelse og af økonomien, som begge stækker evnerne og udfoldelserne i forhold til de store værker (mangelende økonomi til at indkalde løse musikerassistenter).

Generelt virker det som om, Aarhus Symfoniorkester har internaliseret de ydre krav til orkestret og således formået at gøre de ydre nødvendigheder til deres egne (indre). Men gået på klingen og formuleret af musikerrepræsentanten er det de store symfoniske koncerter, som er den aktivitet, hvor det

væsentligste kunstneriske udviklingsarbejde foregår, og hvor engagement, evner og nødvendigheder derfor er i harmonisk balance.

Aarhus Symfoniorkesters særpræg – set med Kunstrådets øjne

Det er karakteristisk for Aarhus Symfoniorkester, at det har en sammensat praksis og en sammensat kunstnerisk-musikalsk profil: man spiller gerne såvel det klassiske symfoniske repertoire som ny og avanceret kompositions-musik, kammermusik som stor symfonisk musik. Også den mere populære eller lette ende af det musikalske repertoire fremføres professionelt og med energi, hvad enten det er til familie- og gratiskoncerter eller som fast indslag om søndagen på Skanderborg Festivalen. Den nyeste musik udføres med nerve, åbenhed og også synlig begejstring af orkestret, f.eks. musik af den tidligere huskomponist Niels Marthinsens (bl.a. *Skriftestolen*) eller det store "crossover" værk *Surrogate Cities* af Heiner Goebbels. Ofte overrasker orkestret med dets evne til udtryksmæssig og klanglig spændvidde og differentiering, hvilket ifølge orkestret selv kan skyldes dets store omstillingsparathed: mellem skiftende sale, dirigenter og kontekster. Orkestret er karakteriseret ved en stor medarbejderindflydelse først og fremmest på repertoire-, dirigent- og solistvalg, men også i rekrutteringen af nye orkestermedlemmer, alt sammen noget som gør, at musikerne føler sig medansvarlige for orkestrets kunstneriske profil og niveau. Aarhus Symfoniorkester er gennemprofessionelt organisatorisk, funktionelt og kunstnerisk.

Mulige begrænsninger

Selvom det er nævnt, så er det stadig centralt at påpege strygergruppens begrænsninger, som er begrundet i dens størrelse. Ofte er strygerklangen enten for svag eller for forceret på grund af, at den kvantitativt ikke matcher resten af orkestret. Der arbejdes med at afbalancere dette problem, men det har været svært at løse ikke mindst grundet de nomadiske lokalebetingelser, som orkestret har arbejdet under i mange år. Orkestret vil gerne kunne skabe sin klang og profil i dialog med det rum, der spilles i.

Arbejdet med og spil for børn er en naturlig og meningsfuld del af orkestrets virke, men kan stadig udvikles og forbedres. Det pædagogiske materiale på webben swinger ikke helt overbevisende og har ikke meget lyd (musik) i sig, men ligger mere i tråd med en traditionel klassisk musikpædagogik omkring indlæring og kendskab til instrumenter. I arbejdet med børn og unge kunne Aarhus Symfoniorkester måske lade sig inspirere af, hvordan man gør i udlandet, f.eks. hos *Berliner Philharmonikerne*: her profilerer chefdirigenten selv langvarige og socialt forpligtende projekter med stor kreativ kropslig-musikalsk egenaktivitet for de deltagende børn. Eller man kunne i højere grad formidle orkestrets egne kunstnerisk-musikalske visioner og opfattelser f.eks. vedr. mødet med den levende musik ”i dialog med et konkret rum” og i et ”anderledes fællesskab” (citat fra samtalen med Aarhus Symfoniorkester).

Til sidst skal det nævnes, at Aarhus Symfoniorkestrets turné- og rejseaktiviteter ikke er så omfattende, som orkestret selv kunne ønske det. Også her spiller økonomien den største rolle, men også konkurrencen fra andre og større orkestre er svær at hamle op med.

Styrker, svagheder og udviklingspotentialer

Det er en styrke, at orkestret efter mange års voksende krav og undertiden vanskelige vilkår (fysiske rammer, økonomi, politiske krav til aktivitetsniveau og aktivitetsspredning, publikumsarbejde m.m.) har kunnet fastholde et stort engagement og store kunstneriske ambitioner. Man kunne også formulere det sådan, at orkestret har formået at leve op til moderne, eksterne krav uden at gå på kompromis med en meget høj kunstnerisk standard. Til gengæld er det en stor kunstnerisk svaghed, at Aarhus Symfoniorkester ikke har kunnet komme igennem med kravet om udvidelsen af strygergruppen. Endelig ligger der store kunstneriske udviklingspotentialer i, at Aarhus Symfoniorkester arbejder med nye koncepter og strategier, som gentænker børne- og ungdomsarbejdet ud fra orkestrets tanker om ”dialoger i konkrete rum” og ”anderledes fællesskaber” (jf. ovenfor).

Placering i det kulturelle landskab

Aarhus Symfoniorkester er ikke bare byens, men også landsdelens symfoniorkester, som muliggør, at alle – børn, unge, studerende, familier, ældre, kendere og ikke-kendere – i fællesskab med andre kan møde ”stor” levende musik i et rigtigt koncertrum med en koncentreret, anderledes fordybet og undertiden ”magisk” oplevelse. Som sådan er Aarhus Symfoniorkester enestående for Århus. Desuden bidrager orkestrets samarbejder med Den Jyske Opera ligeledes til et højt niveau på det musikdramatiske område såvel som på festivaler (Århus Festuge, SPOR, Skanderborg Festival m.m.). Orkestret sørger for, at Danmarks by nr. 2 har et klassisk symfonisk tilbud på linje og på niveau med København og i konkurrence med de københavnske orkestre, især med Danmarks Radios Symfoniorkester. Danmarks Radio har i øvrigt pga. den økonomiske krise opsagt alle transmissionsaftaler – en beslutning med vidtrækkende konsekvenser for hele landets musikliv.

Lokalt har det stor betydning, at orkestrets musikere indgår i andre dele af musiklivet: som musikere i ensembler (Århus Sinfonietta, Ensemble Zimmermann, Aarhus Bach Selskab m.fl.) og som undervisere på konservatoriet mv. Ligesom orkestret samarbejder med og fungerer som praktiksted for studerende fra konservatorier og musikskolen.

Orkestret har oplevet, at dets forholdsvis nye status som kommunal institution har forøget velviljen over for og kendskabet til orkestret. Det føler sig bakket op af politikerne og af den store kreds af ”faddere” (virksomheder og privatpersoner som støtter orkestret til indkøb af instrumenter, cd-indspilninger mv.) og et noget mindre antal sponsorer, som ligeledes styrker orkestrets position og synlighed i Århus.

Aarhus Symfoniorkester i det århusianske kulturmiljø

Derudover er orkestrets aktivitetsniveau og samarbejder så omfattende, at Aarhus Symfoniorkester nødvendigvis bliver hørt, brugt og set i stadig større grad. Den nuværende chefsdirigents tilknytning til og dermed også orkestrets samarbejde om og med dirigentstuderende på Det Kongelige Danske Musik-

konservatorium styrker de københavnske mediers interesse for Aarhus Symfoniorkester. Og orkestret forsøger ihærdigt at komme til at spille i København (især i Radiohusets Koncertsal) for at blive synlige også på landsplan. Dette er ligeledes af stor vigtighed for fastholdelsen af og arbejdet med orkestrets musikalske udvikling og høje kunstneriske niveau.

Orkestrets arbejde med børn og unge er af stor vigtighed her-og-nu for børnene selv, men også for deres mulige fremtid med musik: som musikere, musikelskere, koncertgængere og musikalsk-lyttende væsner. I den klassiske musikverden har der altid eksisteret en forestilling om, at den klassiske "langsomt komponerede musik" har nogle særlige potentialer i forhold til at slå bro over kløfter af social, etnisk eller anden kulturel art. Dette har Aarhus Symfoniorkester også fært af, og de lovende rammer i de nye musikhusbygninger vil kunne trække nye publikumsgrupper ind gennem Musikhusets indbydende foyer-front, forbi børneteateret Filuren og ind i Musikhusets hjerte, hvor publikums vej ind til den spændende nye koncertsal vil krydse de konservatoriestuderende og deres uddannelsesaktiviteter. Heri ligger også yderligere potentialer for Aarhus Symfoniorkester som central og synlig agent i det århusianske klassiske musik- og kulturliv.

Udfordringer for Aarhus Symfoniorkester

Der ligger meget store forventninger og forhåbninger til Aarhus Symfoniorkesters indflytning i nye lokaler og ny koncertsal. Det gælder både inden for institutionen selv og fra omgivelserne, dvs. det klassiske musikmiljø, politikere, publikum. Det kan virke som om, at de nye bygninger ligner ideelle rammer og den ideelle verden for Aarhus Symfoniorkester – bortset fra orkesterudvidelsen, som har lange udsigter, og bortset fra økonomien. Således vil alt næsten skulle kunne lade sig gøre efter juni 2007. Men samtidig vil den nye organisation i Musikhuset med servicefællesskab og fælles koordinering og fordeling af sale og foyer betyde yderligere et organisatorisk "apparat" oven i det kommunale "apparat". Kunsten for orkestret bliver i denne omstilling at bevare gejsten og den store vilje, også til på en gang at forøge egen synlighed og samarbejder i huset.

Endvidere skal orkestret stadig arbejde med nye former, formidlinger, projekter og publikumsindvindinger uden at miste sin identitet som klassisk symfonisk orkester på højt kunstnerisk niveau. Det skal udforske den nye koncertsal som rum (hvis akustik kan reguleres), og det skal have uddannelsesbyen Århus' studerende i tale som nyt og meget afgørende publikumssegment. Det skal gerne orientere sig lidt mere mod udlandet for at hente inspiration musikalsk og pædagogisk. Det sidste er måske især vigtigt for et symfoniorkester i Danmarks "by nr. 2". Orkestret får altså i de nye lokaliteter de ideelle muligheder for at blive kunstnerisk bedre "i sig selv", men også for at tænke "ud af sig selv", i tæt udveksling med andre inden for murene og orienteret mod "langt højere bjerge" uden for Danmark.

En tredje udfordring for orkestret er naturligvis skiftet på chefposten, idet musikchef Leif Balthzersen fratræder til sommer. Den nye musikchef, Palle Kjeldgaard, overtager imidlertid et kunstnerisk stærkt og engageret orkester.

Anbefalinger og overvejelser til det politiske niveau

Den politiske opbakning og velvilje over for orkestret er stor i øjeblikket, og i lyset af de kommunale nedskæringer er orkestret sluppet meget nådigt. Orkestret er dog nødt til – af kunstneriske grunde – at fastholde et langsigtet fokus på en orkesterudvidelse til "fuld størrelse", som vil skulle samfinansieres af stat og kommune. Til gengæld er der gode chancer for en "synergieffekt" i det udvidede Musikhus. Især hvis huset og dets institutioner (herunder Aarhus Symfoniorkester) ligesom naboen ARoS kan fastholde et højt kunstnerisk ambitionsniveau. Det indbefatter ligeledes, at der tænkes i international målestok og perspektiv – også af det politiske niveau.

Sammenfatning og perspektiver

Kunstrådet vurderer, at Aarhus Symfoniorkester er inde i en meget positiv og gunstig udvikling (bl.a. med et voksende publikumsantal) efter mange års hårde vilkår, især bygningsmæssigt og dermed også organisatorisk. Siden kommunaliseringen er der blevet ro og velvilje omkring orkestret, således at det har kunnet indarbejde de mange lov- og aftalebestede aktiviteter og op-

gaver, og således at der igen er plads og energi til den kunstneriske udviklingsproces. Orkestret er meget stærkt i sit engagement og eksplicitte arbejde med det kunstneriske på alle niveauer: i relation til såvel de faste symfonikoncerter, til udviklingen af det performative og til børne- og ungdomsarbejdet. Dets professionalitet og evne til omstillinger er en stor styrke i relation til de meget omfattende og lange omstillingsprocesser, som en institution af denne art skal kunne klare.

Der er ingen tvivl om, at Aarhus Symfoniorkester bliver en meget vigtig del af det kommende nye musikhusfællesskab. Orkestret besidder mange og store musikfaglige kvalifikationer, som resten af huset vil kunne profitere af, og det vil som fast beboer kunne bidrage stærkt til at højne det kunstneriske niveau i huset. Samtidig vil det blive en udfordring for orkestret at komme videre i udviklingsarbejdet med orkestrets kunstneriske profil, også i børne- og ungdomsarbejdet. Børn og unge er ofte meget åbne for helt ny og eksperimenterende musik – også på tværs af genrer og kunstarter – som kan skræmme et voksent kernepublikum. Det ved orkestret godt, men en eksperimenterende og nytænkende praksis, som ikke automatisk griber til populistiske løsninger, er et vanskeligt projekt og et problem, som orkestret har til fælles med hele det klassiske musikliv i Danmark. Derfor vil det være afgørende, at orkestret også prioriterer at orientere sig mod udlandet og lader sig inspirere derfra: musikalsk-kunstnerisk gennem udenlandsk turnévirkosomhed og i relation til den klassisk symfoniske musiks moderne vilkår – samt med henblik på de særlige udfordringer og muligheder, som arbejdet med børn og unge rummer.

Faktuelt

Aarhus Symfoniorkester har 72 fastansatte musikere, en musikchef (Leif V.S. Balthzersen indtil sommeren 2007; derefter overtager Palle Kjeldgaard musikchefposten), en chefsdirigent (Giancarlo Andretta indtil 2009), en informationschef samt en administrations- og teknikerstab på tilsammen 9 personer.

Orkestret skal fungere under musikloven, der indeholder mange forpligtelser for et landsdelsorkester, og har desuden aftale med Århus Kommune

samt med Musikhuset Aarhus. Kulturministeriet/Kunstrådet evaluerer orkestret nogenlunde parallelt med denne evaluering.

Aarhus Symfoniorkester finansieredes i 2006 med kr. 20,1 mio. fra Aarhus Kommune og kr. 19,0 mio. fra staten.

Orkestret har en musikerforening, et programudvalg, et skolekoncertudvalg, der består af musikere, skoleforvaltning og orkesterchefen, et "medudvalg" og sidder med i Kommunens "Hovedmedudvalg". Orkestret har tilknyttet forskellige danske "huskomponister" for 1 år ad gangen.

Kunstrådets opsummering af Aarhus Symfoniorkestres respons på evalueringen

Aarhus Symfoniorkester er særdeles tilfredse med evalueringen og med processen. Man har følt sig velinformeret og tryk og vurderer forløbet som veltillægt og konstruktivt. Den færdige evaluering vil orkestret bruge som oplæg både internt i organisationen og eksternt i forhold til det politiske niveau.

Som foreslået i evalueringen lader Aarhus Symfoniorkester sig inspirere også af udlandet og nævner bl.a. planer om et stort musikdramatisk og pædagogisk projekt i 2008 á la Berlinermodellen (jf. evalueringen), hvor børn ikke kun fra musikskolerne, men fra hele området kan medvirke i en opførelse af Stravinsky's "Ildfuglen". Vigtigst for Aarhus Symfoniorkester er, at også Kunstrådet peger på nødvendigheden af en udvidelse af orkestrets strygergruppe, der længe og fortsat står højest på prioriteringslisten. Samtidig pointerer Aarhus Symfoniorkester, at den økonomiske smertegrænse er nået. Man kan ikke tåle flere besparelser, uden at dette går ud over repertoiret og i yderste konsekvens kan medføre afskedigelser blandt musikerne.

I evalueringsprocessen har Kunstrådet afholdt to samtaler med hver institution. Første samtale med Aarhus Symfoniorkester blev afholdt i oktober 2006 og anden samtale i marts 2007. Ovenstående respons bygger på anden samtale. Fra Aarhus Symfoniorkester deltog musikchef Leif V.S. Balthzersen, informationschef Mariann Sejer Nielsen og trompetist/formand for musikerne Anders Larsen. Samme deltog i første samtale.

DANSEVÆRKET

Præsentation af Danseværket

Danseværket er et center for den moderne dans i Århus med lokalt, nationalt og internationalt netværk, rådgivning til dansere og koreografer om opførelse af forestillinger samt hjælp til at komme i gang, videreudanne sig eller vedligeholde sin dans på alle niveauer. Danseværket fokuserer på moderne scenisk dans og former grænsende til performance. Danseværket er først og fremmest til for danserne og kan derfor være svær at få øje på, hvis man ikke er direkte involveret i danse- og performancemiljøet. Men der foregår forbløffende mange ting i institutionens administrative base i Kulturhus Århus.

Dansernes træning fylder meget i Danseværkets arbejde, hvilket især gælder for de professionelle, som skal pleje deres instrument, udfordres, fordybe sig i laboratoriarbejde, skabe nye koreografier, fremføre deres værker og give deres erfaringer videre i workshops og anden undervisning. Der fokuseres meget på de professionelle, men med den helhedstænkte fødekædestrategi, som Danseværket har udarbejdet, er der også tilbud til børnene og de unge.

Danseværket og byens øvrige dansemiljø har været fødselshjælpere for både dansere, koreografer og danseteatre. Dansefolk fra hele landet, som har uddannet sig enten her, i København eller i udlandet, har valgt at slå sig ned i Århus, fordi miljøet er frugtbar.

Gennem nogle år har dansen været politisk indsatsområde. Det har medført en tydelig opblomstring i hele dansemiljøet. Danseværket har sin del heri og har været meget aktiv i at udbrede den moderne dans og opdyrke nye markeder for dansen, både hos publikum og de kommende dansere. Godt støttet af både kommune, amt og stat.

Da Marie Brolin-Tani (MBT) stoppede sit virke i Århus og dermed sit danseskoleprojekt med tilhørende ungdomskompagni, tog bl.a. Danseværket over og videreførte dansetilbuddene for børn og unge. Efter en intensiv og gennemtænkt indsats og med gode lærerkræfter, bl.a. byens nye professionelle dansere og koreografer, lever dansen i Århus nu i bedste velgående.

Aktiviteterne foregår mest på Brobjergskolen, GRAN – Teater for Dans, Entré Scenen, Gøgler skolen, men også på mange andre lokaliteter som f.eks. Musikhuset Aarhus og ARoS.

Danseværket – selvevalueret med Ønskekvistmodellen

Danseværkets kunstneriske visioner er, at "kvalificere og opgradere det kunstneriske niveau i det århusianske dansemiljø" og at "have kunstnerisk rummelighed, så koreograferne kan bevare deres forskelle og unikke kunstneriske udtryk, og at bevare plads til skæverter" og endelig at "have risikovillighed og skabe plads til det eksperimenterende og at facilitere det fremadrettede – morgendagens dans".

Visionerne kommer til udtryk i f.eks. Værkstedsscenen og Koreografisk Platform, hvor der skabes levedygtige forestillinger som f.eks. Club Fisk's *Mælk*, SNAP's *Spår* og Kassandras *Displacement*. I dialog med Mette Rønau, tidligere ansat hos Palle Granhøj, blev der startet et forløb om kompetenceudvikling i byens dansemiljø. Børnarrangementer arrangeres ofte i samarbejde med Børnekulturhuset og byens øvrige kulturskoler.

Tidligere blev det prioriteret at udvikle og skabe muligheder for de semi-professionelle, men nu har "barnet" vokset sig stort, og derfor er der nu færre workshops og mere laboratoriearbejde, rådgivning og kontinuerlig morgen træning. Danseværket søger at sikre de professionelle danseres og koreografers mulighed for at perfektionere deres praksis. Formidling kræver også mere fokus end tidligere. I det hele skuer Danseværket fremad og har fået en mere synlig profil.

Danseværket mener, at dans skal være en del af de opvoksende generationers kulturdannelse. Det søges virkeliggjort ved opsøgende arbejde, ved visninger og forestillinger og samvær med professionelle. At åbne de unges øjne for at dansen kan skabe identitet. Dans er sjov, udtryksfuld, sensuel og letforståelig og kan også fortælle historier om menneskers måde at være i verden på. Der er også grobund for berigende samvær i dansens verden, uanset baggrund. Man sveder sammen, og man ler sammen.

Danseværket har et godt samarbejde med Dansekonsulenten, Ulla Gad, som er ansat hos Dansens Hus i København, men bosat i Århus. I samarbejde med Ulla Gad udvikles der pt. en strategi for samarbejde mellem danse miljøet og erhvervsvirksomheder i Århus-området.

Gennem lang tid har Danseværket haft tæt kontakt med udøverne af den moderne dans i Århus, og det har givet stor viden, skabt et effektivt netværk og erhvervelse af bred kulturpolitisk og strategisk indsigt. Danseværket er ét af de eneste af sin art i Danmark og derfor rollemodel for andre.

Forestillinger og visninger fremmer interessen for dansens forskellighed og giver stof til samtale om dansens udtryk og muligheder mellem dansere og publikum. Målgrupperne er de professionelle dansere og koreografer, de kommende dansere og koreografer, det nuværende og kommende publikum til dans samt børn og unge med lyst til at danse.

Nyt publikum opsøges ved projekter som Danserne kommer til byen og Connections, men også børne- og ungevisninger, hvor børn selv danser og samtidig deler program med professionelle dansere, tiltrækker nye publikummer.

Danseværket er medskaber af et levende danse miljø i byen, og den professionalisering, institutionen har gennemgået de sidste år, har skabt bevågenhed, også i de statslige støtteorganer. Bl.a. har Danseværket modtaget midler fra Kulturministeriets Tips- og Lottomidler til en fortsat indsats for koreograferes udvikling. Støtte er også modtaget fra Provinspuljen, Århus Kommune, Århus Amt og Bikuben Fonden.

Danseværket ønsker at udvikle den kunstneriske sparring, kompetenceudviklingen af koreografer og dansere og ønsker tillige at etablere en producentenhed, hvor danse kunstnere har mulighed for at få vejledning og administrativ bistand.

Danseværkets særpræg – set med Kunstrådets øjne

Danseværket er enestående i og med, at der er oparbejdet en organisation med stor erfaring, et godt netværk og et kvalificeret undervisningsmiljø for alle niveauer.

Der skabes kontakter i ind- og udland. Der forhandles og formidles i forbindelse med træning og forestillinger. Der rådgives om, hvordan man finder rundt i dansejunglen, både hvis man drømmer om en professionel karriere eller har dansen som hobby.

Professionelle dansere kan få deres daglige træning, der arrangeres workshops og gives arbejds- og produktionsmuligheder, og der er mulighed for individuel kunstnerisk sparring.

De professionelle i byen underviser de andre led i fødekæden og i skoler, formidlet via Danseværkets netværk. I den forbindelse er der blevet udarbejdet en interessant og holdbar plan for, hvordan hele kulturskolen kan udvikles i samarbejde med Dansekonsulenten og det professionelle miljø.

Bestyrelsen, som hovedsagelig består af folk fra det performative miljø, er meget aktiv og planlægger sammen med lederen strategier, der kan fremme og opgradere miljøet, hvilket er forbilledligt.

Mulige begrænsninger

Den store og spredte aktivitet medfører en risiko for manglende tid til refleksion og intern videreuddannelse. Der er for få mennesker til for meget arbejde. Det stiller store krav til strategiske valg af indsatsområder og mod til at fravælge interessante muligheder til fordel for et større fokus på et lidt mindre felt.

Danseværket er med i Kultursamvirket, Fællesrådet for Moderne dans og Nordic Dance Meeting. Nationale samarbejdspartnere er bl.a. Dansescenen i København om gensidig udveksling af projektet Short Stories, og med Dansens Hus om Danserne kommer til byen. Lokale samarbejdspartnere er de professionelle dansere og koreografer, Entré Scenen, GRAN - Teater for Dans, Pappagallo, ARoS, Kulturnatten, Dansens Dag og Børnekulturhuset. Dertil kommer byens øvrige danseskoler, f.eks. Balletakademiet og Sun Studio samt byens øvrige kulturskoler, som Århus Billedskole, Musikskolen og Teaterskolen for børn.

Det er forståeligt, at den fleksibilitet, der er nødvendig på et så hastigt voksende område som dansen, kræver klarsyn og målrettet dagligdag. Med

de få ansatte, den voksende administration, brugen af spredte øverum samt den omfattende rådgivning og planlægning er Danseværkets ressourcer presset til det maksimale. Kunstrådet anbefaler et øget fokus.

Styrker, svagheder og udviklingspotentialer

Kunstrådet mener, at de mange års arbejde i og med danse miljøet har givet Danseværket stor indsigt i alt, hvad der rører sig på feltet. Denne indsigt formidles produktivt og godt, og Danseværkets muligheder for at støtte og vejlede skaber yderligere kontakter og indsigt – en god spiral.

Danseværkets største svaghed er en svigtende vilje til at prioritere bestemte indsatsområder; set positivt kan man sige, at de gerne vil det hele. Men mandskabsmæssige, pladsmæssige og økonomiske begrænsninger kræver større prioritering.

Danseværket rummer mange potentialer, hvoraf mange ville kunne udnyttes bedre, hvis omstændighederne var bedre. En permanent placering i mere rummelige lokaliteter kunne give endnu mere energi og udvikling. Kunstrådet har tidligere peget på muligheden for, at Danseværket kunne flytte ind på Brobjergskolen, når GRAN – Teater for Dans ophører. Der er ingen tvivl om, at Danseværkets nuværende aktiviteter og endnu ikke udfoldede potentialer i høj grad ville kunne komme til deres ret i samspil med en professionelt ledet gæstespilsscene på dette sted.

Danseværket ønsker fremover at satse mere internationalt og at udnytte de etablerede netværk på dette område bedre, så de lokale dansere kan komme mere ud i verden. Derudover ønsker Danseværket at videreudvikle sine kompetencer for rådgivning af de producerende kunstnere.

Ligeledes ønsker Danseværket at opgradere sine færdigheder i sparing, dvs. at se og spejle, at være dramaturgisk rådgivende og at kunne vurdere progressionen i en proces.

Placering i det kulturelle landskab

I buketten af byens danseskoler og danse- og performancegrupper er Danseværket ved at blive det "kraftcenter for moderne dans", som er ambitionen.

Danseværket er en central station i det århusianske danseliv – stedet, hvor man henvender sig, når det drejer sig om dansens hverdag, muligheder og fremtid. I forhold til at flere af byens kulturinstitutioner sporadisk har dans eller performance på repertoiret, udgør Danseværket konstanten og omdrejningspunktet ved hele tiden at bistå danse miljøet med oplysninger, viden og formidling. Ydermere har Danseværket også oparbejdet en pæn samling af dansevideoer, som kommer miljøet til gavn.

Danseværket i det århusianske kulturmiljø

Den moderne dans fylder meget i Århus, takket være entusiastiske aktører på dansescenen og den politiske opbakning

At byen rummer et decideret danse teater (Granhøj Dans) med tilhørende gæstespilscene (GRAN – Teater for Dans) er storartet, men også rimeligt i betragtning af, at Århus er Danmarks næststørste by. Stribevis af fantastiske danseforestillinger inkl. Palle Granhøjs egne har været vist her og skabt et nyt publikum samt inspireret de herboende.

Entré Scenen viser hver sæson adskillige mindre og for det meste eksperimenterende danseforestillinger. Musikhuset har sjældne, men større produktioner. Kulturhuset Århus arrangerer af og til spændende dansefestivaler, og Århus Teater følger trop med Schaufussballetten og et nyligt, vellykket hip-hop arrangement.

Århus har fostret mange dansere og koreografer, og forskellige danse teatre har set dagens lys de senere år, bl.a. Club Fisk, Louise Friis, Le Kondrup, Thenobco, Projekt Gnu, Out of Joint, SNAPS, 5Fatal og Cassandra Production.

Danseværket er et unikt center for moderne dans. Her kan alle henvende sig og få hjælp og vejledning fra et lille, men erfarent personale og indhentede oplysninger om, hvad der sker på dansefronten. Danseværket er en levende og uundværlig organisme i byens danse- og performancemiljø.

Udfordringer for Danseværket

Kunstrådet mener, at en konstant vågenhed overfor yderligere opkvalificering af dansemiljøet bør stå højt på Danseværkets dagsorden, og at der fortsat skal arbejdes på at lære at skelne bedre mellem de forskellige niveauer. Derved kan sparringen blive endnu bedre for den enkelte. Nu skal der fokuseres på, om ønsker, evner og indsats stemmer med virkeligheden og de krav, der stilles. Med den viden vil Danseværket kunne hjælpe folk endnu bedre til at nå deres mål, men tillige turde påtage sig det ofte tunge hverv at gøre opmærksom på urealisable drømme.

Under alle omstændigheder handler det om at styrke fødekædeaktiviteterne og konstant sørge for, at de gøres mere professionelle i alle led. Alle tilbud skal være i top og skabe inspiration for de kommende såvel som for de professionelle dansere og koreografer

Anbefalinger og overvejelser til det politiske niveau

Danseværkets position som center for den moderne dans skyldes visioner og ambitioner (bl.a. med inspiration fra Dance City i Newcastle) og en stor arbejdsindsats. Nogle få ildsjæle og de offentlige aktører (kommune, amt og stat), der har satset på dans, har gjort det muligt at opdyrke et miljø og skabe et centrum i Århus for dansere og koreografer og danseteatre. Den tætte kontakt mellem Danseværket og miljøets aktører udvider den erfaring og viden, som de mange års engagement og fremadskuende virksomhed har skabt.

For at bevare, opgradere og videreudvikle Danseværket er der behov for mere af alt. Flere ansatte, mere plads og lokaler samlet på ét sted. Med et "Dansens Hus" f.eks. på Brobjergskolen ville et stort skridt blive taget i den rigtige retning. Det store og betydningsfulde arbejde, som først MBT Danseteatret og siden Granhøj Dans / GRAN – Teater for Dans har gjort, skal ikke gå til spilde. Lad de, der har erfaring, lyst, visioner, kampiver og udviklingspotentialer tage over og føre stafetten videre. Kombinationen af Danseværkets bredspektrede aktiviteter og en højt kvalificeret gæstespilsscene ville skabe en helhed og placere Århus som et center for moderne dans i bredere for-

stand. Danseværkets ønske om en rådgivende enhed, med administrativ bistand til de producerende dansekunstnere, kunne med fordel efterkommes.

Kunstrådet har undret sig over, hvorfor så få dansere fra Danmark får ansættelse i forestillinger og dansekompanier herhjemme. Er niveauet ikke højt nok, er der for få danseteatre, eller er pengene til produktion af danseforestillinger for små i Danmark, når danserne er uddannede? Mangler der opfølgning på den satsning, der har været på dansen fra politisk side, når danserne er færdiguddannede?

Opsamling og perspektiver

Danseværkets mange funktioner er imponerende, men måske også for mange. Man kunne sikkert med fordel satse på lidt færre områder og så give dem mere opmærksomhed. Efter Kunstrådets mening kræver det flere medarbejdere for at opretholde det nuværende niveau, også i betragtning af at det voksende professionelle dansemiljø kræver større formidlingsindsats.

Danseværkets manglende synlighed er stadig et problem. Der arbejdes intenst på at ændre dette.

Det bør overvejes, om Danseværket i højere grad skal have mere specialiserede faglige kompetencer knyttet til institutionens vidt facetterede virke. I takt med større fokus på det professionelle niveau i det udadvendte arbejde stilles der store krav til medarbejdernes specialiserede viden. Hos Danseværket er der bevidsthed om disse forhold, og man søger at udvide medarbejdernes kompetencer, så vidt tid og økonomi tillader det.

Århus burde have et Dansens Hus. Et hus for danserne. Og et hus, hvor publikum kunne opleve dansen i dens vorden, i færdige forestillinger og ved gæstespilsarrangementer, og – ikke at forglemme – selv ville kunne deltage i de dansearrangementer, der kunne være på bestemte dage, f.eks. dage med byens koreografer, hvor publikum selv kunne komme "på gulvet", se film, høre foredrag, deltage i workshops osv.

Det ville løfte byens anseelse som et sted, hvor man havde evnen til at lokalisere et frugtbart vækstområde og turde satse på en stærk og fortsat udvikling.

Faktuelt

Danseværket opstod i 1986 under navnet Foreningen Ny Dans ud fra et ønske om at sætte fokus på, støtte og udvikle den moderne dans i Århus.

Foreningen Ny Dans blev i 1991 til Danseværket, og i 1998 ansatte bestyrelsen Charlotte Mors som administrator. Fra 1999 fik foreningen lokaler hos Kulturhus Århus. I år 2000 blev Charlotte Mors ansat på fuld tid som leder. Desuden er der ansat en assistent/sekretær og periodiske projektkoordinatorer. Bestyrelsen består af 5 medlemmer med Christine Fentz som formand.

Danseværket modtager drifts- og basistilskud fra Århus Kommune (inkl. Dansepuljen, som Danseværket administrerer, og som kan søges af det århusianske dansemiljø). Der er modtaget projektstøtte fra de frie midler og statsstøtte til Værksstedsscenen fra Tips-og lottomidlerne. Provinspuljen og Århus Amt har også støttet projekter. Til særlige arrangementer laves der fundraising, og der er modtaget støtte fra bl.a. Bikuben Fonden og British Council.

Af aktiviteter, udover en mangfoldighed af kursustilbud, kan bl.a. nævnes: Workshops, Masterclasses, Seminarer, Danserotationen, Dansens Dag, Århus Amt Danser, Projektbasen, Artist in Residence, Det Lille Akademi, Danseballaden, Dansevisningerne og Work-in-progress samt undervisning for børn og unge.

Støtte til danse- og performancegrupper samt enkeltpersoner som Club Fisk, Louise Friis, Le Kondrup, Thenobco, Projekt Gnu, Out of Joint, SNAPS, 5Fatal, Kassandra, Namedropping og mange flere.

Kunstrådets opsummering af Danseværkets respons på evalueringen

Processen har været positiv og givet anledning til at støve visionerne af og granske i, hvad det er man vil. Det har givet fokus, også på organisationen, ikke mindst pga. Ønskekvistmodellen, som har vist sig funktionel til intern evaluering. Der har været tilfredshed med at blive hørt og opdage, at der er et fælles sprog mellem evaluatorene og institutionen.

Danseværket påpeger, at yderligere udvikling er svær under de nuværende forhold. Institutionen har droslet ned i forhold til de mange ønsker og fokuserer nu mere på de professionelle samt børn & unge. Dels fordi miljøet er blevet betydelig mere professionaliseret og dels fordi de professionelle og børn & unge giver hinanden meget, f.eks. identitet og rollemodeller.

Samarbejdet med Gran havde man forventet mere af, men har affundet sig med, at det ikke kunne være anderledes.

I evalueringsprocessen har Kunstrådet afholdt to samtaler med hver institution. Første samtale med Danseværket blev afholdt i november 2006 og anden samtale i marts 2007. Ovenstående respons bygger på anden samtale. Fra Danseværket deltog daglig leder Charlotte Mors, assistent mv. Unne Loa Jensen og formand for bestyrelsen Christine Fenz; de samme som i første samtale.

DEN JYSKE OPERA

*Bemærkning: I tilknytning til Kunstrådets evalueringer af kulturinstitutionerne i Århus er Kunstrådet blevet bedt om at udarbejde en **udtalelse** om Den Jyske Opera (DJO) vedr. perioden 2003-2006. Baggrunden for denne udtalelse er det af DJO fremsendte materiale: Årsregnskab sæson 2003/04, Årsregnskab 2004/05, Budget 2005/06, Budget 2006/07 samt programmer fra de fire særforestillinger i perioden: La Bohème, Pelleas & Melisande, Rosenkavalieren samt Skriftestolen.*

På baggrund heraf har (tre medlemmer af) Kunstrådet haft en samtale i lighed med de øvrige institutioner, som er blevet evalueret. Men DJO har ikke selv udarbejdet nogen selvevaluering som baggrund for samtalen. Derved adskiller denne udtalelse sig markant fra de øvrige evalueringer.

Kunstrådet har imidlertid bestræbt sig på at bruge samme model og samtalerum, nemlig "Ønskekivistmodellen", ligesom vi også i denne udtalelse fokuserer på den kunstneriske kvalitet og holder fast i udviklingsperspektivet som formålet med udtalelsen. Endelig skal det nævnes, at den nuværende operachef siden sin ansættelse har arbejdet med en plan, som allerede var fastlagt ved hans tiltrædelse. Fra og med den kommende særforestilling er det hans kunstneriske linje og valg, som slår igennem.

Præsentation af Den Jyske Opera

Den Jyske Opera (DJO) blev grundlagt i Århus i 1947 som et alternativ til Den Kongelige Opera i København. I begyndelsen opførtes to operaer pr. sæson i Århus. I 1977 etableredes det landsdækkende samarbejde med de fem landsdelsorkestre, og DJO blev et turnerende operakompagni. I 1983, da Musikhuset var blevet opført, begyndte den årlige opførelse af de mere spektakulære særforestillinger i Århus. Det startede med det ambitiøse og meget vellykkede projekt *Nibelungens Ring* og andre Wagner operaer indtil 1996. Derefter en række Richard Strauss operaer og en Puccini-serie (*Tosca*, *Madame Butterfly*, *La Bohème*). De seneste tre særforestillinger har været enkeltstående, heraf to såkaldte repertoire-operaer: *Pelléas et Melisande* (Debussy), *Rosenkavalieren* (Richard Strauss) samt en bestilt og nyskrevet dansk opera, *Skriftestolen* (Niels Marthinsen). Særforestillingen i 2007 bliver

en opsætning af *Fidelio* (Beethoven), som også må karakteriseres som en klassisk repertoire-opera.

Det er udelukkende særforestillingerne i Århus, som Århus Kommune er økonomisk involveret i. Disse er tænkt som operaens "spydspidser", som også skal tiltrække nationalt og internationalt publikum på baggrund af en større satsning kunstnerisk, økonomisk og synlighedsmæssigt. Dette lykkedes især med Wagner forestillingerne, delvist med Strauss og så rigeligt med den internationalt stjernebesatte *La Bohème*. Sidste års nye danske opera fik både publikums- og anmelderros.

Imidlertid er det vanskeligt (og måske kunstigt) at skille netop denne ene kunstneriske aktivitet ud fra DJO's andre forpligtelser: almindelige og turnerende forestillinger, opera for børn og unge, formidlingsarbejde m.m. Det vil blive uddybet nedenfor.

Siden april 2005 hedder operachefen Giordano Bellincampi. Han er dirigent, også ved visse af DJO's forestillinger, men derudover også rundt omkring i udlandet. Da han overtog chefposten, var DJO i en dyb økonomisk krise med deraf følgende kunstneriske problemer, som allerede ser ud til at være taget af. Fra 1. januar 2007 er DJO som led i den ny strukturreform blevet en national opera med udgangspunkt i Århus. Det betyder en ny, ministeriel bestyrelse, som antagelig vil betyde, at DJO's identitet vil blive revideret fremover.

Den Jyske Opera – selvevalueret med Ønskekvistmodellen (via samtale)

DJO under Giordano Bellincampi er stærkt defineret af kunstneriske nødvendigheder, især vedr. centrale eller uomgængelige opera-værker, gode og ofte internationale samarbejdspartnere, høje ambitioner på opera-genrens vegne samt en klar kunstnerisk skelnen mellem normalforestillinger (som også turnerer) og særforestillingerne, som skal være på et ekstra højt kunstnerisk niveau, men som samtidig kan tillade sig at være "smalle" repertoiremæssigt (f.eks. ny dansk musikdramatik). Giordano Bellincampi vil gerne, at publikum er "forandret", når det har oplevet en operaforestilling med DJO; at publikum først og fremmest skal have en kunstnerisk oplevelse, som har gjort et eller

andet (følelsesmæssigt) ved dem. Derudover er det operaens essentielle indhold som skal "spredes" til et publikum, hvis sammensætning ved særforestillingerne stadigvæk mestendels er karakteriseret ved aldersgruppen 50+, med kvinderne som kernepublikum. Der er ikke mange unge blandt publikum, hvilket imidlertid opfattes som en udfordring, man til stadighed vil kunne arbejde med.

DJO vil og kan meget, især med den nye nationale status og dermed mere sikre organisatorisk-økonomiske rammer, som betragtes som volumenmæssig passende, men gerne med en mindre opgradering, hvis det er muligt. Ligeledes er DJO meget tilfredse med den snarlige placering af administrationen (institutionen) i Musikhuset. Denne vil gøre det nemmere at "indtage" huset og agere sammen med de øvrige fire institutioner (konservatoriet, Musikhusets arrangementsvirksomhed, symfoniorkestret samt børneteateret Filuren), og det vil synliggøre DJO yderligere i huset, på scenen og i Århuspublikums bevidsthed. Placeringen af selve operaforestillingerne i Musikhusets store sal betragtes som privilegeret og nærmest ideel, grundet muligheden for at indstudere, øve og afvikle på den samme scene.

DJO vil gerne arbejde mere eksperimenterende, når der er kunstnerisk basis og kapacitet til det. F.eks. er man i gang med et fællesprojekt sammen med Entré Scenen, Moesgaard Museum og Musikcaféen – det skal løbe af stablen i Festugen 2007. Også på særforestillingerne er man parat til at satse på nyt og eksperimenterende, ligesom man prøver at sætte sig ud over vane-tænkning vedr. særforestillingerernes placering (i tid og rum). Den mest samlede vision – og der hvor man gerne skulle være om fem år – vedrører større sammenhæng mellem de forskellige søjler i DJO's aktiviteter: 1. det almindelige repertoire, 2. særforestillingerne ("spidserne"), 3. det grundlæggende formidlingsarbejde samt 4. det eksperimenterende. En sådan sammenhæng vil både højne det kunstneriske niveau og give sikkerhed i driften, mener DJO.

Den Jyske Operas særpræg – set med Kunstrådets øjne

Det er karakteristisk for DJO, at langt den største del af aktiviteten er landsdækkende samtidig med, at den del, hvor der satses mest og kunstnerisk højest, vedrører særforestillingerne. DJO er national og landsdækkende, men med klar historisk og aktuel rod i Århus – også fremover. DJO ser ud til med den nye status at kunne udfolde sig først og fremmest ud fra klare kunstneriske nødvendigheder og valg, med en lokal forankring, en national dækning og en international orientering.

Mulige begrænsninger

Begrænsningen ligger først og fremmest i det faktiske publikums sammensætning. Dernæst i en delvis traditionel tænkning i "hovedværker" og "centrale værker" – en tænkning, som imidlertid vil kunne åbne sig i konkrete samarbejder med mere eksperimenterende kunstnere (komponister, instruktører, iscenesættere, scenografer m.m.).

Styrker, svagheder og udviklingspotentialer

Der er ingen tvivl om, at DJO aktuelt er inde i en stærk og kunstnerisk opadgående udviklingsfase. Den ny chef har allerede på under to år formået at "vende skuden" og udnytte den kommende nationale status til DJO's og Århus' fordel. Samtidig hermed betyder indflytningen i Musikhuset også en kunstnerisk styrkelse såvel indad som udadtil. DJO's genfundne kunstneriske overskud og dens kunstneriske kompetencer kan få en god effekt på det interne samarbejde f.eks. omkring fælles planer, ideer og tiltag, herunder Musikhusets eget indkøbte operaprogram. Med et fast kor, en praktikordning for konservatoriets sangere samt god økonomi og internationale kontakter via operachefen ser det ud til, at DJO vil kunne indfri sine egne store kunstneriske ambitioner og nødvendigheder.

Svagheden kan ligge i en forholdsvis traditionel "opdragende" og klassisk operaopfattelse og tænkning i relationen til publikum. Samtidig er der dog ingen tvivl om, at DJO's øvrige medarbejdere yder et godt modspil og

har reel medindflydelse i forhold til repertoire, kunstneriske koncepter og ønsket om en mere eksperimenterende tilgang til opera.

Placering i det kulturelle landskab

DJO er nu en parallel til Den Kongelige Opera og skal som sådan kunne sammenlignes med den. Især når det gælder særforestillingerne. Men her skal DJO også kunne sammenlignes med internationale operakompagnier og -scener som f.eks. i Hamborg, München eller London. DJO og operachefen har kontakt til de små operaer (Den Fynske Opera, Den Nye Opera i Esbjerg, Holstebro Musikdramatisk Teater, Aarhus Sommeropera), som den koordinerer repertoire med. Dernæst indgår den i nordiske og internationale operanetværk og sammenslutninger, hvorigennem der opnås kontakter til udenlandske instruktører og iscenesættere.

DJO's eksisterende samarbejde med konservatoriet og symfoniorkestret samt det nye samarbejde med de øvrige institutioner i Musikhuset plus det aktuelle Festugesamarbejde lover godt for den fremtidige lokale tilknytning og dynamik. Endelig skal det nævnes, at DJO gør brug af dygtige danske (og skandinaviske) sangsolister, som allerede er i gang med eller på vej ud i en international karriere.

Udfordringer for DJO

Den største udfordring for DJO bliver publikumsarbejdet især i forhold til de mange unge i uddannelsesbyen Århus. Dernæst arbejdet med at tænke ud over vaner og historiske traditioner, som i høj grad præger DJO på godt og ondt. Men succesen med sidste års nye danske opera har givet blod på tanden og lyst til flere eksperimenter og satsninger. Det samme mod følger også af den nu mere sikre drift og organisatoriske ramme for DJO.

Anbefalinger og overvejelser til det politiske niveau

På det lokale politiske niveau ser der ikke ud til at ligge voldsomme fordringer, bortset fra en fortsat goodwill og lydhørhed i forlængelse af DJO's genvundne overskud – kunstnerisk som organisatorisk og økonomisk. Det vil

sige, at politikerne bør støtte og have tillid til DJO's planer og visioner, især når det handler om gennemførelsen af kunstnerisk ambitiøse, skæve og nytænkende tiltag på særforestillingerernes område.

Sammenfatning og perspektiver

Kunstrådet vurderer, at Den Jyske Opera er inde i en meget gunstig kunstnerisk proces, hvilket også og især vil manifestere sig i særforestillingerne. Organisation og økonomi er blevet stabiliseret, ligesom ledelsen på en gang virker fast og åben for medarbejderindflydelse på mellemliderniveau. Dette foregår i uformelle strukturer, men er til gengæld reelt og dynamiserende for det kunstneriske udkomme og den kunstneriske udvikling. Operaens stærkere tilkobling til et nationalt niveau og medejerskab kan blive en god støtte og udfordring for det lokale niveau, kulturelt og politisk. I forlængelse heraf forestår der et mere prioriteret arbejde med et ungt og bredere publikum, ligesom eksempelvis DJO's hjemmeside trænger til fornyelse og opdatering.

Der hersker ingen tvivl om Den Jyske Operas kunstneriske nødvendighed – allerhøjest om dens bredere gennemslagskraft hos et yngre, uerfarent men også fordomsfrit og dermed mere sammensat publikum.

Kunstrådets opsummering af Den Jyske Operas respons på udtalelsen

I lighed med de institutioner, der er blevet evalueret, har også Den Jyske Opera haft mulighed for at deltage i en opfølgende samtale med Kunstrådet med henblik på at diskutere udtalelsen. Da mødetider ikke kunne falde på plads, blev det dog kun til mailkorrespondance, men med en éntydig respons: "Vi føler os meget præcist beskrevet i udtalelsen", formuleret af operachef Giordano Bellincampi.

I første samtale med Kunstrådet, afholdt i januar 2007, deltog fra Den Jyske Opera: operachef Giordano Bellincampi og producent og formidlingsansvarlig Lene Juul Langballe.

ENTRÉ SCENEN

Præsentation af Entré Scenen

Entré Scenen er en åben scene i Århus og har siden sin start i 1991 udviklet sig fra at være en lokal eksperimenterende scene for amatører og semiprofessionelle til at være en professionel scene for moderne scenekunst. Dens betydning rækker langt ud over bygrænsen. Der sendes hvert år op til fem forestillinger på turné gennem Turneplanen. Disse er udvalgt blandt dem, som Statens Kunstråds Scenekunstudvalg har valgt at bevilge støtte til. Den europæisk funderede festival for unge scenekunstnere, *Junge Hunde*, er også blevet en del af Entré Scenens identitet, ligesom forsknings- og udviklingsarbejde i nye metoder og udtryk i europæisk scenekunst er blevet det.

Entré Scenen holder døren åben for de lokale kunstnere og er en naturlig del af vækstlaget i Århus. Entré Scenen har i kraft af et stort engagement og med høje kunstneriske ambitioner for øje formået at placere sig som et centralt og afgørende sted for fremtidens teater, hvor nye og endnu ikke skabte kunstformer kan få de optimale vækstbetingelser og præsenteres for publikum. Entré Scenen har til stadig udviklet sig og fremstår i dag som stedet, hvor den moderne scenekunst kan udfolde sig, og det på trods af at scenen ved den forrige evaluering i 2003 ikke blev levnet mange chancer for at opnå en klar profil.

Entré Scenen – selvevalueret med Ønskevistmodellen

Med en stationær scene som omdrejningspunkt vil Entré Scenen og de fire projekter, *Turneplanen*, *Junge Hunde*, *Laboratoriet* og *Kartellet*, fremstå som et scenekunstnerisk innovationscenter. Den stationære scene skal huse de lokale talenter, egenproduktioner/co-produktioner, arbejdsdemonstrationer, Laboratoriet samt gæstespil fra ind- og udland. Den stationære scene skal også rumme ledelsen og administrationen og vil på den måde blive det naturlige udgangspunkt for de fire projekter.

Med *Turneplanen* vil Entré Scenen garantere, at de nyeste former for teater i Danmark når ud til alle ender af landet samt oparbejde en kultur om-

kring forestillingerne, som kan skabe et fornyet engagement omkring landets lokale scener. Når man køber en forestilling i Turneplanen, får man således tilbudt en publikumskampagne, udviklet i samarbejde med Turneplanen, hvor der laves et eller flere arrangementer i forbindelse med forestillingen for at skabe en større interesse for forestillingen og for teater generelt. Entré Scenen vil forsøge at gøre danskerne mere "teatertossede" og skabe mere opmærksom omkring forestillingerne. Alle forestillinger i Turneplanen er støttet af Statens Scenekunstudvalg og udvælges af Entré Scenens kunstneriske leder, Jesper de Neergaard.

Entré Scenen vil med *Junge Hunde* forny det kendte netværk til optimal hjælp til unge kunstnere i alle europæiske lande. Junge Hunde vil formidle kontakter og samarbejder på tværs af grænser i Europa. Desuden er målet er at afholde et årligt teatertræf/festival i Århus og andre nordiske byer med fokus på udvikling af kunstneriske forskelligheder. De unge Kunstnerne får feedback i det, der kaldes "legende domstole", hvor deres projekt er "under anklage". Gennem åbne workshops bliver publikum konfronteret med arbejdsmetoder og tankegange, der er afgørende for de unge kunstneres udvikling og selvforståelse.

Laboratoriet, som har eksisteret i nogle år, er et tilbud til det professionelle teatermiljø. Ambitionen er at skubbe grænserne for scenekunst mod mere tidssvarende udtryk via dokumenterede forsøg, som kunstnere ansøger om eller bliver opfordret til at lave. Dokumentationerne udbredes til det danske teatermiljø som inspiration og metodisk platform. Laboratoriet gennemfører i disse år en eksperimenterække, der udforsker forskellige metoder til udvikling af tekster i teater og scenekunst. I sæson 05/06 blev der afholdt tre eksperimenter – senest en undersøgelse af politisk dramatik i europæisk perspektiv, hvor danske, tyske og franske scenekunstnere mødtes i en uges udviklingsarbejde. I sæson 06/07 gennemføres yderligere to eksperimenter med scenekunstnere fra bl.a. Sverige og England. Resultaterne af eksperimenterne vil blive præsenteret på en konference i foråret 2007.

Entré Scenen er ét af fire medlemmer i *Kartellet*, der består af: Pappagallo, en forening af kunstnere og teknikere med vidt forgrenede specialer;

Filmværkstedet, et professionelt produktions- og rådgivningssted for filmmiljøet; Huset, produktionssted for byens kunstnere og vækstlag samt Entré Scenen. Med Kartellet vil Entré Scenen bl.a. være med til at sikre en troværdig dialog mellem kunstnere og publikum. Kartellets ambition er at skabe nye crossover-projekter mellem kultur-, uddannelses- og erhvervsinstitutioner i Århus.

Det er ambitiøst og ressourcekrævende at holde så mange bolde i luften – ”en stor mundfuld,” som de siger på Entré Scenen, ”men vi har de rigtige projekter og samarbejdspartnere, og så har vi viljen og de kompetencer, der skal til.”

Entré Scenen vil meget, måske for meget, men deres aftale med Århus kommune er også særdeles omfattende, så på Entré Scenen opfatter de det som en nødvendighed at satse på flere fronter for at få tingene til at hænge sammen.

Ambitionen er at opnå status som Lille Storbyteater, således at de økonomiske forhold kan sikres. Det vil samtidig gøre det muligt at skabe et mere præcist fokus for Entré Scenens fremtidige arbejde.

De to fuldtidsansatte og de mange timeansatte på Entré Scenen opfatter sig som dybt engagerede i deres arbejde og har en klar forståelse af, at teaterkunstens værste fjende er når, den bliver sig selv nok. Personalet på Entré Scenen vil udfordres og stille krav, bl.a. gennem coaching udefra. De har en målsætning om, at alle medarbejdere skal have mindst ét ønske med relevans for scenen opfyldt om året.

For Entré Scenen er det vigtigt, at scenekunsten hele tiden udfordres, søger nye veje, kommunikerer ind og ud af sin egen tid, bevarer kontakten til fortiden og satser ind i fremtiden.

Entré Scenens særpræg – set med Kunstrådets øjne

Kunstrådet opfatter Entré Scenen som enestående, med store ambitioner, mod til at satse og evnerne til at gennemføre deres visioner. Entré Scenen

oser af idealisme og kunstnerisk nødvendighed – det er den røde tråd, som kendetegner alt, hvad der foregår på stedet.

Under Junge Hunde festivalen f.eks. kan man tydeligt mærke, at her er tale om unge mennesker, der har noget på hjerte: de vil ses, høres og i dialog, ligesom den lokalt forankrede teatertrup Stormen vil det. De spiller nyere klassiske dramatik og er hyppig gæst på scenen. Det hollandske voksen-dukketeater Stuffed Puppet har også gæstet Entré Scenen flere gange. Dukkefører Neville Tranter er i stand til at give sine dukker identitet og nærvær, så man glemmer, at det er dukker. Det er dukketeater på et meget højt niveau.

Entré Scenen skabte i 2003 *En Biceps i August*, en co-produktion med Teater C og et eksempel på, hvordan en ung lokal skuespiller med et sjældent talent fik en ramme og derved en mulighed for at udfolde sig. Det blev en stærk og nærværende forestilling. Gæstespillet *Realia* med teatret Veras Øjne var en forestilling bygget op omkring skuespillernes egen virkelighed, en meget direkte og vedkommende forestilling.

I det hele taget bydes man på mange forskelligartede og overraskende oplevelser på Entré Scenen. De kunstneriske færdigheder er ikke lige markante i alle forestillinger, men til gengæld er der altid engagement og mening med det, der foregår.

Kunstrådet opfatter Entré Scenen som et teater, der stiller spørgsmål og krav – der tager imod med kritiske og konstruktive øjne, der er fremadrettede og ikke berøringsangste i mødet med det ukendte. På den måde er Entré Scenen med til at sikre den nødvendige udvikling af scenekunsten.

Mulige begrænsninger

Entré Scenen er båret af store ambitioner, men er også aktuelt bundet af en række forpligtigelser i aftalen med Århus Kommune, som dels betyder, at Entré Scenen hele tiden skal arbejde bredt, dels at det derfor bliver vanskeligt at fokusere og samle kræfterne i nogle klare retninger.

En af de mange forpligtigelser er at give vækstlaget i byen rum og betingelser, således at nye talenter kan udvikle sig som i tilfældet med blandt an-

dre Cassandra Production, Teater C og Move'n Act, men med fjernelsen af tilskuddet til vækstlagsscenen Katapult fra og med udgangen af 2006 forudser man et øget pres på Entré Scenen, for eftersom Katapult ikke er i stand til at opretholde sit niveau som åben vækstlagsscene, har de kommende talenter kun Entré Scenen at henvende sig til. Byen kommer derfor i høj grad til at mangle et sted, som kan huse det første led i fødekæden for scenekunsten.

Entré Scenens største begrænsning er helt klart de fysiske rammer og de økonomiske forhold. Scenens kunstneriske leder Jesper de Neergaard udtrykker det meget klart: "Det er simpelthen ikke muligt at opretholde det nuværende aktivitetsniveau med de midler, der er til rådighed. Det er af afgørende betydning at få en økonomisk struktur, som kan sikre kontinuiteten. Huset i Grønnegade er for lille, der er ikke plads til de nødvendige prøver, workshops, forestillinger og gæstespil. Huset er i gang 24 timer i døgnet. Entré Scenen er blevet stor af nødvendighed."

Entré Scenen står på den måde i et dilemma. Scenen er blevet synlig, de har overtaget hovedansvaret for Junge Hunde samt Turneplanen, og Laboratoriet har stor søgning – populært sagt er de på kanten af, at blive kvalt i egen succes.

Styrker, svagheder og udviklingspotentialer

Entré Scenen store styrke er modet til at være åben over for nye tendenser og strømninger i moderne scenekunst. Under vanskelige økonomiske og lokalemæssige forhold er det lykkedes at placere Entré Scenen i en central rolle for det århusianske teatermiljø med forgreninger ud i resten af landet og udenfor landets grænser. Den største svaghed på Entré Scenen er de mange opgaver, som scenen påtager sig. Det er meget ambitiøst at ville så meget med så få ressourcer, og det er ikke holdbart i længden. Til gengæld er der store kunstneriske udviklingsmuligheder, både for scenen, Junge Hunde, Laboratoriet og Turneplanen.

Placering i det kulturelle landskab

Entré Scenen er ikke bare et lille eksperimenterende teater i Århus – den er blevet en del af teatermiljøet i hele Danmark, hvor udviklingsarbejde og åbenhed mod fremtidens teater er i højsædet. Med Århus Teater i front, flankeret af Svalegangen og andre mindre teater- og performancegrupper, som varetager den skabende og producerende kunst, udfylder Entré Scenen sin helt egen plads i det kulturelle landskab i Århus.

Entré Scenen har med al tydelighed vist, hvor vigtigt det er at tage hånd om det teater, der er på vej, og hjælpe og guide, således at det har en chance for at blive til levedygtig kunst. Entré Scenen styrker det alternative teatermiljø og gør ting mulige, som ingen troede på.

Entré Scenen i det århusianske kulturmiljø

Århus har mange teatre og scener, der med hver sit særpræg er medvirkende til et rigt teaterliv i byen. Entré Scenen er en del af fødekæden og netværket i kraft af sit brede samarbejde med mange af byens kulturinstitutioner og de mange samarbejdspartnere i udlandet. Et godt eksempel på Entré Scenens fødekædefunktion er Von Baden, en teatergruppe fra vækstlaget, som ofte har spillet sine forestillinger på Entré Scenen, og som nu har indgået treårig talent- og udviklingsaftale med Svalegangen.

Med den åbenhed og de potentielle muligheder for samarbejde, der er til stede på Entré Scenen, vil det være muligt at styrke teatermiljøet yderligere, hvis Entré Scenen fik en mere central placering og bedre lokaleforhold. Scenen kunne opnå større synlighed og blive et mere naturligt omdrejningspunkt i det århusianske teatermiljø, som man med rette kan forvente af byens åbnescene.

Efter Kunstrådet opfattelse er Entré Scenen uundværlig. Det er nødvendigt for hele den teaterkulturelle forståelse i Århus, at der eksisterer et teater som Entré Scenen.

Udfordringer for Entré Scenen

Der ligger en stor udfordring for Entré Scenen i at bevare sit nuværende aktivitetsniveau, som er meget højt set i forhold til de ressourcer, der er til rådighed. Det være sig både økonomisk og i forhold til lokalerne i Grønnegade. Der skal kæmpes for at bevare Junge Hunde som en tilbagevendende begivenhed med Entré Scenen som hovedansvarlig. Entré Scenen har fået et forberedelseshonorar til festivalen i 2007, men der er brug for en reformulering af Junge Hunde, hvis der skal opnås EU-støtte, og der skal søges flere nordiske partnere.

Ligeledes er målet om at højne kvaliteten af repertoiret på scenen i Grønnegade en stor udfordring. De fysiske rammer på Entré Scenen er langt fra optimale, og der skal arbejdes hårdt på at finde en anden løsning. Arbejdet med at finde et mere velegnet sted er i gang.

En yderligere professionalisering af Entré Scenen, som fortsat kan rumme vækstlaget, udviklingsarbejde, turné, gæstespil og det professionelle, er ikke nogen nem opgave. Entré Scenen tror på, at det kan lade sig gøre. En forudsætning er dog, at det klart formulerede mål fra Entré Scenen om at opnå status som Lille Storbyteater bliver indfriet.

Anbefalinger og overvejelser til det politiske niveau

Der er en stor opbakning til Entré Scenen, ikke bare i Århus. Scenekunstudvalget under Statens Kunstråd anbefalede allerede i 2005 at give Entré Scenen status som Lille Storbyteater. I anbefalingen skriver de, at "det vil være til gavn ikke bare for teatermiljøet i Århus, men det samlede teaterlandskab i Danmark".

Kunstrådet i Århus er heller ikke i tvivl. En status som Lille Storbyteater vil give ro og sikre et kontinuerligt arbejde med den moderne scenekunst. På Entré Scenen har de vist, at de vil og rent faktisk kan, nu mangler de bare økonomi og lokaler for at kunne gøre det.

Opsamling og perspektiver

Kunstrådet vurderer, at Entré Scenen er inde i en så hastig udvikling, at scenen næsten ikke kan følge med. Århus har med Entré Scenen en åben scene, et sted hvor de lokale kunstnere kan komme til udtryk, hvor egenproduktioner/co-produktioner og gæstespil fra ind- og udland kan blive præsenteret samt et Laboratorium til det professionelle teater miljø i hele Danmark. Desuden teaterfestivalen, Junge Hunde, for unge scenekunstnere fra hele Europa samt en Turneplan, som sender nyt og anderledes teater på turne til hele landet. Kort sagt, vi har med Entré Scenen et unikt sted i Århus, skabt i kraft af idealisme, indsigt og mod til de store ambitioner.

Århus har størrelsen, talenterne og ressourcerne til at markere sig i det landsdækkende teaterkulturelle landskab. Entré Scenen har evnerne og energien. Derfor er det vigtigt, at der fra politisk side gives fuld opbakning og støtte til Entré Scenen, så de kan fastholde den positive udvikling, til gavn og glæde for dansk teater.

Faktuelt

Entré Scenens kunstneriske leder er Jesper de Neergaard, der tiltrådte som leder i år 2000. Administrativ leder er Jette Skjoldborg. Per Kjærgaard Paulsen er projektleder på Turneplanen, og Lise Nørskov sørger for PR og branding, begge fastansatte. Laboratoriet ledes af Barbara Simonsen, som er projektansat. Derudover er der ansatte på timebetaling i administrationen og i teknikken.

Bestyrelsen for Entré Scenen har seks medlemmer med instruktør Thomas Trier som formand. Laboratoriet har endvidere sit eget råd/tænketank bestående Rolf Alme, Erik Exe Christoffersen, Kim Eden, Klaus Hoffmeyer, Janek Szatkowski og Barbro Smeds.

Entré Scenen har en fireårig aftale med Århus Kommune, som udløber 30.6. 2008. I aftalen indgår følgende hovedformål: at være centrum for moderne eksperimenterende scenekunst og være åben scene til rådighed for de lokale professionelle og semiprofessionelle scenekunstnere samt give vækst-

laget i byen rum og betingelser, således at nye talenter kan udvikle sig. Entré Scenen skal endvidere arrangere gæstespil fra ind og udland.

I sæson 06/07 er de økonomiske tilskud for Entré Scenen fordelt på følgende måde: Århus Kommune yder samlet et tilskud på kr. 746.000, hvoraf de kr. 586.000 er driftsstøtte og de resterende kr. 160.000 bundet til hhv. Laboratoriet og Junge Hunde. Dertil kommer et statslig tilskud på kr. 3.193.000 fordelt med kr. 1.000.000 i driftsstøtte og de resterende kr. 2.193.000 er bundet til projekter.

Kunstrådets opsummering af Entré Scenens respons på evalueringen

Entré Scenen oplever, at de i forbindelse med evalueringsprocessen er blevet set og hørt og sætter pris på Kunstrådets kunstfaglige fokus i evalueringen. Entré Scenen udtrykker en stor glæde ved, at deres arbejde er synligt og bliver påskønnet.

Evalueringsforløbet har været godt tilrettelagt og er gledet naturligt ind i Entré Scenen fortsatte arbejde med at vurdere egen indsats.

Evalueringen har stor betydning for Entré Scenen og den har klart og tydeligt præciseret, hvad Entré Scenen står for. Konklusionerne er medarbejderne på Entré Scenen enig i.

I evalueringsprocessen har Kunstrådet afholdt to samtaler med hver institution. Første samtale med Entré Scenen blev afholdt i november 2006 og anden samtale i marts 2007. Ovenstående respons bygger på anden samtale. Fra Entré Scenen deltog teaterleder Jesper de Neergaard og administrator Jette Skjoldborg; de samme som første samtale.

FILUREN

Bemærkning: Under udarbejdelse af denne evaluerings hovedlinier meddelte Filurens teaterleder sin afgang. Dette faktum har ikke haft nogen konsekvenser for evalueringens anbefalinger eller konklusioner.

Præsentation af Filuren

Filuren er et teater, der især henvender sig til børn. Men også til deres voksne. Filuren består, ud over teatret, af en teaterskole for børn og et dramacentrum, hvor voksne (især skolelærere) kan lære om hvad et teater er og kan, og hvad det at spille teater kan gøre ved børn. Disse tre elementer arbejder sammen, supplerer og støtter hinanden, hvad angår de kunstneriske og pædagogiske tiltag, og hvad angår teatrets synlighed i forhold til publikum.

Teatret er stationært, ikke turnerende, og er kendetegnet ved store, velforberedte forestillinger, hvor der lægges vægt på at fortælle gode historier med elementær spænding og intriger, og gerne og oftest med udgangspunkt i kulturarven. Shakespeares, Brechts og Halfdan Rasmussens tekster er f.eks. brugt som udgangspunkt for nye forestillinger. Det dramatiske vægtes højt. Forestillingerne er gennemarbejdede med lys, lyd og kulisser og gerne med flere skuespillere. Filuren spiller traditionelt, episk teater, og teatret har en kunstnerisk profil, der er let genkendelig fra forestilling til forestilling. Altså historier med et klart forløb, med spænding, intriger og dramatiske udfoldelser.

Filuren har de seneste år i hver sæson opført en egenproduktion og arrangeret et gæstespil. Teatret ville gerne producere mere selv, men økonomien kan kun klare en egenproduktion.

Filuren – selvevalueret med Ønskevistmodellen

På baggrund af Filurens selvevaluering fremgår det, at Filuren opfatter sig selv som et nødvendigt teater, der kan bringe anderledes og vigtige oplevelser til publikum.

Filuren ser sig selv som professionelle og kompetente, hvad angår deres metier: At producere gennemtænkte og gennemarbejdede forestillinger. Filuren opfatter deres teater som et sted, der i kraft af at genfremstille de store fortællinger giver børnene og deres voksne en mulighed for en anderledes tilgang til verden end den, en overfladisk og hurtig børnekultur ellers bringer som tilbud til børn.

Filurens særpræg – set med Kunstrådets øjne

Filuren er en velfungerende og velorganiseret institution med en stor berøringsflade til et bredt publikum. Kontakterne skabes bl.a. igennem teaterskolen og dramacentret, og ikke mindst ved at indgå som del af Jysk Skolescene¹. Filurens pædagogiske arbejde vurderes af Kunstrådet som meget nyttigt, fordi man her udbreder kendskab til og forståelse for, hvad teater er, hvordan det kan gribes an, og hvordan det kan indgå i bearbejdelse af fænomener som f.eks. børns mobning.

Filurens fysiske placering i Musikhuset er et vigtigt aktiv for teatrets synlighed, ligesom også teatrets lange levetid i Århus gør, at mange næsten sætter lighedstegn mellem Filuren og børneteater.

Mulige begrænsninger

Filurens velfungerende organisation spejles imidlertid for sjældent i teatrets opførelser. Her virker det, som om teatret står i stampe. *Halfdan* (2004/05),

¹ Jysk Skolescene er en forening, hvis formål er at fremme skoleungdommens teaterinteresse. Alle skoler i Århus Amt og tilstødende amter kan opnå medlemskab (aktuelle vedtægter må ændres, efter Kommunalreformen)

Jysk Skolescene samarbejder med Århus Teater og Filuren, hvis forestillinger bliver præsenteret for skolernes mange teaterkontaktlærere. Disse formidler forestillingerne til skolerne. Gennem årene er der opbygget et meget nært samarbejde mellem Jysk Skolescene og de to nævnte teatre; således deltager repræsentanter for begge teatre i Jysk Skolescenes forretningsudvalgs møder, hvor bl.a. repertoireplaner bliver drøftet. Jysk Skolescene har adresse på Århus Teater.

Iflg. Filuren sælges 90 % af deres billetter og 10 % af billetterne til Århus Teaters børneforestillinger gennem Jysk Skolescene. Der er m.a.o. tale om en meget effektiv salgsorganisation, som andre børneteatre evt. kunne have interesse i.

Jysk Skolescene kan invitere andre teatre til at indgå i samarbejdet, hvis foreningens medlemmer ønsker det.

Se også *Kunstrådets evalueringer af Gruppe 38 og Teater Refleksion*.

som byggede på tekster af Halfdan Rasmussen, var hverken rigtig vellykket eller rigtig dårlig. Forestillingen startede godt på et kontor for fundne sager med sjove karakterer og vittige ord, men så knækker tråden: En voksen fascination af sproget tager over, og børnene mister forbindelsen til forestillingen. *Det gode menneske fra Sezuan* (2003/04) havde derimod gode takter og nerve. Brechts skuespil var dygtigt omskrevet og velspillet. Forestillingen *Robin Hood* (2005/06) var, som Filurens forestillinger, gennemarbejdet, men resultatet var ikke vellykket. Pilen ramte ikke præcist, og trods en interessant scenografi levede forestillingen ikke op til, hvad man kunne forvente af at behandle helten Robin Hood. Der manglede fokus på, hvad lige præcis den opsætning syntes var vigtig. Teatrets sidste egenproduktion, *Jorden rundt i 80 dage* (2006/07), mangler efter Kunstrådets vurdering kunstnerisk kvalitet. Skuespillet er overfladisk, udvendigt og bliver aldrig rigtig vedkommende. Historien er jo god, men den udfoldes ikke, så den berører og rammer ind i tilskuerens sind. Det er også en morsom historie fra Jules Vernes side, men heller ikke den komik, man søger at fremstille, lykkes. Historien griber ikke, scenografien virker støvet.

Filurens begrænsninger er derfor, at det høje niveau, man må forvente af et teater som Filuren, der har glimrende faciliteter til rådighed og en grundlæggende god økonomi, ikke opfyldes. Der er for lidt, der tæller på positiv siden.

Alt andet synes som sagt at fungere glimrende. Problemet er ikke, at Filuren vælger en traditionel teaterform. Enhver spillestil er en mulighed. Problemet er, at der for sjældent opstår det ekstra liv, den forundring og den magi, som vi forventer af den gode teateroplevelse for børn.

Styrker, svagheder og udviklingspotentialer

Filurens styrke er især arbejdet, der foregår i Teaterskolen og Dramacentret. Også hvad angår synlighed i publikums øjne, står Filuren stærkt: Scenen er placeret i Musikhuset, publikum kender Filuren, og et stort netværk af skolelærere bliver jævnligt orienteret om teatrets forestillinger. Også på den organisatoriske plan er Filuren velfungerende. Det er indgået en aftale mellem

Musikhuset og Filuren, hvorefter Filurens forestillinger på forhånd er købt af Musikhuset, hvilket medvirker til ro omkring Filurens økonomi.

Den afgørende svaghed er de forestillinger, teatret selv producerer. De mangler for tit kunstnerisk kvalitet. Efter Kunstrådets opfattelse er den kunstneriske ledelse ikke på højde med teatrets i øvrigt gode faciliteter. Udviklingsmulighederne ligger i at ruske op i de vante forestillinger, at turde satse på hvad et traditionelt drama også kan. At genopdage teatrets muligheder for at skabe det magiske, det vidunderlige, det medrivende, dér hvor det gibber i tilskueren, og hvor oplevelse går fra scenen og ned i salen.

Placering i det kulturelle landskab

Filuren er den store aktør på byens børneteater scene. Placeringen i Musikhuset og den netop afsluttede modernisering af den gamle scene placerer Filuren som meget synlig i byen. Filurens praksis er et episk, dramatisk teater. Det er et gode for forskelligheden og publikum, at der spilles forskelligt teater i byen: traditionelt hos Filuren og en mere eksperimenterende tilgang hos Gruppe 38 og Teater Refleksion.

Filuren i det århusianske kulturmiljø

Børneteatrene i Århus har deres forskelle og særpræg. Det er en styrke. Filuren arbejder sammen med teatre uden for byen, f.eks. Randers Egnsteater gennem gæstespil, men ikke sammen med de andre børneteatre i byen. Det kunne være en mulighed for at få nyt liv i deres egen scene. Det virker som om, Filuren har nok i sig selv. Måske kunne den nye, meget gode scene i Musikhuset åbnes op for andre af byens børneteatre. Teatre, der rent fysisk ikke har samme centrale placering. Der kunne laves en lokal børneteaterfestival på netop Filurens scene, hvor alle byens børneteatre, også de små teatre som f.eks. Spiir, My og Thalias Tjenere kunne få et større publikum i tale. Til glæde for publikum, for de små teatre, men også for Filuren. En festival kunne også placeres på Århus Teater eller hos Gruppe 38.

Filuren arbejder organisatorisk sammen med Århus Teater omkring Jysk Skolescene og har her adgang til et stort publikum. Kunstrådet anbefa-

ler, at også byens andre børneteatre kommer ind under en lignende ordning. Lettest ved at Jysk Skolescene åbner op for de andre teatre, eller ved at man gennem et kommunalt initiativ og i samarbejde med byens øvrige børneteatre laver et parallelt arrangement til Jysk Skolescene.

Udfordringer for Filuren

Det er Kunstrådets opfattelse, at Filurens største opgave består i at revitalisere sit koncept. Traditionelt teater er udmærket, men stykkerne på Filurens scene kan gøres bedre. Der skulle mere liv ind i stykkerne. De skulle ramme tilskuerne dybere, fryde, glæde, forskrække.

Teatret har et stort potentiale i kraft af sit velfungerende arbejde med børn og voksne: Teaterskolen og Dramacentret. Efter Kunstrådets mening bør kræfterne nu sættes ind på, at egenproduktionerne får en højere kunstnerisk kvalitet.

En egenproduktion på Filuren foregår typisk på den måde, at Filurens dramaturgiat drøfter ideer til nye produktioner. Når ideen er fundet, engagerer Filuren en instruktør udefra, ligesom der også engageres en dramatiker til at skrive teksten eller bearbejde en given tekst. Instruktøren arbejder videre med scenograf og de skuespillere, han eller hun også vælger. På den måde løsrives det kunstneriske arbejde delvist fra Filuren. Sådan har man valgt at arbejde. Måske er det en fejl, at Filuren ikke selv følger, diskuterer og præger arbejdet med forestillingen mere, end det nu er tilfældet. Måske ligger der en mulighed her, hvis man selv gik tættere og med større engagement ind i skabelsen af egenproduktionerne.

Anbefalinger og overvejelser til det politiske niveau

Det politiske niveau må på baggrund af Filurens produktioner og Kunstrådets evaluering forholde sig til Filuren som kommunalt støttet institution. Hvordan kan man politisk bidrage til en kunstnerisk revitalisering af Filuren? Hvordan kan man skubbe institutionen i gang, så scenen igen kan komme op i fart?

Sammenfatning og perspektiver

Samlet set vurderer Kunstrådet Filuren som en velorganiseret og velfungerende institution, hvad angår det pædagogiske arbejde, som udføres på Teaterskolen og i Dramacenteret. Det er Kunstrådet opfattelse, at her får børn og voksne gode oplevelser og en indsigt i, hvad teatret er som fænomen, og hvad det kan bruges til.

Som det er nævnt flere gange ovenfor modsvarer egenproduktionerne ikke denne gode indsats. Ved evalueringen i 2003 skrev det daværende Kunstråd som en slags konklusion: "Kunstrådet vurderer, at den afgørende hindring for Filurens udvikling er det nuværende koncept og mest af alt den måde, hvorpå det udfoldes i praksis. Rådet anbefaler derfor Filuren at overveje en udvikling af konceptet og arbejdsmåden".

Det nuværende Kunstråd er enig i den vurdering og har svært ved at se en positiv udvikling siden sidste evaluering. Kunstrådet anbefaler derfor, at Filuren på ny og nok engang gennemtænker og overvejer sin kunstneriske praksis. Filuren kunne gerne fortsætte med at spille traditionelt dramatisk teater, men med en større kunstnerisk kvalitet, med en større nerve, mindre udvendighed, med et større nærvær og en større fordybelse. Kunstrådet vurderer, at det allervigtigste nu for Filuren er at turde forlade, hvad man mener, er det sikre, og i stedet begive sig ud på dybere vand. At turde satse, om ikke på en ny genre, så at turde genåbne den valgte genre, gå frisk til sagen og kaste al energi ind på at forny, hvad man bringer på scenen. En stærkere kunstnerisk ledelse? Nye scenografer? Nye instruktører? Nye tekstforfattere? Noget må ske!

Faktuelt

Filuren er et lille storbyteater. Det betyder, at Århus Kommune af staten får refunderet halvdelen af sit tilskud til teatret. I 2007 er driftstilskuddet til teatret kr. 2.890.700. Dramacentret får kr. 546.600 af kommunen. Teaterskolen bliver støttet med 336.000 af kommunen.

Filuren er i sin kontrakt med Århus Kommune forpligtiget til at producere to forestillinger pr. sæson, hvor mindst den ene skal være en egenproduktion. Den anden kan være et gæstespil.

Filuren kom til verden, da skuespilleren Bodil Lindorff tilbage i 1965 etablerede en børneteaterskole i Vestergade. Teatret har siden haft forskellige ledere og personale. Og forskellige spillesteder i byen. I dag er teatret hjemmehørende i Musikhuset, hvor Filurens tre dele nu for første gang er samlet. Ud over teatret er det Teaterskolen og Dramacentret, der begge ledes af Bente K. Pedersen.

Peder Svendsen har siden 1989 været teater- og kunstnerisk leder af Filuren. Dramaturgiatet består af Peder Svendsen, Bente K. Pedersen, Christina Meiling, Kim Veisgaard og Steen Mourier. Anne Castleman er administrator. Anja Nielsen er teatersekretær og Morten Smidt står for lys og lyd. Filurens værksted beskæftiger to fastansatte.

Filuren udgør sammen med Århus Teater Jysk Skolescene. Herigenem har Filuren et omfattende kontaktnet til omkring 250 skolelærere, hvilket igen betyder, at Filuren har adgang til et stort publikum.

Kunstrådets opsummering på Filurens respons på evalueringen

Filurens leder, Peder Svendsen, var sygemeldt og kunne ikke deltage i samtalen. Bestyrelsesformanden Ivar Gjørup var ramt af influenza, men havde til lejligheden skrevet en kommentar til evalueringen. Ivar Gjørup er ikke enig i bedømmelsen af Hit Med Halfdan og Robin Hood. De var publikumssucceser. Også vurderingen af, at det er svært at se, at Filuren har udviklet sig siden sidste evaluering, er bestyrelsesformanden uenig i. Ivar Gjørup skriver desuden, at Kunstrådets evaluering er en afbalanceret stillingtagen og afslut-

ter sit notat med at skrive, at Filuren kan bruge kunstrådets bedømmelser og takker for kunstrådets åbenhed.

De fremmødte fra Filuren fandt processen frem mod evalueringen og selve evalueringen nyttig og brugelig for det fremtidige arbejde.

I evalueringsprocessen har Kunstrådet afholdt to samtaler med hver institution. Første samtale med Filuren blev afholdt i december 2006 og anden samtale i marts 2007. Ovenstående respons bygger på anden samtale samt notat fra Filurens bestyrelsesformand. Fra Filuren deltog leder af Teaterskolen og Dramacentret Bente K. Petersen, administrator Anne Castleman og produktionsleder Uffe Blaabjerg. I første samtale deltog fra Filuren kunstnerisk leder Peder Svendsen samt Bente K. Petersen og Anne Castleman foruden skuespiller og instruktør Kim Veisgaard.

GELLERUPSCENEN

Denne evaluering er udarbejdet af Victor Marcussen (medlem af Kunstrådet) og Erik Schøler (ekstern evaluator). Gellerupscenen er speciel i forhold til de øvrige kulturinstitutioner i kraft af sit virke, sit grundlag og geografiske beliggenhed. De udøvende er som oftest amatører, mens personalet er professionelle. Samtidig bruges stedet også af områdets beboere som kulturhus. Da Gellerupscenen også er en teaterpædagogisk institution, blev det bestemt at inddrage en ekstern medevaluator med teater- og dramapædagogisk erfaring og indsigt. Valget faldt på Erik Schøler, der har arbejdet aktivt i mange år som instruktør, skuespiller, teaterlærer og dramapædagog.²

Præsentation af Gellerupscenen

Gellerupscenen har som teater eksisteret siden 1984, da det daværende Århus Teater Akademi på opfordring af Århus Kommune overtog scenen i Brand og fik status som egnsteater – det, der i dag, svarer til et lille storbyteater. Indtil da havde scenen bl.a. været anvendt af Den Jyske Opera og en kort overgang også af Svalegangen. De første år som egnsteater var Gellerupscenen primært ramme for gæstespil og enkelte lokale projekter, men blev med ny leder i 1988 omdannet til et repertoireteater med egenproduktioner, gæstespil og samarbejdsprojekter.

I dag fremstår Gellerupscenen stadig som repertoireteater, men med en kollektiv ledelse og uden statslig medfinansiering, siden scenen med udgangen af 1999 mistede sin status som lille storbyteater. Som følge heraf besluttede byrådet i Århus at omdanne Gellerupscenen til en professionel teaterpædagogisk kulturinstitution, finansieret af kommunens kulturmidler.

Gellerupscenen er således i dag et "professionelt" amatørteater – et sted, hvor teaterinteresserede kan arbejde med teater i en professionel ramme. Denne mulighed gælder såvel lokalområdets beboere som andre, der har lyst til og ambitioner om at stå på en scene. Samtidig rummer scenen

² Evalueringen af Gellerupscenen bygger på et Startdokument, der svarer til det vedlagte Startdokument for evalueringen af de øvrige institutioner (se bilag), dog tilføjet den teaterpædagogiske vinkel i evalueringsspørgsmålene.

Teaterskolen for unge, der blev igangsat i 2002 på baggrund af Århus Kommunes børnekulturpolitik fra 2000.

Gellerupscenen – selvevalueret med Ønskekvistmodellen

Gellerupscenen forsøger at favne vidt med forskelligartede arrangementer, men opfatter sig først og fremmest som et teater. Kunstnerisk og teaterpædagogisk er visionen at fortælle gode historier på et højt kunstnerisk niveau og med udgangspunkt i teatrets beliggenhed, kulturarven og samtiden.

Ledelsen på Gellerupscenen har særligt fokus på udviklingen af den talentmasse, der er blandt stedets unge medvirkende. Derfor arbejdes der på en stadig udvikling og styrkelse af Teaterskolen for unge. Gellerupscenen ser sig selv som en vigtig del af den teatermæssige fødekæde, fordi erfaringen viser, at skuespillere og teatertechnikere, som er startet her, efterhånden ernærer sig som professionelle. Ledelsen kunne dog godt ønske sig større mulighed for at hente flere professionelle ind udefra – skuespillere, instruktører, scenografer – fordi det vil kunne give forestillingerne et yderligere løft.

For Gellerupscenen er integration en naturlig del af arbejdet. De er bevidste om mulighederne for kulturel brobygning, men vil ikke sætte særsomt fokus på det. Man ser ikke sig selv som et socialprojekt, men accepterer den del, når det indgår som en naturlig del af et teaterprojekt. I anerkendelse af at scenen er en del af nærmiljøet, åbnes dørene for arrangementer af og med lokale, forudsat at de har en teatermæssig indfaldsvinkel.

Ledelsen opfatter Gellerupscenen som en succes med baggrund i stort besøgstal, mængden af og variationen i arrangementer i løbet af en sæson, stedets anseelse i lokalområdet og evnen til at give folk i alle aldre muligheden for at afprøve deres dramatiske talent.

Fra den nuværende ledelse begyndte sit arbejde i 2002, har de arbejdet på det "det lange seje træk". En proces, hvor stedets profil og indhold skal styrkes og ændres. Et af de centrale punkter i denne proces har været et udviklingsprojekt med piger af dansk og anden etnisk oprindelse. De to første dele, *Girls* og *Crossculture*, blev opført i henholdsvis 2004 og 2006, og sidste

del er under udarbejdelse. Fællesnævnerne er pigernes livshistorier, håb, problemer, ønsker og drømme.

Personalet ønsker at give så gode rammer som muligt for brugernes udfoldelser, men oplever krav om at skulle løbe stærkt og nå meget med de tildelte ressourcer. Gellerupscenen har en oplevelse af at ville og skulle mere, end de reelt kan.

Gellerupscenens særpræg – set med kunstrådets øjne

Gellerupscenens særpræg er knyttet til både det teaterfaglige arbejde og en stedspecifik multikulturel dimension. Denne spændvidde i funktioner og indhold gør det ifølge Kunstrådet ekstra vigtigt, at visioner og virkemidler er afklaret internt. Gellerupscenen må være i stand til både at signalere og praktisere åbenhed, rummelighed og respekt, hvis man vil opnå og bevare en kulturel status i nærområdet. Samtidig giver møderne mellem amatører og professionelle, mellem lokale og kræfter udefra, muligheder for spændende teaterfaglige, kulturelle og menneskelige oplevelser.

Gellerupscenens særpræg som et teater, der arbejder med amatører i professionelle rammer, gør kravene til Gellerupscenen og dens produktioner specielle. Efter Kunstrådets opfattelse er det den bevilgende myndigheds opgave at stille krav til de professionelle på Gellerupscenen. Kravene til amatørerne på scenen skal derimod stilles af de professionelle, der arbejder med dem. Med andre ord, når man vurderer kvaliteten i f.eks. familieforestillingen i 2006, *Prinsen og Tiggerdrengen*, er det ikke amatørernes formåen som sådan, man skal kigge på, men de rammer de udfolder sig i. Og om de professionelle, der har arbejdet med dem, har stillet krav, der har virket udfordrende og været tilpasset den enkeltes behov og evner.

I tilfældet *Prinsen og Tiggerdrengen* vurderer Kunstrådet, at der burde være stillet større krav til de medvirkende. Det ville have løftet forestillingen og givet den en større både udadrettet og indadrettet nødvendighed. Samarbejdsproduktionen *Luftkasteller* mellem Århus Musikskole, Teaterskolen for børn ved Filuren, Århus Produktionsskole, Danseværket, Multimedieværkstedet og Cirkus Tværs var en seværdig forestilling og havde en stor nød-

vendighed for de medvirkende, blandt andet fordi teksten var baseret på deres egne tanker og følelser, og som følge deraf blev den formidlet stærkt og intenst til publikum.

Begge forestillinger er efter Kunstrådets opfattelse kendetegnende for den særlige kvalitet, der knytter sig til Gellerupscenens produktioner – nemlig at de besidder et stort engagement og megen spilleglæde. De mest vellykkede forestillinger når publikum med en udadrettet nødvendighed, der er afgørende for, at forestillinger med amatører får betydning for andre end de medvirkende. Kunstrådet er dog af den opfattelse, at det generelt vil gavne både det teaterpædagogiske arbejde og forestillingskvaliteten, hvis Gellerupscenen i endnu højere grad turde udfordre de medvirkendes evner og potentialer.

Mulige begrænsninger

At Gellerupscenen både kan fungere som lokalt kulturhus, selvproducerende teater og teaterskole er imponerende, men det presser også stedet til grænsen. Ambitionen om at producere flere og store forestillinger, opbygge en kvalitetsmæssig god teaterskole og være et kulturelt sted i området kræver menneskelige og økonomiske ressourcer. Pt. findes de ikke i tilstrækkeligt omfang.

For at realisere nye tiltag og styrke de allerede eksisterende er der brug for ekstra plads. Det handler om en lille scene, flere øvelokaler, større værksted og flere kvadratmeter til opbevaring m.m. Flere fastansatte vil give mulighed for aflastning af den nuværende stab, men også sikre en mere kontinuerlig proces frem mod realisering af visionerne for stedet.

Og netop visionsmæssigt er det Kunstrådets vurdering, at der er begrænsninger. De ansatte er hårdt spændt for og virker slidte. Selv om de formår at tænke fremad, virker det også som om, de trænger til en vitaminindsprøjtning, der kan løsne op for presset, bryde flere års vanetænkning og frigøre den kreativitet, de enkelte besidder.

Det offentlige billede, der tegnes af Gellerupplanen, er ofte negativt. Denne form for fokus kan have betydning for profileringen af teatret. Derfor er

en ekstra indsats fra Gellerupscenens side påkrævet for både at vise teatret udadtil og samtidig styrke dets position som en væsentlig del af området.

Styrker, svagheder og udviklingspotentialer

Efter Kunstrådets mening er det vigtigt at sætte fokus på at udvikle og styrke Gellerupscenen unikke position yderligere. Institutionen skal primært være et teater, men der skal gøres noget ved det faglige og kunstneriske indhold. Ledelsen har selv givet udtryk for, at det som inspiration kunne være spændende at få flere fagfolk ind udefra, men det er vigtigt, at de pågældende vælges med udgangspunkt i ønsket om en større afklaring omkring institutionens visioner.

Gellerupscenen har gennem årene været brugt til mange forskellige typer af kulturelle arrangementer. Teatermæssigt har der været opført musicals, kendte familieforestillinger, énaktere, forestillinger med socialrealistiske temaer, ældrekabaret, kendt og nyskrevet dramatik. Der har også været opera, ballet, moderne dans, koncerter, cirkus, foredrag, kulturelle arrangementer, boksestævner og meget mere. Og i et område, der har brug for støtte og faste holdepunkter, vil et kulturhus med Gellerupscenens faciliteter give muligheder for mange typer af kulturmøder. Der vil være store udviklingspotentialer i en arrangementskalender, der i endnu større grad end nu indeholder arrangementer med forskellige typer af faglige og kunstneriske indhold og udtryk og gæstespil af danske og udenlandske kunstnere. En sådan forskellighed kan styrke Gellerupscenens muligheder for at være et kulturelt fyrtårn.

En øget aktivitet vil stille øgede krav til stedet og dets personale. Det nuværende personale udfører også funktioner, der er mere socialpædagogisk orienteret, men det har et klart teatermæssigt udgangspunkt. Skal begrebet kulturhus defineres i bredeste mulig forstand, vil det være relevant at ansætte fagfolk udover de teaterfaglige. Et levende kulturhus vil ofte udviske grænserne mellem de enkelte områder og funktioner, men for at de enkelt dele fungerer optimalt, er det vigtigt med fagligt kompetente ansatte. Skal et bredt funderet kulturhus fungere, skal de ansatte have tid, overskud og fag-

lighed til at honorere de krav og være i stand til at møde udfordringerne med udgangspunkt i et trygt og respektfuldt fundament.

Hvis glæden, motivationen og engagementet hos brugerne af Gellerupscenen skal bevares, er det nødvendigt med en skarpere og mere afklaret holdning til mål og metoder. Det er oplagt at styrke tanken om at være en vigtig brik i den teatermæssige fødekæde, men det kræver, at der stilles større krav og nye udfordringer for alle involverede. Uanset hvad der driver skuespillelysten, mener Kunstrådet, det er fundamentalt vigtigt, at de medvirkende virkelig bliver udfordret på evner og grænser undervejs i et forløb. Derfor bør Gellerupscenen satse på flere og forskelligartede typer af forestillinger, både hvad angår antal medvirkende, temaer, dramatisk udtryk og instruktion. Dette vil ikke kun skærpe nysgerrigheden hos dem, der medvirker og går på Teaterskolen for unge, det vil også kunne vække interessen hos andre end stampublikummet.

Derfor skal en styrkelse af Gellerupscenen også fra politisk hold skabes ud fra et ønske om og et mod til at søge nye udfordringer. Det vil formodentlig kræve øgede bevillinger, men da det indebærer perspektiver, der går langt udover det rent kunstfaglige, kan midlerne også komme fra andre end den kulturelle pengekasse. Det er også Kunstrådets opfattelse, at der fra flere sider, også politisk, er en stor grad af berøringsangst. Resultatet er manglende viden og indsigt, mangelfuld kommunikation, fastlåste "verdensbilleder", hvilket har fjernet fokus fra det væsentlige: Gellerupscenen og visionerne for stedet.

I Gellerupplanen er der mange mennesker, der har lyst til at gøre en forskel – det kulturelle liv er en vigtig brik i det arbejde. Åbenhed, tillid, respekt og ansvarlighed er vigtige pejlemærker. Hvis Gellerupscenens værdi og nødvendighed anerkendes og styrkes, kan stedet både teatermæssigt, teaterpædagogisk, socialfagligt og som kulturelt fyrtårn komme til at indtage en væsentlig position i såvel nærområdet som i det kulturelle landskab i Århus.

Placering i det kulturelle landskab

Århus har en del etablerede, professionelt drevne teaterinstitutioner. Samtidig har byen en levende og aktiv undergrund bestående af amatører i mange aldre, der brænder for at arbejde med teater og andre kunstneriske udtryksformer. At finde egnede lokaler og brugbare faciliteter er ofte en stor udfordring. At der eksisterer et sted, hvor afprøvning af muligt talent kan realiseres, er af stor vigtighed.

Gellerupscenen er en sådan platform. De ansatte er teatermæssige fagfolk, der er gode fysiske rammer, og derved får brugerne rig mulighed for at stifte bekendtskab med miljøet indefra. Gellerupscenen kan bidrage til den fødekæde af teaterfolk, såvel spillere som teknikere, der i sidste ende også har betydning for de professionelle.

Samtidig giver placeringen i Gellerup muligheder for mange spændende udfordringer. At være kulturinstitution i et område med så mange forskelligartede mennesker, historier og oplevelser er en oplagt chance for at være både kulturformidler og kulturel brobygger.

Gellerupscenen i det århusianske kulturmiljø

Et rigt kulturliv er kendetegnet ved alsidighed, bredt perspektiv og følelsen af, at noget er både muligt og tilgængeligt. Gellerupscenen er en institution, der med sit grundlag, sine fysiske rammer og sin geografiske placering kan bidrage væsentligt til det århusianske kulturliv.

Stedets primære opgave er at formidle og producere teater – vel at mærke teater, der ikke er produceret af og med det semi- eller helprofessionelle miljø. Herved bliver Gellerupscenen en mulighed for de mange, der ønsker at arbejde med teater med plads til forskellige ambitionsniveauer.

Med etableringen af Teaterskolen for unge prøver institutionen at målrette arbejdet for dem, der ønsker at arbejde i retning af en mere professionel tilgang til faget.

Gellerupscenen og Teaterskolen for unge indgår i den fødekæde, der bidrager til, at den kreative udvikling kan fortsætte til gavn og glæde for både professionelle og amatører. En styrkelse af denne del kunne eventuelt ske

ved et øget samarbejde og måske en sammenlægning med Teaterskolen for Børn under Filuren – en konstellation, der vil åbne op for spændende perspektiver ikke blot for de to skoler, men også for Gellerupscenen og Filuren.

Udfordringer for Gellerupscenen

Et velfungerende teater som Gellerupscenen vil signalere mangfoldighed, rummelighed og kreativitet. For Kunstrådet at se har Gellerupscenen her og nu tre primære udfordringer:

- Ledelsen på Gellerupscenen har brug for at revurdere og revitalisere sig selv og synliggøre dens visioner. I for mange år er der spillet på sikre kort i planlægning af repertoire. Programmerne har været præget af faste og forudsigelige repertoirepunkter. Det er nødvendigt at bryde vanetænkningen og udforske nyt. Hvordan kan synligheden forøges og den kunstneriske profil styrkes? Hvilke tiltag kan igangsættes for at styrke den kulturelle brobygning, selvom det teatermæssige er det primære?
- Er det muligt at styrke Teaterskolen for unge og dens placering i den kulturelle fødekæde?
- Hvad skal Gellerupscenen kendes på?

Det kunne være gavnligt søge inspiration fra internationale teater- og kulturhuse med samme multikulturelle placering og opgave.

Anbefalinger og overvejelser til det politiske niveau

Med udgangspunkt i Gellerupscenens udfordringer og institutionens særegne status mener Kunstrådet, at man fra politisk hold kan støtte ved at være med til at synliggøre Gellerupscenen i såvel nærmiljøet og som en del af det kulturelle miljø i Århus. Det vil være til gavn for Århus både kulturelt, integrationsmæssigt og økonomisk.

Det er væsentligt at give scenen den nødvendige opbakning, så der kan ske en udvikling af såvel den teaterfaglige som den stedspecifikke multikulturelle del. Anerkendelse og opbakning er afgørende for Gellerupscenens muligheder som kulturel brobygger, for selv om stedet først og fremmest er et

teater, findes der er potentiale til at være en hel del mere. Set med Kunstrådets øjne kræver forløsningen af dette potentiale på den ene side øgede bevillinger og ekstra fysiske rammer, og på den anden side intern vilje og evne til at søge inspiration og fornyelse.

Opsamling og perspektiver

Gellerupscenens profil og placering gør den til en vigtig brik i det århusianske kulturliv. I mange år har ledelsen imidlertid kæmpet op ad bakke. Der er fra institutionens side en følelse af modstand, manglende anerkendelse og indsigt i, hvad der rent faktisk foregår på teatret – og det gælder fra politisk hold, i kulturlivet og fra medierne. Det har medført en vis ”metaltræthed”, hvor der tænkes vanemæssigt og for uambitiøst, og det skygger for en udvikling af større visioner for stedet.

Gellerupscenen har et fremragende teaterrum med professionelt udstyr, der gør det muligt at lave mange typer af forestillinger. Gellerupscenen producerer forestillinger, der involverer nogle af området beboere, men det er værd at overveje nye tiltag, så stedet i endnu højere grad bliver områdets teater. Det betyder ikke, at stedet skal isolere sig og kun være lokalt – det skal også være en kulturinstitution for hele byen og regionen.

En styrkelse af Teaterskolen for unge, en større variation i repertoire og en åbning for brug af stedet til flere kulturelle arrangementer vil efter Kunstrådets mening kunne styrke Gellerupscenens profil yderligere.

Dette kræver imidlertid ikke blot visioner, men også opbakning og en styrkelse af økonomien.

Det er Kunstrådets opfattelse, at opbakning og prioritering af Gellerupscenen vil kunne få stedet til at vibrere og udvikle sig på ny.

Faktuelt

Gellerupscenen har fire fastansatte medarbejdere, der dækker hvert sit hovedansvarsområde: Lisbeth Lautrup Knudsen (pr., teaterkonsulent, instruktør), Hans Helmuth Ebbesen (tonemester), Hans Strandmark (scenemester) og Bo Corneliussen (belysningsmester, rekvisitter). Medarbejderne bruger også tid på rådgivning og vejledning, undervisning og andre funktioner, der udspringer af teatrets faglige indhold og fysiske placering.

Alle fire har været ansat på Gellerupscenen i årrække, inden de i 2002 overtog ledelsen i fællesskab efter en periode, hvor Bo Cornelius havde været konstitueret leder.

Der er en fuldtids ansat i administrationen samt en til to teaterteknikerelevener. Derudover ansættes der fagfolk i det omfang, det er nødvendigt for at løse de mange forskelligartede opgaver. Disse repræsenterer en bred vifte af teatermæssige kompetencer, eksempelvis instruktører, musikere, koreografer, dramatikere, dramapædagoger, sanglærere, kostumier og teknikere. Teatret er også praktikvært for forskellige uddannelsesinstitutioner.

Gellerupscenen har en fireårig aftale med kommunen som udløber med udgangen af 2007. Gellerupscenen finansieres i budgetåret 2006/07 med et årligt tilskud fra Århus kommune på kr. 3.320.000. Hvoraf 1.000.000 kr. er øremærket til en stadig stigende husleje.

Gellerupscenen har et bredt samarbejde med institutioner, skoler og foreninger i lokalområdet samt andre teatre og kulturinstitutioner i Århus og har på den måde ca. 70 offentlige arrangementer årligt.

Kunstrådets opsummering af Gellerupscenens respons på evalueringen

Medarbejderne på Gellerupscenen har været tilfreds med evalueringsprocessen og føler, at de i denne evaluering er blevet evalueret med en større indsigt og forståelse end tidligere. Man kunne dog have ønsket sig én samtalerunde mere, eller en større dialog omkring de enkelte forestillinger i forbindelse med Kunstrådets besøg på Gellerupscenen. Evalueringen har givet

anledning til, at man endnu en gang har taget en målrettet seriøs snak på Gellerupscenen om mål og midler.

Man gør opmærksom på, at når der tales om "metaltræthed" på Gellerupscenen, har det ikke noget med det daglige arbejde at gøre, men alene henviser til, at medarbejderne til stadighed føler, at de skal forsvare og forklare deres arbejde for at berettige deres eksistens.

I evalueringsprocessen har Kunstrådet afholdt to samtaler med hver institution. Første samtale med Gellerupscenen blev afholdt i december 2006 og anden samtale i marts 2007, begge med deltagelse af ekstern evaluators på Gellerupscenens evaluering, Erik Schøler. Ovenstående respons bygger på anden samtale. Fra Gellerupscenen deltog de fire i ledelsesgruppen: teaterkonsulent mv. Lisbeth Lautrup Knudsen, tonemester Hans Helmuth Ebbesen, scenemester Hans Strandmark og belysningsmester mv. Bo Corneliussen.

GRANHØJ DANS

Præsentation af Granhøj Dans

Kimen til Granhøj Dans blev lagt i 1989, da danseren Palle Granhøj og designeren Per Victor arbejdede sammen på en forestilling i Århus. Deres samarbejde er fortsat til i dag. Granhøj Dans blev etableret i 1992 og viste de første mange år forestillinger på professionelle scener (bl.a. Svalegangen, Musikhuset Aarhus, Gellerupscenen og Entré Scenen) og i bl.a. tomme fabriksbygninger, banegårde eller andre uformelle steder.

Efter Marie Brolin-Tani forlod Århus i 2001, overtog GRAN – Teater for Dans gæstespilsscenen dér, og kompagniet Granhøj Dans fulgte med. Palle Granhøj er leder af begge institutioner. De to institutioner har siden fungeret som siamesiske tvillinger, når man ser på det organisatoriske niveau. I offentligheden skelnes der knapt mellem Granhøj Dans og GRAN – Teater for Dans. Formålet for Granhøj Dans er at drive danseteatervirksomhed i ind- og udland, og GRAN – Teater for Dans er en gæstespilsscene (se også evalueringen af GRAN – Teater for Dans).

Palle Granhøjs dansemæssige og koreografiske særkende er den såkaldte "obstruktions-teknik", se nærmere forklaring nedenfor. Palle Granhøj har et vågent blik for internationale relationer, både hvad angår eksport og import af forestillinger. Der er ikke knyttet faste dansere eller andet kunstnerisk personale til Granhøj Dans ud over de to nævnte, Palle Granhøj og Per Victor.

I sammenhæng med GRAN – Teater for Dans' ophør i sommeren 2007, forlader også Granhøj Dans scenen på Brobjergskolen. Pt. er et nyt hjemsted endnu ikke kendt.

Granhøj Dans – selvevalueret med Ønskekvistmodellen

Granhøj Dans vil nu konsolidere den "massive kunstneriske anerkendelse", som kompagniet har opnået de seneste år.

Granhøj Dans bestræber sig på at udvide det internationale netværk, som danner baggrund for hhv. præsentation og udvælgelse af forestillinger,

men også udvikling af større internationalt støttede samarbejdsprojekter. Det drejer sig bl.a. om deltagelse i det EU-finansierede Trans Danse Europe-netværk og i IETM (Informal European Theatre Meeting). Planen er endvidere at skabe et nyt kontaktnet i USA og Canada de kommende år. For at introducere og åbne døre, er den canadiske coach og manager, George Skalkogiannis, knyttet til Granhøj Dans.

Kombinationen af Palle Granhøjs særlige "obstruktionsteknik" og Per Victors minimalistiske scenografier er kendetegnende for det kunstneriske udtryk på Granhøj Dans. De to arbejder tæt sammen og "overordnet skabes de kunstneriske visioner af Palle Granhøj og Per Victor." Granhøj Dans' øvrige personale og George Skalkogiannis "involveres i de kunstneriske processer (...) gennem husmøder og ved at se prøveforestillinger" (jf. Granhøj Dans' selvevaluering). Der indgår jævnligt levende musik og sang i forestillingerne.

Obstruktionsteknikken beskrives sådan "My method is the starting point of every production. Let me give you some examples of the work with the obstruction technique: In a defined phrase of movements the dancer is held back by another person by holding his/her hand and must at the same time carry out as much of the original phrase as possible. By doing so a new phrase is created which again could be obstructed. And so on..." (jf. www.granhoj.dk).

Granhøj Dans vurderer, at de som få "dansekompagnier formår at kombinere et tårnhøjt kunstnerisk niveau med appellen til en bred målgruppe uden kendskab til moderne dans" (jf. Granhøj Dans' selvevaluering). I forhold til målsætningen om yderlig deltagelse i internationale festivaler spiller det en begrænsende rolle, at Granhøj Dans ikke har noget fast ensemble tilknyttet. Der arbejdes altid med projektansatte, mere af økonomisk nød end egentligt ønske.

Det er Granhøj Dans' vurdering, at en stram økonomi sætter grænser for kompagniets fortsatte internationale succes.

Granhøj Dans' særpræg – set med Kunstrådets øjne

Det tætte samarbejde mellem Palle Granhøj og Per Victor er i høj grad blevet et varemærke for Granhøj Dans. Det har skabt mulighed for grundigt at udforske et forholdsvis smalt kunstnerisk felt. Resultatet er visuelt skarpt tegnede forestillinger kombineret med fokus på den omtalte obstruktionsteknik.

Granhøj Dans skaber ret åbne og tilgængelige forestillinger, som tiltaler en forholdsvis bred publikumsgruppe. Flere gange har Granhøj Dans arbejdet med personer, kendt fra andre kunstneriske områder, bl.a. musikerne Thomas Helmig og Jimmy Jørgensen. Men også forestillinger, hvor helt usædvanlige elementer blev inddraget, f.eks. at opleve en hel forestilling set nedefra og op gennem en glasplade på de dansendes fødder eller de nøgne rygge på fem cellospillende kvinder. Der er gennem årene skabt mange umiddelbart fascinerende billeder og bevægelser.

Totaloplevelsen er præget af en sikker stilsans, opbygget gennem adskillige års praksis på stedet. Granhøj Dans er et markant brand.

Turnévirkomheden er omfattende og foregår både i ind- og udland, alle steder på anerkendte scener eller festivaler.

Mulige begrænsninger

Den relativt fokuserede praksis har som naturlig konsekvens, at andre udtryksmåder ikke finder deres plads i Granhøj Dans. Andre kompagnier, herunder mange af de gæstende på GRAN – Teater for Dans, repræsenterer andre traditioner. Derfor er dette ikke nogen egentlig begrænsning, set med Kunstrådets øjne.

I forhold til ønsker eller muligvis forventninger om lokalt samarbejde mellem Granhøj Dans og andre af byens danseaktører, hørtes der tidligere fra forskellig side skuffelse over et begrænset omfang af dette samarbejde. Dette beror måske dels på en misforståelse af kravene om lokalt samarbejde, indskrevet i aftalen mellem Århus Kommune og Granhøj Dans, og dels på en forskellig opfattelse af, hvad lokalt samarbejde er, eller kan være. Ser man på Granhøj Dans' faktiske aktiviteter finder man både lokale institutionelle samarbejdspartnere og lokale dansere eller andre deltagere i den

kunstneriske proces. Man finder desuden udefra kommende dansere eller andre aktører, som er tilknyttet en given forestilling og gennem prøveforløb og opførelse opholder sig i Århus. Nogle af disse deltager i workshops, foredrag eller andre lokale sammenhænge.

Organisatorisk er der hentet synergieffekter ved sammenfaldet mellem Granhøj Dans og GRAN – Teater for Dans, men der er også skabt vanskeligheder. Det har været vanskeligt for publikum og samarbejdspartnere at skelne mellem Granhøj Dans og GRAN – Teater for Dans, hvad der måske er mindre vigtigt, men det har tilsyneladende også været vanskeligt at skelne internt i organisationen. I lighed med andre institutioner, der vokser ud fra et kunstnerisk behov og en nødtørftig organisation, er der tilsyneladende skabt organisatorisk forvirring.

Styrker, svagheder og udviklingspotentialer

Fokusering, konsekvens og insisteren på høj kunstnerisk kvalitet er blandt Granhøj Dans' største styrker. De gode resultater er hentet ind via konsekvent fastholden af Palle Granhøjs og Per Victors visioner.

Med udgangspunkt i dette forhold er der skabt mange internationale kontakter, som er kommet byens danseinteresserede publikum til gode. På den måde har det haft afsmittende og inspirerende effekt. Som én af landets fremmeste dansescener har Granhøj Dans således spillet en vigtig rolle for byens aktuelt fremtrædende status på danseområdet.

Kontakten og samarbejdet med byens øvrige danse miljø har ikke været højt prioriteret hos Granhøj Dans. Der kunne have været gjort mere, selv om der som tidligere nævnt faktisk er foregået nogen aktivitet. Den (for) store arbejdsbyrde, som Palle Granhøj har haft ved samdriften af Granhøj Dans og GRAN – Teater for Dans, har formodentlig yderligt forhindret et udvidet samarbejde.

Når GRAN – Teater for Dans lukker og Palle Granhøj kan koncentrere sig om at udvikle Granhøj Dans, er der mulighed for yderligere kunstneriske fremskridt. En ny scenes fysiske udfordringer og en delvis ny organisation kræver opmærksomhed. Forøget tid og fornyet arbejde med den såkaldte

obstruktionsteknik vil formodentlig resultere i yderlige kunstneriske fremskridt.

Placering i det kulturelle landskab

Granhøj Dans er et centralt kompagni for den lokale dansescene, og miljøet omkring Granhøj Dans og GRAN – Teater for Dans har spillet en meget betydelig rolle for den frugtbare udvikling, byens samlede danse miljø har oplevet de senere år. Hos Granhøj Dans har man kunnet se, hvad evner, fokusering og tålmodighed har kunnet medføre, og på den måde har Granhøj Dans haft en vigtig rollemodelfunktion.

Der har været samarbejdsprojekter med Århus Festuge, Kulturhus Århus, Musikhuset Aarhus og Århus Sinfonietta. Tilsyneladende skete der i løbet af 2006 en vis tilnærmelse til Danseværket, bl.a. gennem fælles idéer til kompetenceudvikling i det århusianske danse miljø.

Granhøj Dans i det århusianske kulturmiljø

Granhøj Dans og GRAN – Teater for Dans har haft en stor rolle i den udvikling, som har gjort Århus til én af landets bedste dansescener.

Granhøj Dans/ GRAN – Teater for Dans og Danseværket, hvoraf de to førstnævnte fungerer producerende, professionelt og udadvendt og sidstnævnte som opsøgende, pædagogisk ambitiøs og netværksorganiseret. Danseværket har via sin placering i Kulturhus Århus gode forbindelser til andre kulturproducerende miljøer og spiller en vigtig rolle for hele netværket.

Granhøj Dans/GRAN – Teater for Dans har i høj grad fungeret som stedet, hvor miljøet kunne møde og opleve højt professionaliserede forestillinger, mere som passive tilskuere end som aktive deltagere i eksempelvis workshops, foredrag eller andet, som naturligt kunne afledes af udenlandske gæstespil. Mange gange er der givet korte og oplysende publikumsintroduktioner til de enkelte forestillinger, og ofte har der været lejlighed til at møde dansere og andre medvirkende til en uformel snak efter forestillingerne.

Ud over de nævnte findes der adskillige øvrige aktører på området. Kulturhus Århus arrangerer med jævne mellemrum dansefestivaler, Entré Sce-

nen har hver sæson flere danseforestillinger på repertoire, og Musikhuset Aarhus viser med mellemrum gæstespil og da typisk store opsætninger. Der findes flere professionelle dansekompanier, bl.a. Club Fisk og Sun Dance Company, og der findes private undervisningssteder som bl.a. Dansestudiet, Move'n Act, Jysk Balletkompagni og Balletakademiet. Alle bidrager til Århus' aktuelle status på området.

Granhøj Dans har tilsyneladende hverken foretrukket eller fravalgt lokalt uddannede dansere, men altid udvalgt de, der passede bedst til den aktuelle opgave.

Udfordringer for Granhøj Dans

I forbindelse med ophør af GRAN – Teater for Dans skabes der tid og forhåbentlig rum til yderlig undersøgelse af Granhøj Dans' særlige plads på dansescenen. Palle Granhøjs foretrukne obstruktionsteknik kan sikkert aftvinges flere interessante bevægelsesmønstre og forestillinger. Det kan meget vel vise sig at være en fordel for det kunstneriske niveau for Granhøj Dans, at kompagniet ikke længere må dele sin leder mellem to institutioner.

Palle Granhøj har ikke traditionelle pædagogiske eller samarbejds-mæssige ambitioner, og det bør overvejes, om krav om sådanne opgaver eller relationer altid skal indskrives i aftaler mellem kunstnerisk ambitiøse ledere og Århus Kommune.

Det er Kunstrådets generelle opfattelse, at man ikke i alle tilfælde kan eller skal forvente et stort pædagogisk engagement fra kunstneriske ledere og initiativtagere.

Anbefalinger og overvejelser til det politiske miljø

Som én af landets bedste, måske faktisk den bedste, dansescene har Palle Granhøj og Granhøj Dans spillet en vigtig rolle for dansemiljøet i Århus. Derfor er det vigtigt, at Granhøj Dans bliver i Århus for fortsat at virke som inspirationskilde for de mange yngre talentfulde dansere. I den veludbyggede fødekæde på dansens område skal der være både top og bund, dvs. kunstneriske fyrtårne og veludviklet pædagogisk arbejde. I løbet af nogle formodent-

lig ret få år vil der forhåbentlig være andre koreografer og dansere på højde med Granhøj Dans. Indtil det sker, er det afgørende, at den politisk/økonomiske støtte bibeholdes og gerne udvides.

De senere års store indsats fra dansere, koreografer og scenografer og det interne netværk, men ikke mindst fra politisk niveau må ikke tabes på gulvet. Det ville være som store spildte investeringer. Århus har en ret enestående chance for at fastholde eller endda udbygge den centrale position, så den ikke bare er markant nationalt, men også internationalt. Granhøj Dans indgår som en vigtig brik, og derfor bør man fra politisk hold medvirke til at sikre kompagniets eksistens i Århus.

Sammenfatning og perspektiver

Granhøj Dans er båret af stor lidenskab og engagement. På mange måder er det et typisk eksempel på en ildsjæls kulturelle iværksætter, inklusive typiske vanskeligheder med at indrette projekter efter andre, mere disciplinerede organisatoriske forhold og krav. Det sidste gælder såvel internt organisatorisk som i forhold til forvaltning og politiske systemer.

Granhøj Dans' bidrag til kunstneriske oplevelser af høj kvalitet kan ikke betvivles, og de har været båret af stor indsigt i og kærlighed til dansens mange udtryksmuligheder. Både for Palle Granhøj og for byen har det været nødvendigt arbejde. Det bliver interessant at følge, om omplantningen til andre lokaliteter vil udvikle Granhøj Dans endnu mere. For byens danse miljø og dets frugtbare videre udvikling er det stimulerende at have Granhøj Dans i nærheden.

Det ville være en kvalitet, hvis Granhøj Dans kunne bruge flere af byens mange andre talenter i fremtiden, ligesom det ville være gavnligt, hvis Palle Granhøj i højere grad kunne indgå i byens netværk. Han har nationale og internationale kontakter, hvis rækkevidde kunne komme mange andre til gode.

Faktuelt

Granhøj Dans ledes af danser og koreograf Palle Granhøj. Scenografien og kompagniets udadvendte grafiske udtryk udarbejdes af Per Victor. I administrationen er (deltids)ansat 6 personer. Bestyrelsen er på tre personer, formand er Henrik Garlik Jensen.

Granhøj Dans får tilskud fra Statens Kunstråds Scenekunstudvalg (kr. 2.400.000, stigende til kr. 2.500.000 for hhv. 2007 og 2008) og fra Århus Kommune (kr. 612.000) i hvert af årene 2004-2007.

I henhold til aftalen mellem Granhøj Dans og Århus Kommune skal Granhøj Dans producere danseforestillinger af høj international standard og turnere internationalt og nationalt hermed. Granhøj Dans producerer mindst én ny forestilling pr. sæson med Danmarkspremiere i Århus. Granhøj Dans udfører et stort publikumsarbejde med bl.a. introduktioner til moderne dans. Granhøj Dans skal desuden udvikle samarbejde med det lokale og nationale danse miljø.

Granhøj Dans og gæstespilscenen GRAN – Teater for Dans er blevet drevet symbiotisk, både hvad angår lokaler, teknik og personale. Fra sommeren 2007 ophører GRAN – Teater for Dans, og hjemstedet for Granhøj Dans er endnu uvist.

Kunstrådets opsummering af Granhøj Dans' respons på evalueringen

Som udgangspunkt oplever Granhøj Dans evalueringer som et tidskrævende irritationsmoment, men mener dog også, at det faktisk giver god anledning til nødvendige interne overvejelser.

Institutionen har gennem hele sin levetid været projektstøttet, og støtten er for langt den største del kommet fra staten. Selv udtrykker Granhøj Dans det på den måde, at de er "gift med staten og ikke med kommunen" (se i øvrigt under faktuelle oplysninger). Kompagniets projektstøtte-vilkår medfører naturligvis en vis belastning for langsigtet planlægning og kontinuitet.

Den i evalueringen omtalte kritik af relativt svag lokal forankring og samarbejde, tilbageviser Granhøj Dans' deltagere i samtalen med henvisning til faktiske aktiviteter, både med hensyn til lokale medvirkende dansere, musikere og samarbejdende institutioner. Heri indgår bl.a. workshops, symposier og introducerende foredrag.

I evalueringsprocessen har Kunstrådet afholdt to samtaler med hver institution. Første samtale med Granhøj Dans blev afholdt i november 2006 og anden samtale i marts 2007. Ovenstående respons bygger på anden samtale. Fra Granhøj Dans deltog leder Palle Granhøj og administrator Hans Jørgen Sahl. I første samtale deltog Palle Granhøj.

GRAN – Teater for Dans

Bemærkning: I det sene efterår 2006 meddelte Palle Granhøj, leder af GRAN – Teater for Dans, at han fra sommeren 2007 ikke længere vil stå i spidsen for gæstespilsscenen, og institutionens bestyrelse bekendtgjorde, at den som konsekvens af denne beslutning nedlægger scenen fra samme tidspunkt. Denne evaluering er foregået i dette, afviklingens lys.

Præsentation af GRAN – Teater for Dans

Dansescenen GRAN – Teater for Dans (herefter GRAN) startede som gæstespilscene 1.1.2002, lokalemæssigt forankret på den tidligere Brobjergskole, som også er hjemsted for Granhøj Dans. GRAN ledes, på samme måde som Granhøj Dans, af danser og koreograf Palle Granhøj (se endvidere evalueringen af Granhøj Dans).

GRAN var landets første åbne gæstespilscene for dans uden for København, og der er her skabt et kraftcenter for dansen, som har præsenteret byen for mange fremragende ensembler og forestillinger. Ud over at præsentere forestillinger har GRAN et ansvar for talentudvikling og udvikling af vækstlaget og desuden for at skabe nationale og internationale netværk til gavn for det lokale dansemiljø og for publikum i Århus. GRAN har status som lille storbyteater.

GRAN – selvevalueret med Ønskekvistmodellen

GRAN vurderer, at det vidtforgreneede kontaktnet til det internationale dansemiljø, pt. formaliseret i de EU-finansierede samarbejder Trans Danse Europe og Colina, helt afgørende medvirker til at bringe de vigtigste dansere til Århus. GRAN har selv bidraget til at danne de nævnte organisationer. Institutionen ser det som en central opgave at præsentere dans, som ikke er kommerciel. Det er flere gange lykkedes at få verdens førende kompagnier til byen, nævner GRAN.

I løbet af 2006 blev der taget indledende skridt til en beskrivelse af talentudviklingsindsatsen på scenekunstmrådet i Århus (jf. GRANs selvevaluering). Udviklingen af en professionaliseret organisation, administrativt og teknisk, har været central for GRAN, bl.a. i modsætning til, at personalet i de første år typisk blev oplært i huset.

GRAN mener selv, at det er lykkedes at spotte og bringe de allerbedste dansere og kompagnier til byen, og at muligheden for at opleve dem giver inspiration og opbakning til det lokale danse miljø. Professionaliseringen af PR-arbejde og publikumskontakt har været under forbedring med udvikling af nye metoder, projekter og strategier til at forny formidlingen med særligt fokus på tre forskellige målgrupper: 1) danse miljøet, 2) de kreative miljøer og 3) almindelig danseinteresserede borgere.

GRAN har markant sigtet mod en fortsat udvikling af internationale, herunder ikke mindst EU-finansierede, netværksdannelser. Endvidere har GRAN satset på en stigende kvalitet og mangfoldighed i PR-arbejdet og i publikums oplevelser af dansen. Med det store udbud af "kommercielle, showprægede danseforestillinger" har GRAN opfattet sig som "en meget nødvendig aktør, (og) som garant for at den eksperimenterende, ikke-kommercielle dans også får sin plads i kulturlandskabet" (jf. GRAN's selvevaluering).

Særpræget ved GRAN – Teater for Dans set med Kunstrådets øjne

GRAN har bragt storslåede, dramatiske og inderlige sans- og danseforestillinger til Århus, som man ellers var overladt til at opsøge i udlandet. I en evaluering af GRAN, foretaget i 2003 af det statslige Kunstråds Scenekunstvalg konkluderes det, at "GRAN – Teater for Dans (...) lige nu er det mest interessante sted for dans uden for København, måske endda i Danmark som helhed". Kunstrådet i Århus er enig i den vurdering, som vi mener fortsat gælder.

Forestillinger som *It's only a rehearsal* (2006), *Butho dans* (2006), *Jean Fabre* (2005) og *Andersens drøm* (Odin Teatret, 2007) er gode eksempler på perlerækken af markante oplevelser, GRAN har bragt til byen.

Palle Granhøj tegner GRAN i alle kunstneriske forhold, og hans kunstneriske præferencer præger derfor de indbudte gæstespil og de netværksdannelser, hvis deltageres forestillinger vises på GRAN.

Det særlige ved GRAN er desuden de organisatoriske forhold, hvor GRAN og Granhøj Dans har (delvist) fælles sekretariat.

Mulige begrænsninger

GRAN repræsenteres i alle afgørende forhold af Palle Granhøj. Kunstrådet opfatter det først og fremmest som en fordel, at én kompetent person, i en begrænset periode, sidder med den suveræne kunstneriske afgørelse. Andre opfatter det som en ulempe, der resulterer i en begrænsning af stedets repertoire.

Implementeringen af GRANs kontraktlige ansvar for bl.a. talentudvikling og udvikling af det lokale vækstlag har afsløret en vis uenighed om, hvordan man i miljøet definerer denne opgave. Derfor har GRANs indsats på det punkt været omdiskuteret og efterlyst af nogle. Ser man imidlertid på de faktiske aktiviteter, der kan henføres til opgaven, så har GRAN stået bag mange arrangementer, som opfylder forventningen, f.eks. elevforestillinger (Jysk Ballet Akademi og Århus Danseakademi), samarbejde med bl.a. Kvindemu-seet, Kulturhus Århus, Musikhuset Aarhus, Danseværket og "Dans i Uddan-nelse" og endelig en række forestillinger af lokalt forankrede danse-re/koreografer, bl.a. Kasper D. Poulsen/Klub Fisk, Annika Lewis/Kassandra Productions og Nønne Mai Svanholm/SNAPS. Meget mere kunne nævnes. En bedre evne til at formidle omfanget af disse aktiviteter ville formodentlig have forhindret en vis "murren i krogene".

Den organisatoriske opbygning bag GRAN er svært gennemskuelig og problematisk. Granhøj Dans og GRAN deler leder, ansatte og lokaler. Det kræver betydelig skarphed at adskille, hvornår der arbejdes for den ene eller den anden institution. Dette gælder de ansatte, revisorer og den lokale kulturforvaltning. Den organisatoriske professionalisering, der skete i løbet af 2005/2006, har dog medført initiativer til at skabe større klarhed.

Styrker, svagheder og udviklingspotentialer

GRANs mest udprægede styrke er den udviklede sans for høj kunstnerisk kvalitet og for deltagelse i internationale netværk og i den lokale sammenhæng evnen til at lade byens kulturliv profitere af disse egenskaber. PR-arbejdet er varieret og opfindsomt, og der er udviklet ret præcise idéer om publikums sammensætning og efterfølgende differentierede henvendelser og services. Palle Granhøj som person spiller en vigtig rolle som repræsentant for stedet med sine prægnante holdninger og udtalelser.

GRANs manglende formidling af omfanget af talentpleje og lokalt samarbejde samt den organisatoriske situation er samlet set stedets største svaghed. Det faktum, at GRAN om få måneder lukker, peger desuden på, at den manglende erfarings- og vidensdeling har været problematisk. Havde organisationen været fuldt professionaliseret og adskillelsen mellem GRAN og Granhøj Dans været klar, så kunne man måske have bevaret gæstespilscenen, blot under et andet navn og med en anden kunstnerisk leder.

At GRAN om få måneder lukker, gør det endnu mere væsentligt at understrege, at de senere års udvikling af scenen på Brobjergskolen i høj grad lægger op til en fortsættelse af danseaktiviteter. Det må ikke tabes på gulvet.

Placering i det kulturelle landskab

GRAN er et fyrtårn for den lokale dansescene, og miljøet omkring Granhøj Dans og GRAN har spillet en meget betydelig rolle for den frugtbare udvikling, byens samlede dansemiljø har oplevet de senere år.

Der har været samarbejdsprojekter med Århus Festuge, Kulturhus Århus, Musikhuset Aarhus, Kvindemuseet, Århus Sinfonietta og mange andre.

GRAN – Teater for Dans i det århusianske kulturmiljø

Det øjeblikkelige potentiale for en lokal dansescene er betydelig og stærkt, også i nationalt og internationalt perspektiv. Især to institutioner har hver en afgørende rolle heri, Granhøj Dans/GRAN og Danseværket, hvor førstnævnte fungerer producerende, professionelt og udadvendt og sidstnævnte som opsøgende, pædagogisk og netværksmotor. Den i Århus udstationerede

dansekonsulent, pt. Ulla Gad fra Dansens Hus i København, udfylder en vigtig rolle i det opsøgende arbejde i hele regionen.

Desværre har forbindelserne mellem de to institutioner ikke været så aktive og levende, som man kunne ønske sig, bortset fra de tilnærmelser, der skete gennem 2005/2006. Man kan frygte, at denne tilnærmelse ikke udvikles, set i lyset af GRANs ophør. Der kan knyttes forhåbninger desangående til den nye aktør på gæstespilsscenen og i øvrigt til byens øvrige vidtforgrenede danse miljø.

GRAN har i høj grad fungeret som stedet, hvor miljøet kunne møde og opleve højt professionaliserede forestillinger, enten som tilskuere eller sjældnere som aktive deltagere i eksempelvis workshops, foredrag eller andet, som naturligt kunne afledes af udenlandske gæstespil.

Ud over de nævnte, findes der adskillige øvrige aktører på området. Kulturhus Århus arrangerer med mellemrum dansefestivaler, Entré Scenen har hver sæson flere danseforestillinger på repertoiret, og Musikhuset Aarhus viser med mellemrum gæstespil og da typisk store opsætninger. Der findes flere professionelle dansekompanier, bl.a. Club Fisk og Sun Dance Company, og der findes private undervisningssteder som bl.a. Dansestudiet, Move'n Act, Jysk Ballet Akademi og Balletakademiet.

Udfordringer for GRAN – Teater for Dans

Under de nuværende afviklingens vilkår er det en stor udfordring at bevare motivationen og at afvikle de sidste forestillinger professionelt og offensivt.

Anbefalinger og overvejelser til det politiske miljø

Gennem de seneste år er der satset betydelige midler på udviklingen af den lokale dansescene, herunder ikke mindst til GRAN. Der er først og fremmest investeret store mængder energi og entusiasme af danserne selv og af de miljøer, som danner fundament og rammer om dansen. Det virker tilsyneladende. GRAN tiltrækker både dansere, koreografer og publikum. Men der er også af fremsynede politikere investeret betydelige ressourcer og politisk opbakning.

For ikke at tabe moment er det vigtigt for det lokale og regionale danse miljø, at den politisk-økonomiske støtte ikke forsvinder i den nuværende uvisse situation, og det er vigtigt, at der arbejdes hurtigt.

Opsamling og perspektiver

GRAN er båret af stor lidenskab og engagement. På mange måder er GRAN et typisk eksempel på en ildsjæls kulturelle iværksætter, inklusive typiske vanskeligheder med at indrette projekter efter andre, mere disciplinerede organisatoriske forhold og krav. Det sidste gælder såvel internt organisatorisk som i forhold til forvaltning og politiske systemer.

GRANs bidrag til kunstneriske oplevelser af høj kvalitet kan ikke betvivles, og de har været båret af stor indsigt i og kærlighed til dansens mange udtryksmuligheder. Både for Palle Granhøj og for byen har det været et nødvendigt arbejde. Man kan kun beklage, at det nu slutter.

Indflydelsen på det lokale miljø har haft størst betydning gennem præsentationen af gæstespillene. Men også tilbud om workshops, foredrag eller andre arrangementer, har spillet en vigtig rolle for byens levende danse miljø.

Faktuelt

GRAN – Teater for Dans ledes af danser og koreograf Palle Granhøj, scenografien og scenens udadvendte grafiske udtryk udarbejdes af Per Victor. I administrationen er (deltids)ansat 6 personer. Bestyrelsen består af fem personer, formand er Jens Evald.

GRAN modtager hvert år i indeværende aftaleperiode (2004-2007) kr. 4.019.400 fra Århus Kommune. Dette er 2005-tal og aktuelt modtog GRAN kr. 4.319.400 i 2005/2006.

I henhold til aftalen mellem GRAN – Teater for Dans og Århus Kommune er GRANs formål at øge antallet af publikummer til dans. De overordnede mål er en professionalisering af institutionen, herunder bl.a. at udvide det internationale samarbejde, at øge synligheden og dermed publikumsinteressen, at være aktiv part i det statslige Kunstråds nye initiativer om talentudvik-

ling, herunder huskoreografordning, og at samarbejde med det lokale dansmiljø i udvikling af vækstlag og talentpleje.

GRAN – Teater for Dans og Granhøj Dans er blevet drevet nærmest symbiotisk, både hvad angår lokaler, teknik og personale. Fra sommeren 2007 ophører GRAN – Teater for Dans og hjemstedet for Granhøj Dans er endnu uvist.

Kunstrådets opsummering af GRANs respons på evalueringen

Evalueringsforløbet beskrives som en smule frustrerende, set i lyset af institutionens ophør. På den anden side har det været med til at opklare en forskellig opfattelse af GRANs implementering af det kontraktlige ansvar for talentpleje og udvikling af det lokale vækstlag. Der er fra GRANs side nu fremstillet et solidt dokumentationsmateriale, som fortæller om omfanget af dette arbejde.

Palle Granhøj anvender en model for talentarbejde, hvor kunsten står i centrum, og disciplin og skoling er centrale omdrejningspunkter.

En bestræbelse på at holde internationalt niveau på forestillingerne og deltagelsen i internationale netværk har været afgørende for GRAN gennem hele institutionens eksistensperiode.

I evalueringsprocessen har Kunstrådet afholdt to samtaler med hver institution. Første samtale med Granhøj Dans blev afholdt i november 2006 og anden samtale i marts 2007. Ovenstående respons bygger på anden samtale. Fra Granhøj Dans deltog leder Palle Granhøj og administrator Hans Jørgen Sahl. I første samtale deltog Palle Granhøj.

GRUPPE 38

Præsentation af Gruppe 38

Gruppe 38 er et af de små storbyteatre i Århus og har siden starten i 1983 etableret sig som et teater i særklasse med fokus på børneteater i særdeleshed, men med det klare mål, at også unge og voksne skal kunne have udbytte af at gå i lige netop dette teater. Særligt for Gruppe 38 er, at indhold og formsprog altid går op i en højere enhed og varierer meget fra forestilling til forestilling, men har genkendelige træk i brugen af fantasi, poesi, intimitet, dybde, fortryllelse, magi, humor, djævelskab, gode historier og intenst samvær i teaterrummet. Publikum, store som små, kolleger og anmeldere lokalt, nationalt og internationalt har hyldet teatrets forestillinger, og efterspørgslen efter gæstespil er stor. En regn af priser er da også tilfaldet teatret.

Gruppe 38 – selvevalueret med Ønskekvisten

At vinde nyt kunstnerisk territorium er et erklæret mål for Gruppe 38, og teatret vil med sine forestillinger åbne for mellemrum, som publikum selv må udfylde. Det skal helst ske gennem poetiske, morsomme, usædvanlige og personlige tolkninger af kendte eller helt nye fortællinger. Gruppe 38 ønsker at stimulere forestillingsevnen hos børn og voksne.

For Gruppe 38 er stræben efter kunstnerisk udvikling og kvalitet i højsædet, men uden garantier for udfaldet. Tværtimod forsøger teatret at sætte forhindringer for sig selv, så man undgår at gå skråsikre til en ny opsætning. Det drejer sig om at udfordre sig selv og publikum, om at bearbejde sine historier, så der bliver plads til de særegne sceniske udtryk, der er kendetegnende for netop Gruppe 38's forestillinger.

Gruppe 38 ser det som en eventyrlig, men farefuld færd at overskride grænser og begive sig ud i det kaos, det er at skabe nye forestillinger. Men det er dét, der gør arbejdet værdifuldt og optager dem, der arbejder sammen om disse produktioner.

Forestillingerne hos Gruppe 38 opstår af en slags indre nødvendighed, hvor selve livet er på spil. For i livet fascineres man af mange ting, f.eks. filo-

sofiske spørgsmål og paradokser, og det kan hos Gruppe 38 udmønte sig i en idé, som gødes og plejes og folder sig langsomt ud mellem de involverede parter i tæt samarbejde, ofte så idéen forandrer sig fuldstændig undervejs. Gruppe 38 ansætter kun instruktører, scenografer, skuespillere og musikere, som kan og vil arbejde på denne måde.

Da Gruppe 38 kun har økonomi til én ny forestilling om året, skal den kunne spille på alle de strenge, som er kendetegnende for teatrets virke. Ofte er teaterleder Bodil Alling idéernes ophavskvinde, men i den kunstneriske proces er alle lige og har ansvar for udviklingen af den nye teaterproduktion. Man udfordrer sig selv ved at kaste sig ud i ting, man ikke ved noget om fra begyndelsen, og så starter den skabelsesrejse, der sjovt nok alligevel ender med det, der kan kaldes en typisk Gruppe 38 forestilling.

Gruppe 38's medarbejdere, de få fastansatte såvel som de der engageres til enkelte forestillinger, oplever sig selv som dybt engagerede kunstnere, dygtige, erfarne og åbne, musiske mennesker, og det er lysten til at udforske, der driver værket. De involverede inspirerer hinanden, respekterer hinanden og værner om sjælen i det, de laver. Der satses alt på, at det teater, børn i alle aldre skal opleve i Gruppe 38's forestillinger, er anderledes end normen, og man ønsker, at verden skal åbne sig gennem humor, spænding og fornøjelige aha'er, intimitet og berigende samvær.

Gruppe 38's særpræg – set med Kunstrådets øjne

Kunstrådet opfatter Gruppe 38 som et personligt og anderledes bidrag til det øvrige teaterudbud for børn og unge i Århus, fordi forestillingerne består af idérige og fantasifulde bearbejdelser af livets både aktuelle og evige spørgsmål, og fordi teatret konstant finder nye måder at udtrykke det på. Der skabes universer, som på én gang samler og fokuserer og samtidig er et nøglehul til den store verdens tanker og historier.

Hos Gruppe 38 får man en hel oplevelse med sig hjem. Den lidt hemmelighedsfulde omgang med døren ind til det nærmest forjættede rum er magisk, og man mærker tydeligt spændingen hos dem, der skal ind og opleve en forestilling. Som voksen kan man fornemme den forventningens glæ-

de, som da man var barn og verden endnu var ny. Hos Gruppe 38 er man opmærksom på, at publikums alder passer til forestillingerne.

De ting, der sker på scenen hos Gruppe 38, er fascinerende og rørende, fantastiske og morsomme, vanvittige og overraskende. Alle sejl sættes tydeligvis til. Hvad der vises, udstråler seriøsitet, overdådighed og et tryllende overskud. Spillet magi opstår i et spændingsfelt mellem den fortalte historie, det poetisk udefinérbare, de medvirkendes formidlingsevne og publikum, der tages med på en fantasirejse. Den time, man tilbringer hos Gruppe 38, forundrer og forandrer.

Kunstrådet vurderer med andre ord Gruppe 38 som et teater, der i udpræget grad formår at forene kunstnerisk engagement, evner og nødvendigheder – demonstreret gennem forestillinger, der sætter sig mærkbare spor ved på én og samme gang at kunne forundre, forandre og løfte sig til kunstnerisk magi uden at slippe jordforbindelsen, den kunstneriske relevans og grebet i publikums samtid.

Desuden er Gruppe 38 præget af en særegen helhedstænkning og vægter nøje sammenhæng mellem etik og moral i forestillingerne og etik og moral i den måde, teatret sælger og formidler forestillingerne på. Det ses bl.a. på sæsonbrochurens udformning og den måde, man modtager sit publikum på. Og det ses også i valget af samarbejdspartnere og gæstespil, hvor kunstnerisk kvalitet og originalitet er bestemmende.

Mulige begrænsninger

Gruppe 38 er presset økonomisk og mandskabsmæssigt, så der kun kan produceres én ny forestilling om året. Spilleperioderne fyldes derfor ud med repriser, hvilket dog er udmærket, da forestillingerne ikke er udspillede efter bare én sæson. Adskillige har gået i flere år pga. efterspørgsel. At spille på hjemmebane er dyrt, fordi der ikke tjenes nok på de enkelte forestillinger. Belægningsprocenten er på hele 95 %, men kapaciteten er for lille til, at teatret kan spille stationært i det omfang, man gerne ville. Teatret har et stort ønske om flere ansatte til at varetage alle de praktiske ting, så spilleholdet kunne være på turné, mens der var gæstespil på scenen i Mejlgade. Man

ville også gerne ansætte flere spillere, så man kunne vise flere forestillinger i samme periode og dermed også spille flere forestillinger hjemme. Da Gruppe 38 kun råder over ét teatterum, som skal være både prøverum og scene, indskrænker det mulighederne for at spille flere forestillinger på samme tid. Med flere ansatte i det kunstneriske personale kunne der foregå noget hele tiden, bl.a. i samarbejdsproduktionerne, som kan være produceret "ude af huset". Dette ville muliggøre forestillinger, hvor Bodil Alling ikke behøver at være på scenen. Et stort pres ligger på hendes skuldre.

Styrker, svagheder og udviklingspotentialer

Gruppe 38's ambitioner og visioner er rettet mod det kunstneriske. Dét – og evnen til at indfri de kunstneriske mål – er teatrets kendetegn.

Kvaliteten af forestillingerne følges af invitationer til mange internationale festivaler, hvor Gruppe 38 både afleverer sine forestillinger og får inspirationer og kontakter med tilbage til Århus. I sæsonen 2005-06 har Gruppe 38 spillet 39 forestillinger i udlandet, finansieret af Statens Scenekunstudvalg. Bl.a. har de spillet i Canada, Tyskland, England, Schweiz og Sverige.

Teatret spiller forestillinger på andre sprog, f.eks. engelsk og tysk. Det er udfordrende, men kræver et større arbejde for at aflure sprogene deres hemmeligheder og poesi, så Gruppe 38's særlige leg med ordene kan bevares. Dette oversættelses- og genskabelsesarbejde betyder til gengæld, at teatret, efter en periode med opførelser på andre sprog, får nye indsigter i sit arbejde. Det beriger forestillingerne, når de igen spilles på dansk.

Turnélivet er for Gruppe 38 interessant og vigtigt, men også af økonomiske grunde nødvendigt. Indtjeningen på turnévirkomheden opretholder det økonomiske grundlag for teatret og sikrer, at Gruppe 38 kan opretholde det nuværende aktivitetsniveau. Da der ikke, som f.eks. på Svalegangen, bevilges fast turnéstøtte over en årrække, må der hvert år søges om disse midler hos Statens Scenekunstudvalg. Det er tidskrævende og usikkert. Selvom turnéerne er inspirerende og vigtige for at skabe nye kontakter og gøre Danmark synlig i udlandet med noget af landets fineste børneteater, har

det også sine ulemper. Da økonomien altid er stram, må personalet selv bære, stille op, pille ned og pakke. Det slider i længden.

Bl.a. derfor ville det være godt at spille mere hjemme i Mejlgade. Det ville i sig selv skabe større synlighed lokalt, som tilsyneladende er en forudsætning for at kunne opnå tilstrækkelig politisk opmærksomhed. For at kunne spille mere på hjemmebane kræves et større PR-apparat, end Gruppe 38 kan finansiere med de nuværende tilskud. Den ulige konkurrence fra byens traditionelle scener gør det svært at være synlige nok, og det er en stor hindring for teatrets afsætning af forestillingerne.

En større bevilling vil kunne frigøre meget mere af Gruppe 38's store udviklingspotentiale. Den grundige og derfor langsommelige produktionsproces ville i højere grad kunne forløbe i fred og ro. Et lidt større personale ville betyde mere stationær virksomhed, flere nye forestillinger og større synlighed. Dog uden at skulle give køb på både de danske og udenlandske turnéer, som er givende og inspirerende for kunstnerne og ikke mindst vigtige for Århus' og Gruppe 38's synlighed.

Placering i det kulturelle landskab

At Gruppe 38 er blevet kaldt et flagskib, kan ikke undre. Teatret er det stadig i kraft af sin egenart og sin høje kunstneriske kvalitet. Gruppe 38 er en vigtig faktor i teaterudbuddet og internationalt efterspurgt. I år er teatret f.eks. inviteret til Tasmanien og Australien og udvalgt af Statens Scenekunstudvalg til at præsentere Danmark i New York.

Med samarbejdet med bl.a. Svalegangen, Teater Refleksion, Teatret v. Hans Rønne, Teater 2000, De Røde Heste, Ålborg Teater og med Teater Fair Play i 2006 (om forestillingen *Ved siden af*, som var dette års egenproduktion) er Gruppe 38 trådt ind i relevante danske netværk.

Derudover samarbejder Gruppe 38 med instruktører (f.eks. Hans Rønne og Cathrine Poher), musikere (f.eks. Claus Carlsen) og scenografer (f.eks. Gitte Bastrup og Claus Helbo) og ofte kunstnere, som teatret har mødt i udlandet.

Ved sin lokale, nationale og internationale aktivitet er Gruppe 38 en markant medspiller i Århus` kulturelle landskab og er med sit personlige "vandmærke" med til at gøre byen særlig i det danske kulturlandskab.

Mht. formidling og synlighed skaber og udsender Gruppe 38 kunstnerisk spændende sæsonbrochurer, bl.a. via mailinglister. Da der ikke er penge til at indsætte store avisreklamer, tænkes der alternativt. F.eks. samler man ved festivaler lærere og pædagoger, ser forestillinger sammen, diskuterer kvalitet, form og indhold og prøver at gøre opmærksom på, at der er andre muligheder end de traditionelle teatre.

Gruppe 38 i det århusianske kulturmiljø

Århus har mange forskellige teatre, der spiller teater for børn, f.eks. Århus Teater og Filuren, som laver store og spektakulære forestillinger. Teater Refleksion, som viser dukketeater på internationalt niveau. Theatret Thalias Tjenere, som især arbejder med masketeater i italiensk stil og amerikansk komik, men med sit personlige tilsnit. Teater My, som laver fine små forestillinger for de mindste. Gellerupscenen, som producerer ungdomsteater. Opgang 2 med sit livsteater for og med unge. Men uden Gruppe 38`s sjæfulde og fantastiske forestillinger ville byens børneteater tilbud være meget fattigere og mangle en stærk farve i sin palet.

Et bedre og mere vidtforenet samarbejde mellem alle teatrene i Århus er ønskeligt, for Århus har en rigdom i et varieret tilbud til børn og unge med høj kvalitet og mange forskellige teaterformer.

Til Festugen 2008 samarbejder Gruppe 38 med Klüvers Big Band, Svalgangen og Teater Refleksion om et fælles projekt under Festugens S.L.I.K.-ordning (Struktureret Langsigtet Involvering af Kulturinstitutionerne). Det kunne være første skridt på vej mod en større åbenhed kulturinstitutionerne imellem, og det er spændende – at bevare sit særpræg og alligevel indgå i et kunstnerisk fællesskab.

Udfordringer for Gruppe 38

Gruppe 38 burde have mulighed for større aktivitet på alle områder af teatrets virke. Det vil, uden tvivl, kræve flere ressourcer. Til gengæld ville det måske betyde, at man kunne finde en måde at videregive og formidle sine erfaringer og kunstneriske visioner. F.eks. med en huskunstnerordning, føl-ordning eller måske en udgivelse om inspirationskilder, metoder og andet godt. Bodil Allings lange erfaring og kunstneriske integritet burde ikke kun findes i forestillingerne, men videregives som eksempel til efterfølgelse af stor og god kunst, vovemod og stamina, glød og kunstneriske visioner.

Gruppe 38 bruger dog mange ressourcer på samtaler med universitetsstuderende fra Dramaturgi, Teatervidenskab og med studerende fra andre uddannelsesinstitutioner, som kommer til teatret for at skrive rapporter og analysere forestillinger og processer. En bog om Gruppe 38 er også ved at se dagens lys. Et forslag fra Kunstrådet er, at teatret samler og systematiserer dette materiale, så det kan stilles til rådighed for interesserede.

En anden udfordring for Gruppe 38 er, stadig, at blive mere synlige og at spille flere forestillinger stationært uden at give køb på de gode, inspirerende og livgivende turnéer. Samtidig bør Gruppe 38 også sørge for at gøre sig synlige for lokalpolitikere, f.eks. de nye medlemmer af Kulturelt Udvalg.

Anbefalinger og overvejelser til det politiske niveau

Kunstrådet anbefaler, at Gruppe 38's ønske om større kommunal og statslig bevågenhed må blive hørt. Man kunne fra politisk side overveje at omprioritere nogle af støttemidlerne, så de mindre, men ikke kvalitativt mindre, teatre kunne få bedre udfoldelsesmuligheder.

Efter Kunstrådets opfattelse gøres der for lidt fra kommunens side for at bevare og udvikle et teater som Gruppe 38, der vinder ros og anerkendelse alle vegne. Dette unikke teater må støttes, så det ikke slides op, og så det kan udfolde alle sine potentialer og ikke kun bruges som ambassadør, når vi skal vise os frem ude i verden.

Gruppe 38 skal værdsættes for det daglige arbejde, de fine forestillinger, turnéerne og gæstespillene. Det skal sikres, at det høje kunstneriske

niveau kan holdes – et niveau, som ingen på Gruppe 38 ville drømme om at gå på kompromis med.

Gruppe 38 har udtalt, at det kan være meget godt at få hæftet store ord på sig som "Flagskib", men hvad betyder det konkret? Hvilken betydning har det for kommunens støtte til teatret? Vil man fortsat have dette flagskib i søen eller er det kun af navn! Hvad vil Århus med Gruppe 38?!

Det tidligere Kunstråd skrev, at "Gruppe 38 er et børneteater i særklasse, og blev udpeget som "flagskib" i kommunens kulturelle handlingsplan 2000-2003. Men det er ikke økonomisk højt prioriteret i forhold til byens øvrige små storbyteatre." Det nuværende Kunstråd kan konstatere, at udtalelsen stadig er gyldig.

Gruppe 38 er i aftalen med Århus Kommune pålagt at arrangere gæstespil af høj kunstnerisk kvalitet, hvilket teatret gerne og med stort engagement gør. Samtidig står Gruppe 38 i et konkurrenceforhold til Børnekulturhuset, der jf. aftalen med kommunen skal arrangere en årlig børneteaterfestival. Måske kunne man overveje, om Børnekulturhusets landsdækkende børneteaterfestival ikke også skulle indlemme de lokale børneteatre, mens Gruppe 38 så i højere grad kunne bringe mere af det internationale børneteater til byen. Under alle omstændigheder anbefaler Kunstrådet, at kommunen lægger en koordinationsstrategi på dette område, så det potentiale, der ligger i et større samarbejde omkring koordinering af gæstespilsarrangementerne kan udnyttes bedst muligt til gavn for byens små og store borgere og for institutionerne.

Sammenfatning og perspektiver

Kunstrådet anbefaler, at Gruppe 38 kan få sine økonomiske og mandskabsmæssige ønsker opfyldt, så dette teater kan udfolde sig endnu mere og indfri ambitionerne. Det vil skabe mulighed for større aktivitet på scenen i Mejlgade. Og synligheden ville komme på niveau med Århus Teater og Filuren i Musikhuset Aarhus, som har flere penge og større apparater til formidlingen.

Gruppe 38 har viljen, evnerne og nødvendigheden samt ikke mindst lysten til, fortsat at give Århus et rigt og nuanceret teaterliv, men ikke midlerne og ikke mandskabsmæssig kapacitet.

Filuren og Århus Teater arbejder sammen med Jysk Skolescene og har her adgang til et stort publikum³. Kunstrådet anbefaler, at også byens andre børneteatre med egen scene kommer ind under en lignende ordning. Lettest ved at Jysk Skolescene åbner op for de andre teatre, eller ved at man gennem et kommunalt initiativ og i samarbejde med byens øvrige børneteatre laver et parallelt arrangement til Jysk Skolescene. Det ville give borgerne bedre service, teatrene mere lige vilkår og børnekulturen et skub opad. Som det er nu, er kampen for overlevelse ulig og alt for hård for de små teatre.

Internt er Gruppe 38's eksistens afhængig af Bodil Alling. Hun er teatrets kunstneriske kernekraft. Det har hun været i 25 år, og man kan spekulere på, hvad der sker, når hun en dag må smide håndklædet i ringen – forhåbentlig først om mange år. Der er gode kunstnere på teatret, mangeårige samarbejdspartnere og dygtige folk til det hele, men uden Bodil Alling ville det ikke være Gruppe 38, som vi kender det. Måske er Gruppe 38 en smule eksklusiv i sin kunstform, men hvorfor skal børnene ikke have det bedste? De præsenteres for vidunderlige, gennemarbejdede forestillinger, som har sjæl og humor, dybde og et særligt sprog. Det skulle gerne fortsætte. Derfor må der overvejes og tænkes konstruktivt på, hvordan man kan lade dette unikke teater blomstre og fortsat sætte spor i børneteatrets verden, til glæde for lokale, nationale og internationale tilskuere.

³ Jysk Skolescene er en forening, hvis formål er at fremme skoleungdommens teaterinteresse. Alle skoler i Århus Amt og tilstødende amter kan opnå medlemskab (aktuelle vedtægter må ændres, efter Kommunalreformen)

Jysk Skolescene samarbejder med Århus Teater og Filuren, hvis forestillinger bliver præsenteret for skolernes mange teaterkontaktlærere. Disse formidler forestillingerne til skolerne.

Gennem årene er der opbygget et meget nært samarbejde mellem Jysk Skolescene og de to nævnte teatre; således deltager repræsentanter for begge teatre i Jysk Skolescenes forretningsudvalgs møder, hvor bl.a. repertoireplaner bliver drøftet. Jysk Skolescene har adresse på Århus Teater.

Iflg. Filuren sælges 90 % af deres billetter og 10 % af billetterne til Århus Teaters børneforestillinger gennem Jysk Skolescene. Der er m.a.o. tale om en meget effektiv salgsorganisation, som andre børneteatre evt. kunne have interesse i.

Jysk Skolescene kan invitere andre teatre til at indgå i samarbejdet, hvis foreningens medlemmer ønsker det.

Se også *Kunstrådets evalueringer af Filuren og Teater Refleksion..*

Faktuelt

Gruppe 38 blev i 1983 til det teater, vi kender i dag med Bodil Alling som kunstnerisk leder, skuespiller og primus motor. Teatret har modtaget adskillige priser for sine forestillinger.

Gruppe 38 er et Lille Storbyteater, som betyder, at staten refunderer 50 % af Århus Kommunes tilskud. Gruppe 38's tilskud er i alt på ca. 3.450.000 kr. Teatret er en selvejende institution med en bestyrelse på seks personer. Formand er Anette Eggert. Udover teaterleder Bodil Alling er ansat 3 i administration og kontor, 1 musiker, 1 i værksted og teknik samt 3 løst tilknyttede spillere, scenografer og instruktører.

Ifølge aftalen med Århus Kommune skal Gruppe 38 producere mindst én ny egenproduktion om året og arrangere gæstespil af høj kunstnerisk kvalitet. Desuden skal Gruppe 38 medvirke i Aarhus Festuge uden særligt vederlag.

I sæson 06/07 har teatret 14 forskellige produktioner på repertoiret, inkl. gæstespil. Årets egenproduktion, *Ved siden af*, er skabt i samarbejde med Teater Fair Play fra Sjælland. En række af teatrets egenproduktioner fra de foregående år er repriser. For at få økonomien til at løbe rundt skal Gruppe 38 spille i alt ca. 300 forestillinger om året.

Turné i Danmark fylder i sæsonplanen og den store efterspørgsel fra udlandet betyder, at Gruppe 38 i år har prioriteret således, at det kunne lade sig gøre at opfylde invitationerne fra USA og Australien og få ny inspiration. , men de skal opføres ca. 300 gange for at få økonomien til at løbe rundt.

Kunstrådets opsummering af Gruppe 38's respons på evalueringen

Gruppe 38 vurderer, at evalueringen har været en givende og sund proces, og at selvevalueringen har befordret mange gode interne diskussioner mellem teatrets medlemmer, også selvom det er en tidskrævende proces. Dialogen med Kunstrådet har været frugtbar, og teatret føler sig både hørt og forstået. Nu håber Gruppe 38 blot, at politikerne vil bruge evalueringen, så det ikke viser sig igen kun at have været til eget brug.

I evalueringsprocessen har Kunstrådet afholdt to samtaler med hver institution. Første samtale med Gruppe 38 blev afholdt i oktober 2006 og anden samtale i marts 2007. Ovenstående respons bygger på anden samtale. Fra Gruppe 38 deltog kunstnerisk leder Bodil Alling, administrator Elisabeth Wedderkop og musiker Søren Søndberg. Samme deltog i første samtale.

KLÜVERS BIG BAND

Præsentation af Klüvers Big Band

Klüvers Big Band er Århus' professionelle jazzorkester og Big Band, karakteriseret af en høj kunstnerisk standard med en meget bred og sammensat kunstnerisk profil – og i øjeblikket det eneste statsstøttede basisensemble (siden 1988), som ikke er et klassisk orkester, men et såkaldt "rytmisk" ensemble. Desuden er Klüvers Big Band den eneste "rytmiske" orkesterarbejdsplads ud over Radioens Big Band, som Klüvers Big Band da også sammenligner sig selv med.

Klüvers Big Band startede i 1977 som et band af musikstuderende under ledelse af Jens Klüver, som stadig er den centrale kunstneriske og pædagogiske leder af bandet. I Klüvers Big Bands forpligtelser – og som en væsentlig forudsætning for dets udnævnelse som statsligt delfinansieret basisensemble – indgår nemlig et pædagogisk formidlingsarbejde i forhold til skoler, gymnasier og konservatorier m.m. Dette arbejde har Jens Klüver udviklet en meget velfungerende model for, og arbejdet betragtes af såvel lederen som af orkestret som vigtigt og inspirerende for orkestret og musikerne.

En tredje forpligtelse udover den kunstneriske og den pædagogiske udgøres af den rolle, Klüvers Big Band spiller i sikringen af et jazzmiljø og en jazzscene i Århus og omegn. I forhold hertil fungerer Klüvers Big Band som rugekasse for unge jazzmusikere, der får spilleerfaring og kunstnerisk udvikling i et velfungerende band og med mulighed for selv at skrive arrangementer hertil. Bandet har i årenes løb entret med mange højtestimerede udenlandske solister, arrangører/dirigenter, ofte i et samarbejde med Det Jyske Musikkonservatorium, som bruger de pågældende som gæsteunderviser/artists in residence. Bandets internationale orientering har også bragt orkestret på udenlandsturné, f.eks. som succesfuld deltager i "Superdanish" i Toronto i 2004. Hvert år turneres der ligeledes i Danmark.

Bandets profil formuleres på hjemmesiden således: "Klüvers Big Band spiller et bredt repertoire af musik med hovedvægten på ny big band musik, som holder traditionerne i hævd, men samtidig tilføjer elementer fra den mo-

derne jazzmusik. Hovedparten af repertoire er komponeret og/eller arrangeret specielt til orkestret af førende kræfter på denne front". Det kunstneriske niveau i bandet har været stigende i de senere år, på trods af Klüvers Big Bands mange aktiviteter og spredning stil- og genremæssigt. Mange interessenter i det lokale jazzmiljø, herunder Klüvers Big Band, har arbejdet på at få etableret en fast jazzscene i Århus. Dette er endnu ikke lykkedes.

Klüvers Big Band – selvevalueret med Ønskekvistmodellen

Klüvers Big Band har meget store ambitioner og vil meget forskelligt. Først og fremmest vil det være et af verdens førende big bands (inden for rammen klassisk bigbandmusik-moderne symfonisk jazz). Dertil vil det nå meget bredt ud rent publikumsmæssigt, herunder fastholde det pædagogiske arbejde.

I forhold til, at de pædagogiske aktiviteter er vokset udover det i aftalen påkrævede, formår orkestret stadig også at udvikle sig kunstnerisk og give sig selv nye udfordringer gennem stadig nye projekter. Dette sker i øjeblikket i høj grad gennem samarbejder med nordiske og danske komponister/arrangører (Geir Lysne, Lars Jansson, Hans Ulrik m.fl.), som udfordrer og forfiner bandets kunstneriske udtryk. Men også samarbejder med f.eks. en brasiliansk trommeslager og en amerikansk saxofonist, der har givet mulighed for at gå i dybden med en bestemt genre (stilart). Endelig samarbejder Klüvers Big Band med forskellige vokalister, som ofte appellerer til et bredere publikum (Birgitte Laugesen, Maria Carmen Koppel, Veronica Mortensen, Cæcilie Nordby).

Klüvers Big Band har samarbejdet med strygerensemblet ARoS Camerata i Festugen 2004 og 2005 og er inde i begyndelsesstadiet af et kommende festugesamarbejde 2008 med Gruppe 38, Teater Refleksion og Svalegangen samt tilknyttede franske installationskunstnere. Endelig samarbejdes der fast med Studenterhus Århus, Jazzselskabet i Århus, DR, Jazzfestivalen i Århus samt de fire provinskonservatorier.

I forhold til alle disse aktiviteter og engagementer formulerer Klüvers Big Band på den ene side, at de kan klare såvel det brede som "det elitære"; på

den anden side, at det er blevet svært at få det til at hænge sammen, især økonomisk.

Klüvers Big Bands særpræg – set med Kunstrådets øjne

Særpræget ved Klüvers Big Band er den musikalske og aktivitetsmæssige bredde kombineret med et højt kunstnerisk niveau og i en konstruktion med 18 deltidsansatte (på 1/3 tid) musikere, en fuldtids kunstnerisk leder (gennem 30 år, dog kun de seneste 10 år som fuldtidsansat), administrator m.m. samt den særlige basisensemblestatus. Det er endvidere et særkende, at denne kunstnerisk stærke, veletablerede institution ikke har en fast scene, hvor den ville kunne trække yderligere jazzmiljø, vækstlag og publikum til, sådan som jazzkulturen lægger op til. Internationalt findes ikke noget lignende, men i Danmark er Klüvers Big Band ikke overvældende synlige og kendte. Klüvers Big Bands status og vidtfavnende aktiviteter er enestående i Danmark, hvor DR's Big Band er det nærmest sammenlignelige. Dette har ikke tilsvarende pædagogiske og miljømæssige forpligtelser, og alligevel kan Klüvers Big Band uden problemer måle sig med DR's Big Bands kunstneriske niveau.

Mulige begrænsninger

Klüvers Big Bands begrænsning ligger i svag synliggørelse og PR og i manglen på en skarp kunstnerisk-musikalsk profil. Forklaringen ligger dels i den intenderede store musikalske bredde: Klüvers Big Band er mere dygtige, end de er markante; dels i de sammensatte aktiviteter og pædagogiske engagementer samt i en vis kulturel afgrænsning, hvor utraditionelle samarbejder f.eks. med andre kunstarter kun er i sin vorden og stadig præget af en vis angst for tab af big band identiteten. Endelig skal det nævnes, at Klüvers Big Band i slutningen af 2005 har haft et personskifte på den administrative post, hvilket har givet anledning til en større omstrukturering og udvikling af nye kompetencer og arbejdsfordelinger, herunder arbejdet med PR, hjemmeside m.m. Dette arbejde har indtil nu ligget forholdsvis stille, men synliggørelse og fornyelse af hjemmesiden forventes opgraderet og prioriteret fremover.

Styrker, svagheder og udviklingspotentialer

Det er en styrke hos Klüvers Big Band, at man fastholder musikerengagementet – dvs. bandet som et godt miljø med kunstneriske udfordringer – som afgørende for, at det er noget særligt og kan noget særligt. Klüvers Big Band som musikermiljø er også en væsentlig del af bandets eksistensberettigelse, jf. dets status som Århus-tilknyttet basisensemble. Det er ligeledes en styrke, at Klüvers Big Band hele tiden arbejder med og tænker bandets kunnen som afgørende: musikerne skal være dygtige og skal have udfordringer, der udvikler dem som musikere.

Til gengæld er det en svaghed, at Klüvers Big Band i forholdsvis ringe grad er orienteret mod andre kunstneriske og kulturelle miljøer. Kendskabet til og interessen for andre kunstområder (teater, performance, installationskunst osv.) kunne være befordrende og udviklende især i forhold til at tænke nyt, kunstnerisk og musikalsk. Hvis Klüvers Big Band vil tage tværgående samarbejder alvorligt – sådan som det tegner sig f.eks. i det kommende festugesamarbejdsprojekt med Gruppe 38, Teater Refleksion og Svalegangen – er der gode muligheder for, at bandets store musikalske kunnen vil kunne omsættes i nye tiltag, hvor også et andet publikum vil kunne mobiliseres.

Placering i det kulturelle landskab

Klüvers Big Band er afgørende for jazzmusikken og jazzmiljøet i Århus. Sammen med jazzspillestedet Bent J, Jazzselskabet i Århus og Århus Internationale Jazzfestival (hvor de sidste to også for en stor del "lever af" Klüvers Big Band) udgør Klüvers Big Band betingelsen for, at der overhovedet findes jazzmusikere i Århus. Der findes andre organiserede jazzinteressenter som Sunship, der arrangerer smalle jazzkoncerter især på Musikcaféen og nu og da på Voxhall. Men ingen af de tre regionale spillesteder har formået, villet eller kunnet "tage jazzen på sig" som et seriøst, samlet prioriteret musikfelt. Det gør Klüvers Big Band, nu især i Studenterhus Århus, Ridehuset (under den internationale Jazzfestival), evt. i Musikhuset. Ligesom Klüvers Big Band i mange år har været initierende i forsøget på at få etableret en jazzscene som en del af et kommunalt "produktionshus" (Godsbanen, Huset). Dette er som

nævnt endnu ikke lykkedes, men Huset er stadig af Klüvers Big Band udset som et ideelt sted, hvor jazz kunne få mulighed for at leve synligt, kontinuerligt og på flere mulige (små) scener med miljø for både musikere og publikum.

Endelig har Klüvers Big Band en stor del af æren for kvalificeringen af de århusianske skolebørns rytmisk-musikalske opdragelse og erfaring.

Klüvers Big Band i det århusianske kulturmiljø

Som sådan er Klüvers Big Band – sammen med Konservatoriet – centrum og fødekæden for jazzmusikken i Århus: fra folkeskole, over gymnasium, konservatorium, orkestererfaring, turneerfaring, kunstnerisk videreudvikling. Ved siden af findes selvfølgelig andre, undergrunds- og vækstmiljøer for jazz- og andre jazz-inkluderende miljøer i byen, ligesom Klüvers Big Band også rekrutterer musikere fra andre byer. Klüvers Big Band er central for Den Internationale Jazzfestival i Århus, i hvis bestyrelse Jens Klüver ligeledes sidder. Endelig skal orkestret Blood, Sweat, Drum ´n Bass fremhæves i denne sammenhæng: det udspringer dels af Klüvers Big Band, dels af konservatoriemiljøet og kan som sådan betragtes som et af resultaterne af Klüvers Big Bands mangeårige virke – og interessant som supplement og som konkurrent til Klüvers Big Band.

Udfordringer for Klüvers Big Band

Umiddelbart synes den største udfordring for Klüvers Big Band at være – på trods af, at de kunstnerisk ambitiøse projekter koster i form af mindre billetindtægter – at holde fast i den kunstneriske udvikling og de ”smalle” projekter i forhold til de mange pædagogiske opgaver, som giver bandet meget inspiration tilbage, og som ligger lederens hjerte meget nær. Endvidere som led heri at tydeliggøre sin profil, gøre den mere markant og måske også mere sanseligt (æstetisk) appellerende. Klüvers Big Band arbejder med ”hyggelige” og afslappede koncerter, men mangler den ”sanselige” koncertperformance, idet dygtigheden som regel tager over. Klüvers Big Bands performance- og CD-sound (som kan aflyttes på hjemmesiden) er delikat og flot,

næsten lækker, men ikke sveddryppende eller farlig. En sådan udvikling kunne være svaret på vanskelighederne med at forene bredt appellerende og kunstnerisk "smalle" koncerter. Endelig er det en udfordring for Klüvers Big Band at holde sig kørende på samme høje kunstneriske aktivitetsniveau, mens man venter på en fast jazzscene.

Anbefalinger og overvejelser til det politiske niveau

Det politiske niveau må meget snart træde i karakter i forhold til den manglende faste jazzscene. Da Århus i sin tid fik tre regionale spillesteder lå det implicit heri, at disse skulle dække og styrke jazzen i Århus. Det er ikke sket eller har ikke kunnet lade sig gøre, dels af kulturelle årsager (det ser ud som om jazzmusik kræver et særligt sted for at kunne trives og være synligt og tiltrækkende for publikum), dels af andre agents bevidste udvikling af de eksisterende spillesteders profil, eksempelvis Voxhalls. Studenterhus Århus er velfungerende i en overgangsperiode, men ikke løsningen. Her er også mange andre interesser og aktiviteter i spil. Det nye udvidede Musikhus kan også blive interessant for såvel Klüvers Big Band som for hele jazzscenen i Århus. Men jazzens særlige kulturelle praksis og stemning samt dens miljø-mæssige dynamik kalder på sit eget "hus" eller sted.

Sammenfatning og perspektiver

Som stats- og kommunalt finansieret musikensemble kan Klüvers Big Band umiddelbart næsten ligne et privilegeret ensemble på trods af, at musikernes ønskede ¾-tidsansættelse (gennem offentlig aflønning og finansiering) ikke umiddelbart ser ud til at skulle lykkes. Omvendt lader det ikke til at afskrække den stadige sikring af nye, dygtige musikere. Man kunne forestille sig, at Klüvers Big Band med sin dygtighed, sit høje kunstneriske niveau, engagement og sine gode takter og traditioner for samarbejder internt og eksternt selv ville kunne løfte sig yderligere musikalsk-kunstnerisk og økonomisk (jf. ovenfor om profil, appel, performance, synlighed) og derved presse yderligere på etableringen af den længe ventede faste jazzscene i Århus. Der er ingen tvivl om Klüvers Big Bands kunstneriske nødvendighed, men Kunstrådet kan blive

bekymrede for, at en vis metaltræthed kan melde sig hos Klüvers Big Band i kampen med både økonomi og manglende politisk vilje til sikringen af Klüvers Big Bands fysiske rammer og ro til det kunstneriske udviklingsarbejde. Her betyder et fast sted nok alligevel mere end et yderligere offentligt tilskud, som ellers står fast på Klüvers Big Bands ønskeliste.

Faktuelt

Klüvers Big Band er et klassisk big band, som består af 18 musikere (deltidsansatte, på 1/3 tid). Udover den fuldtidsansatte leder, Jens Klüver, har Klüvers Big Band en administrator samt nogle deltidsansatte (lyd, regissør, arkivar m.m.).

Repertoiret indbefatter også moderne jazz samt latin m.m. Bandet arbejder sammen med alle provinsens konservatorier, hvor de konservatoriestuderende får lejlighed til at afprøve sig selv som solister, arrangører, komponister og siden som musikere. Klüvers Big Band "opfanger", udruger og rekrutterer således jazzmusikere i Århus og omegn, ligesom man udfører et stort stykke pædagogisk formidlingsarbejde i folkeskolen, familiekoncerter, gymnasier og efterskoler.

Bandet turnerer flittigt, især i Danmark, og det har løbende samarbejder med inden- og udenlandske solister, arrangører/komponister, som leverer ofte nykomponeret musik til bandet. Klüvers Big Band har et omfattende jazznodearkiv, hvorfra man udlåner noder og arrangementer.

Klüvers Big Bands aktivitetsniveau ligger klart langt over det i aftalen påkrævede, især hvad angår det pædagogiske. Man indspiller en cd om året og koncertoptages ligeledes af DR.

Det årlige offentlige tilskud ligger på ca. 4 mio., hidtil fordelt nogenlunde ligeligt mellem Amt, Stat og Kommune. Staten overtager efter nedlæggelsen af amterne den amtslige del af tilskuddet. Dertil kommer yderligere indtægter (koncerter, fonde, sponsor) på i alt ca. 370.000.

Kunstrådets opsummering af Klüvers Big Bands respons på evalueringen

Klüvers Big Band vurderer evalueringsprocessen som arbejdskrævende, men samtidig gavnlig, ikke mindst i den aktuelle situation med en ny administrator. I denne situation var der et behov for en grundlæggende beskrivelse af bandets virksomhed.

Iflg. Klüvers Big Band begrænser bandets betydning som "rugekasse" for kommende generationer af musikere og publikum sig ikke til det århusianske eller østjyske område, men er landsdækkende.

Der er stor lyst til at spille flere "elitære koncerter", men økonomien sætter grænser for antallet. Big Bandet ser ingen modsætning i aktiviteternes spredning over et relativt bredt felt, fra det pædagogisk præsenterende til det snævrere eksperimenterende.

En større bevilling (der arbejdes hårdt på en forøget statsbevilling) og en permanent jazzscene i Århus er blandt ensemblets vigtigste mål.

I evalueringsprocessen har Kunstrådet afholdt to samtaler med hver institution. Første samtale med Klüvers Big Band blev afholdt i oktober 2006 og anden samtale i marts 2007. Ovenstående respons bygger på anden samtale. Fra Klüvers Big Band deltog leder Jens Klüver, administrator Dorthe Andersen og repræsentant for musikerne Mads Bærentzen. Samme deltog i første samtale.

KULTURHUS ÅRHUS

Præsentation af Kulturhus Århus

Januar 1995 blev dørene slået op til Kulturhus Århus med beliggenhed i Officersbygningen og med Pia Buchardt som kunstnerisk leder. Som resultat af en proces, der tog sin begyndelse tilbage i 1987, og som led i den daværende kulturhandleplan *Kulturvision 93* blev det besluttet at skabe et hus, der skulle være kommunens forlængede arm til de kunstneriske miljøer. Et hus, der ikke blot skulle reagere på det, der skete i miljøerne, men som også skulle agere – og selv producere forestillinger og begivenheder m.v. En organisation, der skulle være aktivt operationel på den århusianske kunst- og kulturscene.

I dag, 12 år senere, fungerer Kulturhus Århus stadig med base i Officersbygningen med bl.a. projektkontorer og med Ridehuset og træningslokalerne/studiescenerne på Brobjergskolen som primær akse omkring aktiviteterne. Organisatorisk er Kulturhus Århus stadig en decentral organisation i forhold til Århus Kommunes kulturforvaltning, som man formelt hører under.

Aktiviteterne udmønter sig i rådgivning og coaching på alle områder indenfor kulturproduktion og processer i tilknytning hertil. Der arbejdes med udvikling, vidensdeling og igangsættelse af nye tværkunstneriske og tvær-institutionelle projekter, produktioner og festivalplatforme. Fra de senere år kan eksempelvis nævnes tiltag som Artsresource 02-03, Kulturama 03-05, EU International Fools projekt 03-06, Kunstnerisk Laboratorium i 04, 06 og 07 samt en kursusrække i kulturadministration og dramaturgiske metoder.

Endelig findes ved siden af alle disse aktiviteter det enestående koncept med projektkontorer. Her kan initiativ- og projektgrupper og ensembler finde gratis husly og kreativ support i form af kontorplads samt administrative og idémæssige fællesskaber. På nuværende tidspunkt er 37 grupper omfattende 100 kunstnere tilknyttet projektkontorerne. Kulturhus Århus administrerer og driver desuden Teknikbanken og har indtil i år stået for og afviklet Spilopper i Botanisk Have.

Kulturhus Århus har gennem de seneste år satset på at udvide egenarrangementer i Ridehuset med såvel længere bredspektrede festivalforløb som Kulturama og ambitiøse egenproduktioner som senest hesteballetten *Pentimento 1589*.

Institutionen står p.t. i et vadested, hvor bl.a. husets egen vision for fremtiden om at forbedre forholdene teknisk og praktisk i og omkring Ridehuset nu ligger beskrevet i form af *Fremtidens Kulturhus*. Overfor dette står Byrådets beslutning fra oktober 2006 om, at Kulturhus Århus skal fusionere med Århus Festuge for at skabe et stærkere festivalsekretariat i byen. Endelig afventer man med spænding en konklusion på planerne om en udflytning til Godsbanegården.

Kulturhus Århus – selvevalueret med Ønskekvistmodellen

Kulturhus Århus ønsker at fungere som en kvalitativ løftestang for kulturmiljøet i Århus for således at bidrage til byens kulturudvikling og til sikring af den kulturelle fødekæde ved at være et dynamisk produktions-center og sparringspartner for den århusianske kunst- og kulturscene.

Kulturhus Århus satser på at skabe en kvalificeret grobund for byens kulturelle investeringer, etablere muligheder for eksperimenter, idéudvikling og iværksættelse af nye lokalt baserede produktioner. Man ønsker desuden at skabe basis for en opkvalificering af nye kunstneriske talenter samt fremme kultureksport gennem skabelse af internationale kontakter.

Kulturhus Århus er selv af den opfattelse, at der arbejdes stødt og solidt med at opfylde disse mål gennem en lang række arrangementer, initiativer og løbende processer. Eksempler på disse aktiviteter er Kulturama festivalplatformen, International Fools EU-projektet, In Between – et samarbejde med Svalegangen og Århus Teater samt ikke mindst projektkontorordningen.

Kulturhus Århus administrerer Århus Kommunes projektkontorer. Det vil sige, at Kulturhus Århus stiller kontorpladser til rådighed for udvalgte ansøgere blandt byens kulturelle iværksættere. De åbne kontorlandskaber giver synlighed blandt kolleger, skaber netværk, dialog og hjælp til selvhjælp.

Nøglebegreber i alle disse sammenhænge er større tilgængelighed for kunst- og kulturmiljøet til præsentation af deres produktioner samt en løbende teknisk opkvalificering af Ridehuset for at matche de nødvendige tekniske og logistiske krav.

På længere sigt drejer det sig for Kulturhus Århus om at medvirke til at udvide præsentationsmulighederne for kunsten i Århus og dermed bidrage til at sikre et kvalitativt løft for kunstnerne og hele kulturmiljøet i byen. Endelig ønsker man at medvirke til at engagere flere medspillere til vækstlaget blandt byens større kulturinstitutioner.

Holdet bag Kulturhus Århus føler sig godt klædt på til at medvirke til talentudvikling på stort set alle planer og på tværs af genrer. Talentudvikling har været et indsatsområde igennem de seneste fire år. Der sættes på at arbejde med nutidig dansk scenekunst, som involverer teater, performance kunst, dans, video, musik, litteratur, billedkunst, musikdramatik og nycirkus.

Kulturhus Århus ønsker at profilere institutionen som et sted for kulturel og kunstnerisk udvikling. Som en kvalificeret medspiller, der kan agere i forhold til behov, der opstår i kulturmiljøet. Et sted for netværk og vidensdeling, rådgivning og sparring. Et sted, der sætter på egenproduktioner og kultureksport. Man føler sig i besiddelse af den nødvendige faglige kompetence til at favne dette brede spekter af aktiviteter. Dog gør Kulturhus Århus opmærksom på, at der savnes tværmediale kompetencer i institutionen og ligeledes kompetence på det billedkunstneriske område, når medarbejderens ansættelse for området ophører. Der inddrages fagfolk med specifikke kompetencer efter behov.

Kulturhus Århus' særpræg – set med Kunstrådets øjne

Kulturhus Århus evner at have mange antenner ude i byens mangeartede kunstneriske miljøer og ligeledes involvere sig på mange planer i et samspil med disse miljøer for i sidste instans at være medvirkende til at gøre mange kunstneriske ideer og visioner til virkelighed. Til netop *at improvisere*, til selv at tage trådene op og medvirke til at strikke disse sammen til helheder, der

tåler dagens lys som kunstneriske udtryk. Her er tale om en institution i stadig forandring i sin forholden sig til den omgivende virkelighed.

Nøglebegreber er åbenhed, fordomsfrihed og tillid. På den ene side er man i dialog med de kunstneriske grupperinger og miljøer ude i byen, og på den anden side bor man så at sige 'dør om dør' med rigtig mange af disse grupper. Dette lader sig gøre gennem den enestående projektkontorordning (der er blevet en rollemodel for mange byer, også i udlandet), hvorigennem en lang række grupper, ensembler og deciderede projekter kan ansøge om kontorplads og leje teknik, øve- og visningsfaciliteter henhørende i Kulturhus Århus' regi i henholdsvis Officersbygningen og på Brobjergskolen (se www.kulturhusaarhus.dk under menupunktet projektkontorer).

Der er ingen tvivl om, at Århus by med Kulturhus Århus' helt særlige opbygning og muligheder for at engagere sig i vidt forskellige arrangements-typer og genremæssige blandformer kombineret med kontakt til mange forskellige miljøer og lag har en unik og meget alsidig institution i sin midte.

I sin opbygning er der lagt op til, at kulturhuset som et andet seismisk laboratorium hele tiden kan følge selv de mindste udsving på de kunstneriske scener og i miljøerne i byen. Samle disse impulser op og via vejledning og samarbejde bringe nye tiltag frem på scenerne for et publikum, der så kan levere den livsnødvendige feedback til kunstnerne, så disse kan komme videre i deres udtryk og arbejde.

I princippet har institutionen indstillet sine måleinstrumenter på et meget bredt spekter af aktiviteter fra de spædeste pip – eller metal-rock-drøn – fra byens undergrund til de fremmeste bud på professionelle, kunstneriske udtryksformer indenfor dans og teater mv. fra hele kloden.

Endelig er man også – ikke at forglemme – medansvarlig for den tekniske og logistiske side af sagen, hvad angår produktion og afvikling af forestillinger, ligeledes fra de store til de små sammenhænge. Kulturhus Århus har udviklet et omfattende teknisk know-how på området og samarbejder desuden med flere partnere for at løse sine tekniske behov. Heriblandt et mangeårigt samarbejde med kulturforeningen Papagallo.

Mulige begrænsninger

Begrænsningerne kan siges at ligge i bagsiden af den alsidighed og åbenhed, der netop er beskrevet ovenfor om institutionens særpræg. Den principielle lydhørhed for alt, der rør sig, kan også være et tveægget sværd. Nogle vigtige signaler overhøres – man kan ikke opsuge og forholde sig kunstfagligt kompetent til alt, og man kan ikke være alle steder på én gang.

Kulturhus Århus giver udtryk for, at de er i stand til at orientere sig fagligt indenfor en lang række fagområder. Ser man på praksis, er det tydeligt, at institutionens kunstfaglige kompetencer især findes på områderne dans, teater, gøgl, børnekultur, litteratur og cross-over. Hvad angår det billedkunstneriske felt og musikområdet tyder det på, at det er nødvendigt at søge eksternt ekspertise.

Kulturhus Århus har bevist, at man kan skabe meningsfuld og kunstnerisk kvalitet til et vist niveau. Endnu har Kulturhuset imidlertid ikke vist, at man kan tage kampen op med den fuldgyldigt professionelle kunstverden. Egenproduktioner som f.eks. hesteballetten *Pentimento 1589* indfrie knapt den stort anlagte kunstneriske idé. Initiativet var fint og godt, men i det endelige udtryk savnedes homogenitet og sammenhængskraft. Forestillingen fremstod ikke som en integreret helhed. Hverken idémæssigt eller konkret i foreningen af danser og rytter.

Styrker, svagheder og udviklingspotentialer

I kraft af sin åbenhed, fleksibilitet og meget brede kontaktflader såvel lokalt som nationalt og internationalt har Kulturhus Århus alle muligheder for at engagere sig i og præsentere relevante nedslag i aktuelle kunstneriske udtryksformer.

Såfremt man forstår at alliere sig med passende kunstfaglig bistand, når man bevæger sig ind på områder, hvor man ikke selv råder over den nødvendige ekspertise, har kulturhuset enestående muligheder for at holde det århusianske publikum på kontinuerlig omgangshøjde med nutidige kunstneriske udtryksformer – det være sig eksperimenterende eller mere traditionelle.

Som sådan kan Kulturhus Århus ses som både et frugtbart supplement til byens mange andre scener og måske ikke mindst som en interessant sparringspartner for Århus Festuge. Forbedrede tekniske forhold i og omkring Ridehuset er oplagte og nødvendige byggesten for at komme videre af disse gode spor.

Kulturhus Århus har i mange forskellige sammenhænge og med stor idérigdom arbejdet med mulighederne i Ridehusets krævende rum. Imidlertid savner Kunstrådet generelt en mere konsekvent og professionel forståelse for, hvad der rent faktisk kan lade sig gøre at præsentere her. Kunstrådet går ud fra, at der tages højde for tilbagevendende tekniske afviklingsproblemer med lyd, lys, indeklima m.v. i Ridehuset i forbindelse med en mulig implementering af Fremtidens Kulturhus (se mere på www.kulturhusaarhus.dk).

Det er ikke så ligetil at skabe interesse for den nyskabende kunst hos publikum. Det er en opgave, der traditionelt kræver et stærkt og tydeligt 'brand' hos arrangøren/afsenderen for herigennem at opbygge en tillid hos publikum til, at man i dette regi kan opleve det nybrydende og aktuelle. Kulturhus Århus er meget bevidste om denne dynamik, og der arbejdes målbevidst på at skabe et tydeligere billede af Kulturhus Århus som afsender og garant for netop det nye.

Kulturhus Århus har søsat lange og omfattende arrangementsforløb i Ridehuset i et forsøg på dels at slå Ridehuset som etableret scene fast i publikums bevidsthed, dels at slå sit brand fast. Dette er imidlertid en færd, som ikke er uden faldgruber, og man kommer let til at sprede sig for meget i iveren efter at præsentere så mange kunstarter som muligt. En strategi, der hurtigt kommer til at præge kvaliteten af det præsenterede. Dette er i sagens natur ikke befordrende for profilen. Her tænkes bl.a. på udvalget af rytmisk musik, der kan forekomme tilfældig, og hvor der savnes en større skarphed i udvælgelsen af ensembler.

Set i dette perspektiv er faglige kompetencer på alle de områder, man vælger at kaste sig ud i, selvfølgelig altafgørende. Man må have kendskab til og alliere sig med folk, der har seriøs indsigt i de aktuelle områder.

Placering i det kulturelle landskab

Kulturhus Århus er en potentiel katalysator for mange lag i de kunstneriske miljøer og ikke mindst på tværs af disse. Kulturhuset opererer på mange niveauer: Fra projektkontor over opkvalificeringskurser til færdige produktioner, forestillinger, festivalforløb og samarbejdsprojekter.

Institutionen satser på at præsentere forestillinger, der kan give publikum nye og vedkommende kulturoplevelser. Der satses bevidst på en løbende idéudvikling og nytænkning, hvad mere langsigtede strategier angår.

Rollen som katalysator for aktiviteter i det kulturelle landskab kan sætte Kulturhus Århus i et potentielt dilemma, især i forbindelse med profilering og branding af institutionen i forhold til publikum. Dette er en problematik, der er svær at komme udenom, når man ofte indtager rollen som en form for fødselshjælper i skabelsen af forestillinger og andre kunstnerisk udtryk.

Kulturhus Århus i det århusianske kulturmiljø

Kulturhus Århus har en unik position i byens kulturmiljø. Institutionens døre står i princippet vidt åbne for byens kunstnere og borgere i al almindelighed. For borgerne, kunst- og kulturbrugerne, skulle Kulturhus Århus' aktivitet gerne fremstå som det sted, man selvfølgelig går hen for at holde sig orienteret om, hvad der sker på kunst- og kulturfronten. Således beriget kan oplevelserne her føre én videre ud i teatre, klubber og koncertsale.

Der er ingen tvivl om, at Kulturhus Århus med sine bredspektrede aktiviteter er positioneret centralt i byens kulturliv. Især på teater- og danseområdet, performance, nycirkus, litteratur, gøgl og crossover-former har man godt fat. Endelig kan projektkontordelen ikke fremhæves nok for sin såvel organisatoriske som kommunikative betydning for kulturmiljøet i byen.

Udfordringer for Kulturhus Århus

I overensstemmelse med Kulturhus Århus' tætte samarbejde med byens kulturproducerende miljøer fra græsrod til top er det afgørende, at man løbende opkvalificerer sine faglige kompetencer i forhold til at give kunstnerisk kvalificeret rådgivning og feedback. Dette er især afgørende i processer, hvor kun-

sten er under udvikling og på vej mod visning, og det ville helt givet højne kvaliteten både af samarbejderne, men også af de færdige produktioner, som publikum får glæde af.

Kulturhus Århus ønsker at få realiseret en opkvalificering af Ridehuset i form af projektet Fremtidens Kulturhus. Såfremt planerne om at udvikle Godsbanegården som kunstnerisk produktionscenter skulle vise sig ikke at blive til noget, mener medarbejderne, at der er stort kunstnerisk udviklingspotentiale i netop projekt Fremtidens Kulturhus omkring aksen Ridehuset, Officersbygningen, Brobjergskolen og GRAN - Teater for Dans.

Hvilken løsning, der end måtte findes her, og sammenholdt med beslutningen om at fusionere Kulturhus Århus med Århus Festuge, er det vigtigt at understrege, at institutionens hidtidige funktioner som beskrevet i det foregående ikke må løbe byen af hænde.

Anbefalinger og overvejelser til det politiske niveau

Kulturhus Århus står p.t. ved en korsvej, og lige her og nu i april 07 kan fremtiden synes uvis. Ifølge Århus Byråds beslutning fra oktober 2006 skal Kulturhus Århus fusioneres med Århus Festuge for her igennem at opbygge en slagkraftig festival- og eventorganisation, der kan styrke byens kulturliv og 'brand' som kulturby i en europæisk sammenhæng.

Det er stadig ikke afgjort, om Kulturhus Århus skal forblive i sine nuværende lokaliteter eller flytte til Godsbanegården som et led i skabelsen af et produktionscenter for scenekunst og billedkunst mv.

Uanset hvilken kombination af disse scenarier, der måtte vise sig at blive til realiteter, anser Kunstrådet det for afgørende for den dynamiske udvikling af byens kunst- og kulturmiljø, at den ekspertise og erfaring, som Kulturhus Århus repræsenterer – herunder ikke mindst de producerende aktiviteter, fortsat har optimale muligheder for at folde sig ud. Kulturhus Århus' mulighed for at medvirke som producent er afgørende for husets troværdighed og viden. Hvis ikke Kulturhus Århus fortsat kan skyde midler og know-how i produktioner vil huset miste sin dynamik og visne som kvalificeret partner for kulturmiljøerne og -iværksætterne.

Opsamling og perspektiver

Det er Kunstrådets opfattelse, at Kulturhus Århus først og fremmest er et kulturværksted, som må holde sig for øje, at dets styrker i højere grad ligger i proces, udvikling og facilitering for byens kunstnere og kunstnergrupper. Dette betyder ikke, at kulturhuset helt skal afholde sig fra egenproduktioner. Blot er det vigtigt at holde sig proportionerne af disse for øje, så man ikke kaster sig ud i unødigt komplekse sammenhænge, hvor man risikerer at tabe helhed, niveau og mål af sigte.

Vingefanget er bredt, og Kulturhus Århus har med sine mangeartede aktiviteter, netværk og indsatsområder en unik position i det århusianske kunst- og kulturliv. Som katalysator for aktiviteter og talentudfoldelse i et bredt spektrum af kunstarter og på tværs af disse har institutionen udviklet en tilgang til procesudvikling og præsentation af kunst og kultur fra såvel vækstlag som mere etablerede og professionelle miljøer, som byen har meget glæde af.

Faktuelt

Kunstnerisk leder af Kulturhus Århus er Pia Buchardt. Organisatorisk er Kulturhus Århus delt op i en sekretariatsafdeling og en teknisk afdeling. Administrationen består af administrativ leder Annie Borchman samt 3 medarbejdere. Herudover består sekretariatet af 3 kulturmedarbejdere og 1 PR- og kommunikationsansvarlig. Det tekniske personale består af 3 bygnings-servicemedarbejdere/pedeller, 4 teknikere, 6 rengøringsassistenter og 2 teaterteknikerelever, som ledes af teknisk chef Niels Jakob Sennels.

Driftsbudget 2007, Århus Kommune: kr. 9.808.000. Heraf går kr. 3.515.000 til bygningsdrift og kr. 6.293.000 til Kulturhus Århus' sekretariat. Kulturhus Århus har desuden via egen fundraising modtaget projektmidler fra Statens Kunstråd, Provinspuljen, EU Kommissionens Culture 2000 projekt, Århus Amt samt fra forskellige erhvervssamarbejds partnere.

Kunstrådets opsummering af Kulturhus Århus' respons på evalueringen

Kulturhus Århus er tilfreds med evalueringen, man føler sig genkendt og forstået. Processen har været god og konstruktiv og har involveret hele personalegruppen. Evalueringen får især mening i forhold til den nært forestående fusionering med Århus Festuge, hvor analyserne og konklusionerne understøtter de områder i Kulturhus Århus' interessefelt, som man ønsker bevaret i den nye organisatoriske sammenhæng.

I evalueringsprocessen har Kunstrådet afholdt to samtaler med hver institution. Første samtale med Kulturhus Århus blev afholdt i november 2006 og anden samtale i marts 2007. Ovenstående respons bygger på anden samtale. Fra Kulturhus Århus deltog kunstnerisk leder Pia Buchardt, administrativ leder Annie Borchman, kulturmedarbejder Jette Sunesen, PR og kommunikationsansvarlig Martin Robert Nielsen og teknisk chef Jakob Sennels. De samme deltog i første samtale.

MUSIKCAFÉEN

Præsentation af Musikcaféen

Musikcaféen har opereret som spillested under dette navn siden 1978. I mange år har man kørt administrativt parløb med Gyngen. I 1999 skiltes Musikcaféen ud fra Gyngen, og i 2000 opnåede man status som regionalt spillested. Musikcaféen bor til leje i bygningerne sammen med bl.a. Byhøjskolen hos et andelsselskab, der blev dannet omkring Fronthuset i 70'erne.

Der går med andre ord lange musikalske spor tilbage i tiden på denne adresse i Mejlgade. Musikcaféen har ligeledes i mange år opbygget et renommé som et spillested med stort vingefang og med åbne døre over for mange genrer og ideer. Denne åbne holdning til musik og præsentationsformer karakteriserer stadig i høj grad det forholdsvis lille spillested, som på trods af den noget isolerede beliggenhed er kendt blandt både publikum og udøvende indenfor de musikformer, der måske ikke lige er at finde på de kommercielle hovedgader som f.eks. TV, radio, magasin og dagspresse.

Musikcaféen har løbende et kontinuerligt samarbejde med musik submiljøer i byen, og p.t. samarbejdes der med seks egentlige klubaktiviteter i denne sammenhæng.

Spillestedets program sammensættes i en kombination mellem egentlige egen-arrangementer og co-produktioner med foreninger som Sun Ship (moderne jazz m.m.), foreningen LJUD (diverse genrer) og elektronikafestivalen JazzJuice under jazzfestivalen samt andre organiseringer indenfor musikmiljøet. Endelig lejes Musikcaféen også ud til andre arrangører som f.eks. Det Jyske Musikkonservatorium. Nyere hybridformer og decideret 'smalle' genrer finder således plads til at blive præsenteret i Musikcaféens professionelle rammer – gøre erfaringer i praksis, finde deres egne ben, udvikle sig og komme videre. Faktuelt er det vigtigt at understrege, at Musikcaféen kan operere med publikumsantal på blot 30 til 50 gæster – en lav bundgrænse, der er nødvendig i denne sammenhæng.

Musikcaféens programprofil er således ikke karakteriseret ved de enkelte musikgenrer, der præsenteres, men snarere ved sin eksperimenterende og afsøgende holdning til nye og nyere musikformer.

Musikcaféen – selvevalueret med Ønskekvistmodellen

Musikcaféen holder fire målbegreber i hævd i stedets daglige virke: Variation, kvalitet, nytænkning og udvikling. Man kunne også vælge at definere disse begreber som krav, der hele tiden skal være i spil, når Musikcaféen disponerer spillestedets programflade. Repertoiret betragtes som værende i konstant bevægelse og udvikling med fokus på nytænkning, talentpleje og med en åbenhed også rettet mod produktioner, der går på tværs af kunstneriske genrer.

Efter Musikcaféen egen vurdering er der god overensstemmelse og balance mellem spillestedets output/program og de kunstneriske intentioner og mål. Musikcaféen får – grundet sin stærke profil blandt de musikalske subkulturer – løbende mange henvendelser fra de forskellige miljøer med ideer til koncerter og arrangementer. Dette kombineret med kontakt til egne etablerede netværk betyder, at den programlægningsmæssige gryde stort set hele tiden holdes i kog, og nye strømninger ikke forbigås. Billedet af en meget åben holdning til programlægning fuldstændiggøres af en engageret og vidende bestyrelse.

Musikcaféen har for nyligt søsat et decideret talentudviklingsprojekt, hvor man ønsker at drage flere facetter af et orkestres virke nærmere til spillestedet. Dette vil indbefatte tilbud om liveoptagelser af orkestre, sparringsforløb med en evaluator tilknyttet orkestret samt afholdelse af en landsdækkende konference om netop talentudvikling, og hvordan spillestederne forholder sig til dette område.

Musikcaféen har på det senest (nov. 06) igangsat en særlig indsats for folk-genren, der netop i denne tid nyder en renæssance hos yngre generationer. Dette er foregået i form af en tre dages folk festival, Nordkult, der havde fokus på genren "ny-folk". Initiativet foregår i nært samarbejde med dette miljø og Kulturhuset Islands Brygge i København.

Musikcaféens særpræg – set med Kunstrådets øjne

Musikcaféen har skabt en stabil platform i byen for præsentation af nye hybridformer og grænsesøgende musik i bredeste forstand. Musik som i sin form er meget lidt forudsigelig. Uden den åbne dialog med miljøerne – udøvende, såvel som publikum – ville det ikke have kunnet lade sig gøre.

Et aktuelt og relevant eksempel på nybrud indenfor den rytmiske musik er f.eks. den digitale tidsalders indtog i stort set alle musikgenrer – jazz eller moderne kompositionsmusik på laptop med og uden anvendelse af håndspillede instrumenter. Blandformer, som i deres udtryk gør op med stort set alle vedtagne normer for komposition og fremførelse af musik. Musikcaféen opfylder således en essentiel funktion i den musikalske undergrunds fødekædesystem.

Det er lykkedes Musikcaféen at videreudvikle repertoireplanlægningsfasen for et spillested derhen, at man meget konkret og tidligt i processen inddrager repræsentanter fra miljøerne. Dette lader sig gøre, fordi Musikcaféen er i kontinuerlig kontakt med disse. Traditionelt ville et spillested i højere grad tage stilling og vælge ud "hjemmefra" på faste programudvalgsmøder eller lignende for så at tage kontakt til og arbejde videre med samarbejdspartnerne. Her er planlægningsprocessen så at sige bredt ud til og i dialog med de mange vidt forskellige musikmiljøer, man er i kontakt med.

Musikcaféen er i ordets bogstaveligste forstand miljøernes eget spillested.

Mulige begrænsninger

Musikcaféen gør selv opmærksom på, at der savnes en egentlig administrator stilling. Som landet ligger må den kunstneriske leder bruge forholdsmæssig meget tid på det administrative. Dette er i sagens natur ikke befordrende for udviklingen af spillestedets programprofil og strategi på længere sigt.

Selvom der gennem årene er gjort meget for at optimere de fysiske rammer for Musikcaféen, er der stadig visse indbyggede barrierer, der forhindrer en optimal drift. Her tænkes især på naboskabet med flere øvelokaler. Et naboskab, som i andre sammenhænge kunne være frugtbart, men

som her volder en del problemer med lydoverhør, da det ikke lader sig gøre at lydisolere tilfredsstillende mellem lokalerne. Desuden har Musikcaféen ikke blot problemer med lyd-overhør fra de omgivende øvelokaler, men også med klager over lydniveauet ved koncerter fra almindelige naboer og beboere. Denne problematik har stået på i flere år. Ved autoriserede målinger af DB-niveauer under koncerter er det blevet konstateret, at DB-niveauet i visse tilfælde har vist sig højere end de tilladte niveauer. Dette er en fortløbende begrænsning, føler Musikcaféen.

Med den nuværende publikumskapacitet er Musikcaféen nået langt, men de fysiske rammer forekommer ikke desto mindre vel stramme. Det vil være uforholdsmæssigt dyrt at fortsætte en tilretning af de nuværende lokaler, og der søges kontinuerligt efter bedre faciliteter i midtbyen.

Styrker, svagheder og udviklingspotentialer

Musikcaféen har i dag en tydelig profil og anerkendes blandt kunstnere og publikum som et sted, der virkelig satser på at præsentere de musikgenrer og blandformer, der skabes her og nu og med aktuel relevans. Musikcaféen har opbygget en lille, men meget lydhør og fleksibel organisation, der magter at holde institutionen i gang på et højt niveau. Man fungerer på dette niveau på trods af mainstreamkulturen, som alle, på godt og ondt, bliver konfronteret med dagligt gennem medierne.

Den musik, Musikcaféen repræsenterer, adskiller sig på ét meget væsentligt punkt fra mainstream: Det interesserede publikum må selv finde ud af at opsøge denne. Musikcaféen udviser imidlertid stort talent for at gøre opmærksom på sin eksistens overfor sit potentielle publikum

Musikcaféen er således stærkt afhængig af sin status som regionalt spillested. Et spillested af denne type med en så kompromisløs tilgang til sit repertoire ville ikke kunne eksistere ret længe uden det driftstilskud, et regionalt spillested oppebærer. Musikcaféen har nu opnået en rimelig sammenhæng mellem praksis og økonomiske rammer, efter man i de seneste år har nedjusteret aktivitetsniveauet og hermed fundet et realistisk leje.

Musikcaféen har en meget dedikeret og kvalificeret medarbejdergruppe, hvor faglig kompetence, entusiasme og engagement i driften af Musikcaféen kendetegner samtlige ansatte og frivillige.

Musikcaféens potentiale ville kunne udnyttes i endnu højere grad, hvis der fandtes mulighed for at oprette en stilling som administrator. Den nuværende lederstilling ville således kunne dedikeres 100 % til alle aspekter i arbejdet med det kunstneriske indhold, research, udvikling og netværksarbejde.

Placering i det kulturelle landskab

Musikcaféen indtager en vigtig nøgleposition i byens rytmiske miljø. Som spillested til kontinuerlig præsentation af smalle og såkaldt 'krævende' stilarter, som medigangsætter for nye hybride musikudtryk og endelig som vært for og medvirkende co-arrangør på tværgående arrangementer og festivaler. Musikcaféen udfylder rollen som værksteds scene på professionelt niveau. Det er her, nye talenter fra vækstlaget har mulighed og vide grænser for at udfolde deres musik – også i et tæt møde med publikum og kolleger.

Musikcaféen i det århusianske kulturmiljø

Det rytmiske musikmiljø i Århus er mere sprudlende end det længe har været. Musikcaféen medvirker af alle kræfter og med stort talent og finfølelse til at skabe et kvalificeret underlag for det store felt af kreative bands, musikere og idémagere, byen er begavet med. Når dette er sagt, må det nødvendigvis i samme åndedrag tilføjes, at ikke alle genrer har ligeværdige vilkår i byens musikmiljø set fra et helhedsperspektiv. Store dele af jazzmiljøet er mere eller mindre husvilde, eksemplificeret ved manglen på et decideret spillested for moderne jazz med en rimelig publikumskapacitet. En lignende situation gør sig gældende for verdensmusikken.

Musikcaféen har ikke "glemt" den moderne jazz eller verdensmusikken. Men efter en længerevarende indsats for at skabe en kontinuerlig jazzflade i programmet, måtte man i 2005 kaste håndklædet i ringen og erkende, at det var for omkostningstungt.

I dag har Musikcaféen fundet en mere stabil og realistisk balance mellem aktivitetsniveauet og den økonomiske ramme. Samarbejdet med foreningen Sun Ship kan ses som en slags afløser for egenarrangementerne på jazzfronten, og Musikcaféen er ikke blevet "jazzfrit" område. Hvad verdensmusikken angår præsenteres koncerter sporadisk. Også for denne genre gør det sig gældende, at et egentlig spillested målrettet jazz og verdensmusik er nødvendigt for at skabe en kontinuerlig scene med et stabilt publikumsunderlag. Byen savner akut et sådant spillested.

Ovennævnte problematik gælder den rytmiske scene i Århus som helhed. Alle tre regionale spillesteder har med skiftende succes forsøgt at binde an med og integrere jazz og verdensmusik i deres respektive programflader. Fælles for disse tiltag gælder, at det er en bekostelig affære at forsøge at være vært for disse genrer.

Udfordringer for Musikcaféen

Musikcaféen må fortsætte arbejdet med at fastholde og udvikle den centrale position, spillestedet har etableret i musikmiljøerne og overfor det nysgerrige og risikovillige publikum. Kontakter og netværk må holdes ved lige og udbygges, og såfremt ressourcerne tillader det, må der anvendes endnu flere kræfter på disse områder. Endvidere må Musikcaféen fortsat arbejde for at optimere de fysiske rammer – muligvis ved en udflytning, såfremt det rigtige sted skulle blive fundet.

Anbefalinger og overvejelser til det politiske niveau.

Musikcaféen er i sin egenskab af et egentligt udviklingslaboratorium for musik en simpel nødvendighed for det brede kludetæppe af idéer og tiltag, Århus-scenen er, og som sådan fortjener spillestedet al den opbakning, det overhovedet er muligt at give.

Det er vigtigt, at byens politikere ikke taber dette spillested af syne, blot fordi det fremtræder mindre profileret i medierne i forhold til byens øvrige regionale spillesteder. Støtten til Musikcaféen må fastholdes, og såfremt det

lykkes at finde mere passende lokaler, må lidt større udgifter i så fald ikke hindre en flytning.

Opsamling og perspektiver

Musikcaféen er et spillested, hvis medarbejdere og tilgang til driften af stedet er præget af engagement, dynamik, ansvarlighed og nytænkning overfor dette at præsentere levende musik uden begrænsninger.

Århus har et levende og eksperimenterende musikmiljø fyldt med talent og originalitet, som er fuldt på omgangshøjde med lignende miljøer i andre større byer. Musikcaféen udgør i overbevisende grad en integreret del af dette miljø. Spillestedet har spillet, spiller og vil fremover spille en uvurderlig rolle i den fortsatte udvikling indenfor mange musikalske subgenrer, cross-over og blandformer.

Et par andre perspektiver er imidlertid vigtige at holde sig for øje for at forstå betydningen af Musikcaféen rolle og position i det århusianske musikmiljø.

For at bevare muligheden for et skarpt fokus og en fornuftig økonomi kan Musikcaféen ikke agere 'rugemor' for alle genrer indenfor den eksperimenterende rytmiske musik. Her tænkes især på områderne moderne jazz og verdensmusikken. Begge områder er så omfattende, at disse burde have deres eget særlige spillested. Dette er også på tegnebrættet som en integreret del af den aktuelle kulturplans oplæg til et produktionscenter for den rytmiske musik i Husets bygninger Vester Allé 15.

Det er i disse 'branding' tider vigtigt, at man ikke tager fejl af Musikcaféens forholdsvis usynlige profil som udbyder af kunst og kultur. I musikmiljøerne og blandt det nysgerrige musikpublikum kendes stedet udmærket i brede kredse. Musikcaféen har en rigtig flot profil i denne sammenhæng og har vundet stor anerkendelse netop her, fordi man fordomsfrit sætter musikken først.

Faktuelt

Musikcaféens kunstneriske og administrative leder er Gitte Nielsen. Personalet består af to fuldtidsmedarbejdere samt en halvtidsmedarbejder (på løntilskudsordning). Musikcaféens baransvarlige medarbejdere er på timeløn. Lyd- og lysteknikere er honorar aflønnede. Musikcaféen har p.t. 25 frivillige tilknyttet. Formand for Musikcaféens bestyrelse er Morten Lervig.

I 2006 var antallet af arrangementsdage 107 med 340 koncerter samt 19 lejearrangementer. Publikumskapacitet er 200 personer (v. stående opstilling).

Som regionalt spillested modtager Musikcaféen kr. 970.800 til musikdriften pr. år fra Århus Kommune (2006) og kr. 830.688 fra Statens Kunstråd (2006) pr. år.

Kunstrådets opsummering af Musikcaféens respons på evalueringen

Musikcaféen finder, at processen i forbindelse med evalueringen har været et særdeles givtigt indslag i det daglige arbejde og mener, at det er vældig fornuftigt at få lejlighed til at se kritisk på sig selv og få formuleret ting, som man måske ikke ser til daglig.

Forløbet omkring evalueringen har været udformet fint og forekommer bedre tilrettelagt end 1. gang. Processen har været udbytterig og åben, fremadrettet og udviklende. Samtalerummet har fungeret, man har følt sig forstået og har fået konstruktiv faglig feedback.

Ét aspekt, evalueringen ikke har med, men som er af stor betydning for Musikcaféen drift, er gruppen af frivillige medarbejdere – både i forhold til dækning af personalebehov i gængs forstand, men i lige så høj grad i form af de frivillige medarbejderes idémæssige input.

Musikcaféen kan bruge evalueringen som redskab indadtil, men også udadtil i forhold til spillestedets manglende synlighed overfor det politiske niveau. Spillestedet ser evalueringen som et skulderklap og en bekræftelse på, at man er på rette spor.

I evalueringsprocessen har Kunstrådet afholdt to samtaler med hver institution. Første samtale med Musikcaféen blev afholdt i oktober 2006 og anden samtale i marts 2007. Ovenstående respons bygger på anden samtale. Fra Musikcaféen deltog kunstnerisk og administrativ leder Gitte Nielsen, sous-chef Robert Ulrich samt Maria Grongstad, ansvarlig for Musikcaféens frivillige medarbejdere. I første samtale deltog ligeledes Gitte Nielsen og Robert Ulrich foruden Stefan Rasmussen, daværende ansvarlig for de frivillige medarbejdere på Musikcaféen.

MUSIKHUSET AARHUS

Bemærkning: Denne evaluering omfatter alene Musikhuset Aarhus' egne arrangementer (selvproducerede eller indlejede) og arrangementer, afviklet af udefra kommende koncertarrangører, som lejer sig ind i Musikhuset på markedsvilkår. Evalueringen omfatter således ikke koncerter/arrangementer, arrangeret bl.a. af Den Jyske Opera, Aarhus Symfoniorkester, SPOT, SPOR eller børneteateret Filuren. Eftersom Musikhuset jævnligt samarbejder med f.eks. Den Jyske Opera og Aarhus Symfoniorkester om arrangementer, er denne adskillelse dog vanskelig at opretholde fuldstændigt (se endvidere afsluttende replik).

Præsentation af Musikhuset Aarhus

Musikhuset Aarhus (herefter Musikhuset) åbnede i 1982 og er en stor og kompleks institution, som formidler kulturelle oplevelser med stor spredning på genrer og kvalitet, især inden for de såkaldte performative kunstarter, dvs. musik, dans, danseteater, opera, musical og show. Musikhuset står selv kun bag ganske få produktioner, men fungerer især som indkøber af produktioner eller som udlejer af sale og tekniske faciliteter til andre aktører.

Musikhusets store foyerareal anvendes som åben scene (bl.a. for musik og foredrag) og som udstillingssted eller kommercielt showroom, og sjældnere som direkte understøttende supplement til aktiviteterne i salene.

Musikhuset arrangerer i samarbejde med forskellige aktører koncerter m.m. på andre lokaliteter, f.eks. i Scandinavian Congress Center eller på forskellige friluftsscener.

Musikhuset huser desuden Den Jyske Opera, Aarhus Symfoniorkester og børneteateret Filuren, der alle oplever justeringer i deres fysiske tilhørsforhold i forbindelse med Musikhusets aktuelle udvidelse og den kommende indflytning af Det Jyske Musikkonservatorium.

1. november 2006 fik Musikhuset ny direktør, Henrik Hjorth, efter at tidligere direktør Hans Hansen efter eget valg stoppede tidligere på året.

Musikhuset Aarhus – selvevalueret med Ønskekvistmodellen

Musikhuset opfatter sig som en bredt funderet kultur- og underholdningsinstitution, der præsenterer musikalske genrer i videste forstand, som ellers ikke ville blive præsenteret i Århus, samt forestillinger, der alene på grund af størrelsen og de tekniske krav ikke ville kunne vises andre steder i byen. Det drejer sig bl.a. om store internationale opsætninger. Musikhusets intention er også at præsentere noget for den del af befolkningen, der "bare vil underholdes og læne sig tilbage i stolen" (jf. Musikhusets selvevaluering), dog med den tilføjelse, at Musikhuset altid stræber efter at give folk lidt mere, end de havde forventet. Udstillingerne, gratis koncerterne og foredragene i foyerarealet ses som vigtige aktiviteter; borgerne skal altid kunne være sikre på, at der sker noget i Musikhuset. Musikhuset er borgernes hus, hvor man altid kan blive underholdt. Dette gælder børn som voksne.

Musikhuset opfatter sig som sig en højst professionel kulturinstitution, hvis størrelse og kompetencer gør institutionen til et centralt kulturhus, ikke bare for Århus, men for hele regionen. Gennem sit efterhånden forholdsvis lange liv har Musikhuset opbygget stor erfaring og internationalt netværk, så det er muligt at skaffe de ønskede forestillinger og andre aktiviteter. Dette sker bl.a. med gensidig støtte og inspiration fra samarbejdspartnere som Danske Kultur- og Kongrescentre, Nordisk Koncerthusråd, DKBMotor (Dansk Koncert Bureau m.m.) og andre kommercielle koncertarrangører. Musikhuset har "fingeren på især den internationale puls", som medarbejderne selv udtrykker det.

Musikhuset opfatter "købmandskabet", altså det forhold, at den store institution kræver generering af meget store indtægter, som en begrænsning i forhold til at kunne satse på mere smalle produktioner. Skønt Musikhuset kunne have ambitioner om at præsentere fokuserede temaer eller festivaler, så sætter "de personlige ressourcer og økonomien" ofte en grænse for det.

Musikhuset ser store udviklingspotentialer efter udvidelsen og indflytningen af Det Jyske Musikkonservatorium, særligt omkring det forhold, at de nye sale vil åbne for dels endnu større og tidsmæssigt krævende produktio-

ner i de store sale og dels mulighed for mindre og mere tematiserede arrangementer, herunder eventuelt åbne prøve- og elevforløb.

Efter udvidelsen planlægger Musikhuset at satse på verdensmusik med planlagt 10 koncertdage. Dermed håber Musikhuset at bidrage til at sætte fokus på den etniske musik.

Musikhuset Aarhus' særpræg – set med Kunstrådets øjne

Som Musikhusets medarbejdere selv udtrykker det, er huset i dag et bredspektret underholdningshus. Et moderne og stort forsamlingshus. Musikhuset forekommer at være et højt effektiviseret hus med en overflod af arrangementer, hvis sammensætning helt overordnet betraget bærer mere præg af kvantitet end kvalitet. I forhold til kravet eller forventningen om alsidighed i programudbuddet opleves en tydelig overvægt af det bredt appellerende frem for det smalle og fokuserede.

Programprofilen fastlægges af en lille persongruppe, centreret omkring arrangementschefen og direktøren, tilsyneladende i et meget uformelt samtalerum. Idéer og inspiration hentes fra selvstændige oplevelser, tilsendte materialer og aviser/magasiner/fagblade eller fås fra de kommercielle arrangører, som Musikhuset samarbejder med.

Arrangementerne i foyeren og på balkonen er åbne og tilgængelige, og sjældent forbundet med arrangementerne i salene. Dette har naturligvis (også) rent logistiske årsager. Ind imellem kan udstillinger eller arrangementer forekomme direkte forstyrrende for publikumstrafikken og i hvert fald for den visuelle pause, man kan have brug for.

Musikhusets profilering af aktiviteterne i hhv. annoncer og trykt husstandsomdelt program præges af ønsket og behovet om mange besøgende via udvælgelse af tilbud, som på forhånd kan regne med en stor popularitet. Således sås fx TV-reklamer for bugtaleren Davis Strassmann hyppigt omkring årsskiftet 2006/07.

Det velkendte og stort anlagte profileres og markedsføres mest og hyppigt, og de smallere udbud mindre og sjældnere. På den måde cementeres den generelle fornemmelse af Musikhusets programprofil som beskrevet

ovenfor. Over en årrække har det formodentlig betydet en svækket opmærksomhed fra det kunstnerisk mere krævende publikum.

Mulige begrænsninger

Umiddelbart betragtet kunne man sige, at størrelsen og den dermed forbundne økonomi er Musikhusets største begrænsning, lige så vel som det er Musikhusets styrke. Den mindste sal har mere end 300 sæder, hvilket muligvis kan påvirke programplanlægningen i retning af mere kendte, populære og sikre programmer; der skal sælges billetter. På den anden side kan der argumenteres for, at mange andre institutioner kan sælge 250-300 billetter til smalle programmer, så hvorfor ikke Musikhuset? Engang var der flere smalle og meget eksperimenterende udstillinger, koncerter og performances i Musikhuset – hvorfor ikke længere? Man kan bl.a. nævne Multikunst og X-ment fra 1980'erne og den svenske eksperimentalgruppe Fläsk Kvartetten og Hotel Proforma fra 1990'erne. Eller Laurie Andersson og Philip Glass fra de samme årtier.

I den komplicerede planlægning af Musikhusets programudbud indgår ifølge Musikhuset mange delvist ustyrlige faktorer: kommercielle udlejninger, sponsorrelaterede arrangementer, Den Jyske Opera, Aarhus Symfoniorkester, rejseplaner for store udefra kommende gæstekompagnier etc. Alle disse er Musikhuset af økonomiske grunde eller jf. aftale med Århus Kommune tvunget til at forholde sig til og give plads. Dette svækker Musikhusets mulighed for suverænt at arrangere egne fortrukne programforløb, f.eks. tematiske forløb, i et langt perspektiv. Musikhusets ledelse bør være kritisk opmærksom på, at man ikke i vurderingen af økonomisk nødvendighed går på kompromis med den kunstneriske nødvendighed.

Det er Kunstrådets opfattelse efter samtalen med Musikhusets medarbejdere, at programplanlægningen foregår i et meget flydende og uformelt samarbejde mellem arrangementschef Ilse Vestergaard, direktør Henrik Hjorth og medlemmer af Programafdelingen. De mange nævnte hensyn kræver en overordnet, klar strategi og idé for Musikhusets udvikling de kommen-

de år; findes den ikke, kastes Musikhuset nemt rundt mellem de mange aktørers behov.

Musikhuset har gennem de senere år udviklet sig til et hus for de midaldrende, som ikke forventer – og heller ikke møder – de store kunstneriske overraskelser eller eksperimenter. Musikhuset oplever selv, at det er svært at få kontakt med det unge publikum, mens børn og børnefamilier er godt repræsenteret.

Styrker, svagheder og udviklingspotentialer

Musikhusets store styrke er institutionens størrelse og professionalitet, hvad angår håndtering af krævende produktioner, teknisk og mandskabsmæssigt foruden PR-mæssigt og økonomisk. Musikhuset er deltager på det internationale turnerende marked for musicals, koncerter og sceneshows. Derfor kommer der mange fremragende ensembler og solister til Århus, som ellers aldrig vil kunne opleves her. Eksempelvis Monserrat Caballé (efteråret 2003), Kiri Te Kanawa (efteråret 2005), Soweto Gospel Choir (efteråret 2005), Bolshoi-balletten (efteråret 2006), Anne-Sophie Mutter, Andre Previn m.fl.

Musikhusets åbne arrangementer i foyeren gør huset spændende og tilgængeligt for et uforpligtende besøg. Arrangementer som f.eks. Bogmesen 2006 fungerede udmærket, og klassikeren Syng i den blå (højskolesangbog) er et eksempel på en snart 20-årig tradition med stabil interesse.

Musikhusets mest åbenlyse svaghed er en for ringe ambition om at skærpe det kunstneriske niveau på de udbudte programmer. Derfor opfattes huset af mange i dag som en del af underholdningsindustrien og ikke entydigt som en del af den kunstneriske scene. Det er kun delvist retfærdigt, for der præsenteres som nævnt kunstnerisk forpligtende produktioner. Det kræver imidlertid en langsigtet og modig strategi at ændre den udbredte opfattelse.

De aktuelle udviklingspotentialer er knyttet til udvidelsen og bofællesskabet med Det Jyske Musikkonservatorium og den tættere forbindelse til Den Jyske Opera og Aarhus Symfoniorkester. Eller rettere sagt: udviklingspotentialerne er hermed yderligere skærpet. Med de nye sale skabes en

mængde nye muligheder, både hvad angår små intime koncerter (Kammermusiksal med 110 sæder) og store rytmiske koncerter (Rytmask sal med plads til 1000 gæster). Sammen med de øvrige aktører i huset råder Musikhuset desuden over fire sale med mellem 150 og 1.588 pladser.

Indløsningen af det omtalte potentiale afhænger af, om det lykkes at fastholde skarpe og institutions-individuelle profiler af Musikhusets indbyggere.

Udviklingspotentialerne er desuden koncentreret omkring en generel opgradering af kunstnerisk forpligtende arrangementer som f.eks. flere flotte koncertrækker á la Artur Pizarros opførelser af Ravel og Debussys samlede klaverværker i november 2006 eller Nikolaj Znaider/Robert Kulik's koncert i foråret 2007. Dette kræver planlægning og PR-mæssige bestræbelser og ikke mindst en økonomisk forpligtelse.

Ansættelsen af en ny direktør rummer i sig selv et betydeligt udviklingspotentiale, og det er Kunstrådets opfattelse, at direktøren er lydhør, åben og idérig.

Placering i det kulturelle landskab

Musikhuset har en ret enestående rolle i det lokale kulturelle landskab, og alene pga. dets størrelse og centrale fysiske placering i byens politiske og kulturelle centrum har huset stor indflydelse på byens samlede kulturudbud.

Musikhusets betydning for byens interne kunstfaglige kredsløb og debat er på den anden side ikke tydelig – i det mindste ikke så markant, som man kunne ønske sig, dets størrelse og pondus taget i betragtning. Bortset fra samarbejde med Festugen er der ikke mange forpligtende samarbejdsfora – dog er der mange uforpligtende berøringspunkter mellem den lokale kultur og Musikhuset. Det drejer sig især om den relativt lette adgang til faciliteterne i de åbne arealer i Musikhusets foyer.

Husets åbenhed og mange gratis arrangementer betyder, at mange borgere benytter Musikhuset.

Musikhuset i det århusianske kulturmiljø

Som nævnt ovenfor har Musikhuset betydeligt potentiale til at indgå i lokale fødekæder og netværk. For "indenhus-institutioner" som Den Jyske Opera, Aarhus Symfoniorkester og Filuren spiller Musikhuset naturligvis en vigtig rolle som samarbejdspartner og til opnåelse af synergieffekter.

Adskillige unge og uddannelsessøgende får adgang til åbne scener i Musikhusets foyer, hvilket giver dem en god chance for at møde publikum. Teater- og danseforestillinger i Musikhuset koordineres med byens øvrige aktører, og der er et tæt samarbejde mellem Århus Festuge og Musikhuset i forbindelse med hvert års afvikling af Festugen.

Den ambitiøse lokale festival for ny kompositionsmusik, SPOR, har Musikhuset som medlem af sit repræsentantskab og holder hvert år møder med Musikhuset, hvorved SPOR drager nytte af husets know-how. Hverken i 2006 eller 2007 afholdes SPOR's koncerter dog i Musikhuset, idet SPOR opfatter rammerne som uegnede og kunstnerisk set ude af takt med SPOR's ambitioner. Den ligeledes ambitiøse og internationalt respekterede SPOT festival for rytmisk musik har brugt og vil bruge Musikhuset til koncerter m.m.

Musikhusets bidrag til lokale fødekæder og netværk kunne utvivlsomt styrkes, hvis det prioriteres fra institutionens side. Stedets professionalismisme ville kunne udnyttes bedre til fordel for lokale aktører. Såfremt Musikhusets udtrykte ambitioner om flere tematiske forløb eller etableringen af festivaler virkeliggøres, ligger der måske en mulighed i et nærmere samarbejde med det nye fælles sekretariat (Århus Festuge og Kulturhus Århus) og dets fokusering på festivaler.

Udfordringer for Musikhuset Aarhus

Når udbygningen og husfællesskabet med de tidligere nævnte institutioner bliver en realitet om kort tid, så kræver situationen en større afklaring af de forskellige aktørers ansvar for de enkelte programmer i Musikhuset. Der kan gemme sig en latent interessekonflikt her: Den Jyske Opera, Aarhus Symfoniorkester, Filuren og Det Jyske Musikkonservatorium er fælles om behovet for at profilere sig med hver deres programprofil og særkende. Musikhuset

har fundamentalt set ikke samme interesse, fordi brugerne af Musikhuset i princippet ikke interesserer sig for, hvem der har arrangeret hvilken koncert eller forestilling. Her bærer Musikhuset et særligt ansvar, som de også er sig bevidst.

Der bør skabes et mere formaliseret og systemiseret samarbejde omkring programlægning. Som situationen er pt., er Musikhuset i betænkelig grad afhængig af én person, aktuelt programdirektør Ilse Vestergaard. Hun er Musikhusets programmæssige hukommelse og udgør i sig selv et omfattende netværk. Der skal skabes bedre mulighed for erfarings- og vidensdeling.

Musikhusets egen erkendelse af, at de unge ikke tiltrækkes af institutionens tilbud, bør tages mere alvorligt. Om det er for sent, dvs. om de unges mere kantede kunstneriske udfoldelser har fundet alternative tilholdssteder, er ikke til at sige. Men der er allerede en ny generation på vej, og hver generation finder som bekendt sine egne foretrukne lokaliteter. Med en målrettet indsats fra Musikhusets side kunne det måske igen blive attraktivt for mere kunstnerisk sprælske aktiviteter.

En anden vigtig satsning fremover er etablering af en engelsk-sproget hjemmeside, både af hensyn til de efterhånden mange herboende, for hvem engelsk er det naturlige sprog, og for de turister og erhvervsrejsende, der opholder sig i Århus.

Det kræver betydelig strategisk planlægning og evner til at lokalisere de mest interessante kunstneriske udviklingstendenser foruden et økonomisk mod, hvis det skal lykkes at genindsætte Musikhuset som betydende aktør for seriøs kunstnerisk udvikling. I den forbindelse skal det overvejes at supplere den aktuelle Programafdeling med andre og flere kunstneriske kompetencer, eksempelvis et rådgivende forum eller en kunstnerisk baggrundsgruppe.

Anbefalinger og overvejelser til det politiske miljø

Det bør overvejes, om nogle af denne evalueringens konklusioner skal indskrives i næste aftale mellem Århus Kommune og Musikhuset, især med henblik

på en skarpere kunstnerisk profilering af Musikhuset og dets interne aktører og med henblik på tematiske forløb eller festivaler. Den Jyske Opera, Århus Symfoniorkester og Filuren bør medtænkes i sådanne tematiske forløb eller festivaler.

Opsamling og perspektiver

Kunstrådet vurderer, at Musikhuset prioriterer den friktionsløse og underholdende del af aktiviteterne højere end nødvendigt og højere, end man kunne forvente af en højt professionaliseret kulturinstitution.

Som Kunstrådet tidligere formulerede det (jf. *Udtalelse vedr. Musikhuset*, april 2005), er det tidligere "klassiske" eller "seriøse" brand afløst af et bredt underholdnings- og showbrand. Underholdning kan sagtens være seriøs, men det er problematisk, hvis underholdningen alene tegner profilen for byens største og travleste aktør.

Kunstrådet finder, at en så betydende aktør bør spille en væsentligere rolle for udviklingen af det lokale kunst- og kulturliv. Det kan Musikhuset gøre, både ved at tage ansvaret for at bringe mere udfordrende kunstneriske oplevelser til byen og ved mere aktivt at deltage i det lokale kulturlivs mangfoldige aktiviteter.

Kunstrådet er opmærksom på, at Musikhuset (også) er en stor forretning, som skal genere så megen indtjening, at der er balance på bundlinien. Det er dog vor opfattelse, at en mere langsigtet strategi i retning af at løfte det kunstneriske niveau og tage alsidighedsprincippet alvorligt, også vil vise sig som en fornuftig investering.

Faktuelt

Musikhuset ledes af direktør Henrik Hjorth (tiltrådt 1.11.2006). Arrangementschef Ilse Vestergaard (tiltrådt i 1981) indgår i Programudvalget sammen med Mimi Lund, Karen Qvist Rørsted og Helle Nørgaard. Direktør Henrik Hjorth deltager desuden i møder og planlægning.

Musikhuset er en selvstændig forvaltning under Århus Kommunes 4. Magistrat, og direktøren fungerer som forvaltningschef. Musikhuset fik i 2005/06 et tilskud fra Århus Kommune på ca. 11,3 mio. kr. Tilskuddet reduceres de kommende år i takt med Det Jyske Musikkonservatoriums endelige indflytning.

I henhold til aftalen mellem Århus Kommune og Musikhuset skal Musikhuset hhv. "bidrage til talentudvikling og fornyelser i kulturlivet", "sikre præsentation af væsentlige og alsidige kulturarrangementer, herunder større internationale begivenheder", "deltage aktivt i det tværfaglige børnekulturelle arbejde" og endelig "samlet forøge det nuværende besøgstal" (fra Kulturområdet, budget 2006-2009)

Musikhuset råder efter udvidelsen over flg. kapacitet: Store Sal (1.588 pladser), Lille Sal (319 pladser), Filurens Sal (150/200 pladser), Koncertsalen/Symfonisk Sal (1.200 pladser), Kammermusiksal (110 pladser), Rytmisk Sal (1.000 pladser), Caféen (150 siddende) og Foyer Syd (600 siddende).

Kunstrådets opsummering af Musikhusets respons på evalueringen

Musikhuset vurderer evalueringsprocessen som frugtbar, ikke mindst i sammenhæng med ansættelsen af den ny direktør, hvor forløbet har sikret og kvalificeret nødvendige samtaler interne i institutionen.

Musikhuset peger på, at evalueringens fokus på Musikhusets egne arrangementer kan give anledning til delvist fejlagtige konklusioner, idet der fra Musikhusets side samarbejdes om arrangementer med f.eks. Den Jyske Opera og Aarhus Symfoniorkester. Desuden skabes en vis "arbejdsdeling" mellem de nævnte institutioner, hvilket medfører, at Musikhuset prioriterer

anderledes – måske mere populært – end hvis de nævnte institutioner ikke befandt sig i huset og dækkede de mere krævende arrangementer.

Musikhuset peger desuden på, at det kommende store hus' indbyggere er sideordnede institutioner, og at de i evalueringen omtalte udviklingspotentialer ikke alene afhænger af Musikhusets evner og ambitioner, men er et fælles ansvar.

Musikhuset føler ikke, at beskrivelsen af hhv. forpligtende eller uforpligtende lokalt samarbejde, er helt dækkende og nævner selv f.eks. Børnekulissen, Århus Musikskole og GRAN – Teater for Dans som eksempler på forpligtende samarbejdsinstitutioner.

I evalueringsprocessen har Kunstrådet afholdt to samtaler med hver institution. Første samtale med Musikhuset blev afholdt i november 2006 og anden samtale i marts 2007. Ovenstående respons bygger på anden samtale. Fra Musikhuset deltog direktør Henrik Hjorth, arrangementschef Ilse Vestergaard og informationsmedarbejder Helle Nørgaard; de samme som i første samtale.

SVALEGANGEN

Præsentation af Svalegangen

Svalegangen er byens teater; både de ældre, de voksne og de unge kommer der for at se nye stykker af danske eller samtidige udenlandske dramatikere, serveret i en nutidig form og med gode aktører både på og bag scenen.

Svalegangen startede som byens eksperimenterende scene i 1960'erne, og mange teaterledere har vandret gennem Svalegangens døre siden, med skiftende kunstneriske visioner og i spidsen for repertoarer med vedkommende og ofte provokerende stykker. I perioder har der været ansat mindre ensembler, men nu engageres skuespillere, instruktører, scenografer og komponister fra forestilling til forestilling.

Svalegangen har som tillæg til den store scene med stor succes opdyrket Foyerscenen med eksperimenterende og afvekslende repertoire så som Fortællecafé, Opera-teater, Cabaret'er, Komikcafé, Stand-up og Kammerespil. Øverst oppe i huset residerer desuden Dukketeatret, som Per Brink Abrahamsen er leder af.

Svalegangen har været offensiv udadvendt og det har resulteret i en bred vifte af kunstneriske samarbejder med andre teatre i forhold til både det stationære og det turnerende repertoire. Gæstespil og deltagelse i lokale festivaler fylder også godt i repertoireplanen.

For at udvikle sit publikumsgrundlag og for at afprøve nyt dramatisk materiale har Svalegangen som særligt indsatsområde beskæftiget sig med målrettede forestillinger – især til de unge, som med succes er blevet en stor del af Svalegangens image i de seneste år.

Svalegangen er en tydelig og meget aktiv medspiller i byens kulturelle landskab.

Svalegangen – selvevalueret med Ønskekvistmodellen

Svalegangen har ikke en udtalt programerklæring, men søger forestillinger, der fortæller "den gode historie". Der vælges repertoire efter det, der fænger hos teatrets ledelse og dramaturgiat. Man er ikke bange for at satse, men er

heller ikke blind for kommercielle muligheder, f.eks. ved at engagere et kendt navn af og til, dog uden at gå på kompromis med publikums eller egne krav til høj kunstnerisk kvalitet.

Svalegangen ønsker at udvikle teatret som en moderne kunstform, sprænge rammerne og udfordre både sig selv og tilskuerne. For at nå disse mål engagerer teatret ofte nye, unge kunstnere og kombinerer dem med mere garvede, både på og bag scenen. Co-produktioner med lokale såvel som nationale teatre fremmer ambitionerne om at være nybrydende.

Gennem flere sæsoner har Svalegangen fokuseret på det unge publikum, og 1/3 af alle solgte billetter købes nu af unge under 25 år. For at styrke denne satsning yderligere har teatret med hjælp fra Kunstrådets 3-årige basisstøtte indgået en 3-årig talent- og udviklingsaftale med teatergruppen Von Baden. I samme ungdomsfremstød er der indgået udvekslingsaftale med teatret Mungo Park om gensidige gæstespil og turné. Som noget nyt var Svalegangen arrangør af – og lagde hus til – den amtsdækkende ungdomsfestival Don't look back, som blev gennemført med stor succes i hele Århus Amt i efteråret 2006.

Svalegangen søger at tilfredsstille sit publikum og leve op til sine visioner ved at udbyde et differentieret og målrettet repertoire, hvor den enkelte forestilling henvender sig til et specifikt publikum. Teatret gennemgår en konstant fornyelsesproces også for at kunne tiltrække nye publikumsgrupper ud over de unge.

Svalegangen har i flere år ønsket at opbygge et mindre fastansat kunstnerisk ensemble og har arbejdet med et koncept bestående af tre til fire nyuddannede skuespillere, ansat på åremålskontrakt eksempelvis for en toårig periode, men denne ambition har af økonomiske årsager hidtil endnu ikke kunnet gennemføres.

Svalegangens særpræg – set med Kunstrådets øjne

Svalegangens store produktion af ny dramatik er iøjnefaldende, f.eks. *Napoleonskrigen*, *Marcus Hitengel*, *Natmad med Oberstinden*, *Gagarin Way*, *Den store Bastian*, *Om Tommy* og *August*. Forestillingerne har ofte et samfunds-

kritisk sigte, og mange af disse er co-produktioner på tværs af landet – af økonomiske grunde og for at fremme gensidige inspiration.

Mange gamle genrer fornyes i og med, at Svalegangen giver plads til nye unge talenter, som her får lejlighed og sparring til at udvikle sig i professionelle omgivelser. Teaterlederen giver gerne unge nyuddannede en chance for at komme til.

Særligt for Svalegangen er også de mange samarbejdskonstellationer med andre kulturinstitutioner i Århus, og dette udbygges hele tiden. Initiativet med den unge teatergruppe Von Baden er vigtigt i forhold til at dele og udvikle erfaringer. Talentplejen fungerer godt hos Svalegangen, så langt økonomien tillader.

Art on Stage, der laver eksperimenterende og nyskabende små operaforestillinger, er også ved at få sig et godt "hjemsted" på Foyerscenen. Og så har Svalegangen for nylig åbnet sine døre for en uges workshop med efterfølgende visning af et nyt stykke dramatik, et af seks skrevet for ungdommen. Et fint tiltag, nu hvor Katapult, som ellers var langt fremme med dramatikere i svøb, desværre ligger underdrejet. Alle disse aktiviteter er med til at gøre Svalegangen til en engageret medspiller i byens kulturliv, også på fødekædeplan.

Svalegangen er stedet med de mange forskellige tilbud og pt. med indsatsområde for de unge. Der produceres også for ældre "stamkunder", som er "vokset op" med Svalegangen. Svalegangens publikumsundersøgelser bekræfter teatret i, at det er rigtigt at målrette visse forestillinger mod bestemte publikumsgrupper. Der laves således forestillinger med fokus på kvinder (*Gylp*, *Løbetid*) og for mænd (*Tribunehelte*, som blev prisbelønnet). Samarbejdet med Teatret v. Hans Rønne har også bragt mange særforestillinger til premiere på Svalegangen (*Napoleonskrigen*, *Makalu* og *August*).

Mulige begrænsninger

Svalegangen spiller et væld af forestillinger, såvel de mere traditionelle som de helt eksperimenterende. Det er uundgåeligt, at kvaliteten må svinge, når der produceres så meget. Det er ikke den professionelle tilgang og udførelse,

der mangler i forestillingerne, men af og til den kunstneriske nødvendighed, dybde og relevans, f.eks. i to af denne sæsons forestillinger, *Gylp* og *Løbetid*.

Løbetid, som eksempel, virkede ikke som udtryk for en stor kunstnerisk nødvendighed. Idéen forekom uklar, og dramaturgisk var forestillingen ikke overbevisende. Karakterarbejdet virkede klichéfylt og uden dybde. *Løbetid* var ellers et samarbejde med Teatret Møllen og havde derfor mange medvirkende, men var ikke kunstnerisk på toppen.

Når der sker en målrettet henvendelse, som i *Løbetid*, bør Svalegangen have øje for en afbalancering mellem, hvad publikum forventer, og hvad teatret derudover ønsker at udvikle dette møde med. Publikum skal til stadighed udfordres og ikke lefles for. Der må ske en stadig udvikling og udvidelse i udvekslingen mellem skuespillet og dets publikum. Den unge dramatik har ofte en umiddelbarhed og charme, men samtidig kan den savne dybde og farlighed. Historierne kan være forudsigelige og for lette at gennemskue.

Svalegangens stramme økonomi risikerer at udvikle en tendens til i for høj grad at skæve til belægningsprocenten. Det kan være en af årsagerne til, at flere forestillinger på det seneste ikke har ramt et højt kunstnerisk niveau. At Svalegangens publikum er tilfredse betyder vel kun, at teatret med fordel rent kunstnerisk kan give den mere gas?

Styrker, svagheder og udviklingspotentialer

Til styrker hører, at Svalegangen har en bred vifte af tilbud til sit publikum i alle aldre og gennem hele sæsonen. Sådan har det ikke altid været. Da Niels Andersen overtog lederposten på Svalegangen i 1995, lå teatret i dvale i de otte uger, hvor en ny forestilling var under forberedelse. Det betød, at der ikke var liv i teatret for publikum i de perioder, og et af de nye mål var derfor, at der mellem Festugen i september og hen til midt i maj måned altid skulle foregå noget på Svalegangen. Det mål er nået til fulde. At Foyerscenen er så aktivt og anvendt et spillerum betyder, at teatret også kan spille i de perioder, hvor nye forestillinger skal have deres nødvendige forberedelsestid i det store teaterum eller vice versa. Dukketeatret har også sine spilleperioder og trækker ligeledes publikum til.

Svalegangens dramaturgi på tre personer er velfungerende, og deres indsats ligger hovedsagelig i udvælgelsen af egenproduktionerne. Resten udspringer fra Niels Andersens gode intuition, kunstneriske erfaring og dømmekraft. Teaterlederen deltager livligt, men respektfuldt i teatrets produktioner, i manuskriptfasen, i udvælgelsen af instruktører, scenografer, komponister og medvirkende.

Svalegangen har gennemgået en organisatorisk opkvalificering, og derfor er der i dag et velfungerende fast administrations- og produktionspersonale, alle med ekspertise på hver deres felt og godt sammentømrede.

En svaghed er derimod, at kontinuiteten begrænses i det kunstneriske udviklingsarbejde, fordi der ikke er et fast kunstnerisk ensemble. Erfaringerne opsamles derfor kun hos teatrets leder, og det er måske et af Svalegangens alvorligste kunstneriske problemer, fordi den dynamiske udveksling og fornyelse, som sker i de enkelte produktioner, ikke bliver i huset som en fælleserfaring, der kan arbejdes videre med.

Den forholdsvis hurtige udskiftning af folk er en kunstnerisk risiko, men til gengæld giver det unge begavede kunstnere mulighed for at komme til, og på Svalegangen kan man også blive ansat flere gange til nye forestillinger eller på Foyerscenen, som det er tilfældet med f.eks. Cabaret`erne, Fortællecafe`erne og Operateatret.

Svalegangens måske væsentligste udviklingspotentiale ligger for Kunstrådet at se i etablering af et lille fast ensemble, der får muligheden for at udvikle sig sammen gennem f.eks. de to år, Svalegangen selv udtrykker ønske om. Dette ville ikke begrænse ønsket om at udvide udtryksformerne og afprøve nyt. Tværtimod kunne det udover stabilitet, give mod og vilje til at turde mere, fordi erfaringer blev i samme ensemble, i stedet for som nu at spredes. At et ensemble endnu ikke er etableret, skyldes udelukkende de økonomiske omstændigheder og er en klar begrænsning i teatrets virksomhed.

Placering i det kulturelle landskab

Mange af de nyskrevne stykker, Svalegangen sætter op, er af danske, skandinaviske eller engelske dramatikere. Flere af disse er skabt i samarbejde med f.eks. Teatret v. Hans Rønne, Jomfru Ane Teatret, Team Teatret, Café Teatret, Odsherred Teater, Kaleidoskop og Von Baden. Samproduktioner med andre teatre er fremmede for både teatrets synlighed udenfor Århus og for de unge kunstnere på scenen, som møder hinanden i nye konstellationer – en form for fødekædetænkning for professionelle. Desuden kommer de gode forestillinger ofte på turné rundt i landet.

Svalegangen udvikler sig således gennem samarbejder med mange forskellige partnere i hele landet, enkeltpersoner og gæstespil, som giver inspiration og udfordringer. Lokalt har der gennem flere år været samarbejde med Gruppe 38 om gæstespil, med Kulturhus Århus om festivalen In Between og med ROSA (Dansk Rock Samråd) om afviklingen af SPOT festivalen, hvor huset blev fyldt af musik til stor fryd og forandring for teaterfolket.

Fremover vil der blive samproduktioner med Århus Teater og den internationale teaterkonstellation Vision 3, og der forberedes et fællesprojekt med Klüvers Big Band, Gruppe 38 og Teater Refleksion til Festugen 2008.

Svalegangen i det århusianske kulturmiljø

Svalegangen og Århus Teater udgør de stationære teatre i byen med hovedvægten på voksenteater. Hertil kommer Entré Scenen, som foruden mange forskellige aktiviteter også kæmper for at kunne tilfredsstille byens behov for en "åben scene". Med Teater Katapults næsten totale ophør må den nye danske, semiprofessionelle dramatik varetages af andre.

Århus Teater har åbnet sig meget mod hele teatermiljøet de seneste år og samarbejder med byens øvrige aktører i flere og flere nye koblinger. Man kunne frygte, at dette ville være en uvelkommen konkurrence for Svalegangen, men det kan tværtimod konstateres, at det blot har forøget teatrets billetsalg. Det større udbud må således ses som et supplement og ikke en usund konkurrence.

Svalegangen ser sig selv som medspiller i det kulturelle Århus og samarbejder med en stor del af byens andre kulturinstitutioner, som udover de ovenfor nævnte også omfatter Den Gamle By, Den Jyske Opera og Musikhuset. Dertil kommer samarbejde med en lang række teatre på landsplan, som ved siden af de nævnte også tæller Ålborg Teater, Teater Grob, Teatret ved Sorte Hest, Odense Teater og Teatret Møllen. Svalegangen udfører på mange måder et pionerarbejde indenfor dansk teater, hvad angår samarbejdsproduktioner og gæstespil.

Udfordringer for Svalegangen

At engagere de yngre kræfter i miljøet til at skrive, instruere, spille, skabe ny musik, scenebilleder og kostumer, kombineret med den risikovillighed, der ligger i den ny dramatiske sårbarhed, er en satsning, der er karakteristisk for Svalegangen. Der søges kontinuerligt nye muligheder og konstellationer for at videreudvikle teatrets evne til at være levende i samtiden. Spejlingen af samtiden er sammen med den gode historie, som Niels Andersen siger, "grundlaget for det hele og det vil få teatret til at overleve".

Udfordringen for Svalegangen må være at afklare, hvor teatret bevæger sig hen, og hvem der bestemmer kursen: tidens trends og publikum eller de skabende?

Anbefalinger og overvejelser til det politiske miljø

Man har to dejlige teatterum, en fin bygning med værksteder, systue, dukke-teatersal, prøvelokaler, administrationslokaler, venlige publikumsfaciliteter og udmærkede garderobeforhold, som dog er lidt små, når teatret er fyldt, hvad det for det meste er. Et godt samarbejdende team med gode personaleudviklingsstrategier og en kreativ åbenhed, hvor lederen kan tage de beslutninger, der skal tages, uden at det sker på bekostning af dialog og åbenhed mellem faggrupperne. Svalegangens navn har været en fast del af byens teaterliv siden 1963, og scenen er hele tiden i udvikling og fokuserer og skaber samarbejder på tværs af byen, regionen og landet og sågar udlandet.

Dette teater bør have de bedste muligheder for at komme videre i sin udvikling, men har i stedet over de sidste fem år, som påpeget af Niels Andersen, haft et tab på ca. 1 mio. kr., da teatrets tilskud ikke er fulgt med pristalsreguleringen. Hvis ikke Svalegangen modtog turnéstøtte fra staten, ville produktionen blive betydelig mindre end i dag.

Der bruges mange ressourcer på at finde penge til ordentlige forhold og holde trit med ambitionerne. Findes pengene ikke, lider kunsten. Resultatet bliver færre forestillinger med færre medvirkende og færre kunstneriske satsninger.

Århus Kommune skal sørge for den udvendige vedligeholdelse af denne 106 år gamle, bevaringsværdige bygning, og en tagreparation er netop bevilget. Det bør være et krav, at huset skal være i orden, så bygningen ikke er til sundhedsfare for medarbejderne. En vicevært er f.eks. ansat til udelukkende og konstant at gå og reparere på huset.

Af teatrets sparsomme midler bruges der ca. en halv million om året til lappeløsninger. Penge, der ellers kunne medvirke til, at teatret fik sin plan om et lille ensemble realiseret. Det bør der gøres noget ved.

Sammenfatning og perspektiver

Der er næppe mange teatre i Danmark, der samarbejder så meget som Svalegangen, lokalt, regionalt og nationalt. At økonomien forhindrer teatret i at kunne producere de store forestillinger med mange medvirkende er en skam, da det er kunstnerisk udfordrende for teatret at kunne variere sit udbud med de store forestillinger, som f.eks. Dickens *Hard Times* for en del år siden, såvel som de mindre kammerspil, der nu præger scenen. Det er en skam for både publikum og personalet, da det giver uanede muligheder og udfordringer at kunne vælge sit repertoire frit. De mange co-produktioner er kunstnerisk givende og ønskeligt fra teatrets side, men det er svært at sætte teatrets helt eget vandmærke, når økonomien ustandselig er en hindring.

Selvom enkelte forestillinger efter Kunstrådets vurdering ikke altid er lige kunstnerisk vellykkede, er Svalegangen et markant og levende teater. Der har været og er mange flotte, rørende, debatskabende, morsomme og pro-

vokerende forestillinger, f.eks. var denne sæsons *Natmad med Oberstinden* en vellykket forestilling. God dramaturgi med et indhold, der ville "bide", morsom, godt skrevet, godt spillet, vanvittig og meget vedkommende.

Svalegangen er hverken et stort eller et lille teater, men et sandt lille storbyteater. At Svalegangen er en del af selve byens hjerte, er ikke til at komme udenom. Svalegangen giver byen liv og synlighed, indenfor murene og udenfor bygrænsen. Svalegangen fortjener tidssvarende rammer både fysisk og økonomisk, så det fortsat kan være byens teater, ungdommens teater og den nye dramatiske teater.

Faktuelt

Svalegangen er et lille storbyteater, organiseret som en erhvervsdrivende fond med en bestyrelse på 9 personer, hvis formand er Erik Farmann.

Teatrets ledelse består af teaterleder Niels Andersen, forretningsfører Tove Nielsen og teknisk chef Steffen Ilfeldt. Leder af Dukketeatret er Per Brink Abrahamsen. Svalegangen har et tremandsdramaturgiat, der består af Niels Andersen, Hans Rønne og Lene Skytt Rasmussen. Derudover er der ca. 10 administrative og tekniske personer fastansat i produktionen og dertil rengøringspersonale og løst ansatte i forskellige jobs.

Svalegangen modtager tilskud fra Århus Kommune, Kulturministeriet og Statens Kunstråds Scenekunstudvalg. Desuden har teatret modtaget abonnements- og projektstøtte fra Århus Amt. Det samlede tilskud for sæson 2005/2006 var kr. 10.314.492.

Ifølge aftalen med Århus Kommune er Svalegangen forpligtet til at oprette mindst to egenproduktioner om året. Desuden er målet at sikre, at dele af teatrets produktion kan opleves på landsdækkende turnéer.

I aftalen formuleres endvidere, at Svalegangen skal dyrke det unge publikum. Teatrets betydelige indsats har gjort dette område til en farbar vej fremover og sikres ved samarbejder med Von Baden, Mungo Park og f.eks. den i efteråret 06 gennemførte festival Don't look back arrangeret for og i samarbejde med Århus Amt.

Kunstrådets opsummering af Svalegangens respons på evalueringen

Svalegangen har værdsat evalueringsprocessen, da den har betydet at teatret får "andres øjne" på sig. Det giver anledning til nysyn og eftertanker.

Imidlertid savnede Svalegangen mere præcise kunstneriske vurderinger og en mere udfoldet kritik i Kunstrådets foreløbige evaluering, udsendt i marts 07. Skal institutionen drage nytte af processen er det vigtigt, at de kunstfaglige vurderinger er begrundet.

Svalegangen er opmærksom på nødvendigheden af fortsat udvikling, gode samarbejdspartnere, nye talenter og god personaleudvikling og håber, at evalueringen denne gang kan kaste lys på nødvendigheden af større økonomisk råderum.

Svalegangen vil stadig holde fast i sin linie med at opdyrke og fastholde det unge publikum, bevare kontakten til det faste publikum, spille stykker med kant, vid og bid, humor og bearbejde samtidens emner ud fra en humanistisk og provokerende synsvinkel.

I evalueringsprocessen har Kunstrådet afholdt to samtaler med hver institution. Første samtale med Svalegangen blev afholdt i november 2006 og anden samtale i marts 2007. Ovenstående respons bygger på anden samtale. Fra Svalegangen deltog teaterleder Niels Andersen, forretningsfører Tove Nielsen og teknisk chef Steffen Ilfeldt. I første samtale deltog ligeledes Niels Andersen og Tove Nielsen samt Svalegangens daværende tekniske chef, Morten Birkekjær Kjeldsen.

TEATER REFLEKSION

Præsentation af Teater Refleksion

Teater Refleksion er et animationsteater, der især henvender sig til børn. Men også til deres voksne. Og ved enkelte lejligheder, gennem gæstespil, alene til voksne. Teatret er især kendetegnet ved arbejdet med dukker. Der er andre teatre i byen, der arbejder med dukker, men ingen på det høje niveau som hos Teater Refleksion. Teatret er i bevægelse, der arbejdes med forfinelse af virkemidlerne. Teatret har i dag en kunstnerisk profil, der kan beskrives som enestående. Dels på grund af dukkerne og dels på grund af ønsket om at skabe kunst og evnen til at realisere dette mål.

Teater Refleksion – selvevalueret med Ønskevistmodellen

Teater Refleksion opfatter sig selv som et engageret animationsteater med visioner ikke alene på egne vegne, men også på børneteatreets vegne. De ser sig selv som professionelle og kompetente, hvad angår deres tekniske viden og kunnen omkring animationsteater: at kunne skabe dukker, give dem ansigter, iføre dem klæder og mekanismer der gør dem bevægelige, at kunne føre dukkerne, at kunne give dem liv og at kunne bringe hvad der er på spil hos dukkerne ud til tilskuerne. Teater Refleksion opfatter deres animationssteater som et sted, der i kraft af poesi og magi tilfører børnene og deres voksne en mulighed for at forstå, at verden er større, end hvad vi umiddelbart tror.

Teater Refleksions særpræg – set med Kunstrådets øjne

Kunstrådet opfatter Teater Refleksion som en betydende og vigtig aktør blandt byens og landets børneteatre. Ikke alene fordi de spiller dukketeater og er det fremmeste af sin slags, men også og især fordi deres stykker er af en høj kunstnerisk kvalitet. Derfor er de en vigtig aktør og bidrager til forskelligheden. Deres stykker beskæftiger sig med afgørende menneskelige problemer: liv og død, venskab og identitet. Deres kunstneriske kendetegn er deres ønske om og evne til at løfte handlinger og indhold ind i et poetisk,

magisk rum. Og lige præcis dér får tilskuerne en vigtig og udvidende oplevelse.

De seneste år har vist mange eksempler på Refleksions høje kunstneriske kvalitet. Sidst med forestillingen *Himmelsange*, der blev produceret sammen med Teater My. Forestillingen henvender sig til børn i alderen 2-4 år. I *Himmelsange* skabes et særligt nærvær. Forestillingen er bygget op af enkle situationer, tableauer omkring verdens almindelige ting: lys, blomster, fisk. Og en dreng, der interesserer sig for en pige. Situationerne kædes sammen af en rolig, venlig stemme og en rolig gestik. Alt sammen fastholdt i en enkel, stemningsfuld og suggestiv scenografi, der griber barnet og barnets voksne ledsager. Forestillingen er intens og vedkommende, selvom det, der fortælles, egentlig ikke på nogen måde er dramatisk. Forestillingens gennemgående greb er en dyb, langsom intensitet, der fastholdes og udstråles af forestillingens ene og eneste skuespiller.

Prinsen og tjeneren er en lille, fin forestilling, der fortæller om venskab. En eventyrlig forestilling med dukker, med musik og en enkel scenografi. Den er tillige humoristisk – et element, teatret også behersker, og som udfoldes endnu mere i forestillingen *Pist*. Forestillingen *Broder Sol, Søster Måne* tager udgangspunkt i legenderne om Franz af Assisis liv. Fælles for disse tre forestillinger er tavsheden som instrument. Dukkens spørgende tavshed. Paradoksalt nok er det sådan, at den intense tavshed, koblet med en spørgende og rolig gestik, dukkens og dukkeførerens, åbner for en viden, der knap nok kan sættes ord på. Det er måske den afgørende hemmelighed ved, hvad Refleksion formår. Det er herfra det magiske og det poetiske udspringer. Og den magi rammer tilskueren, hvad enten det er et barn eller en voksen, der følger med barnet. Hvad der fortælles os uden ord, er det vigtigste: verdens vidunderlighed, venskabets glæde og at kærligheden er en mulighed, at vi lever.

I *Himmelsange* er der tale, men en langsom, næsten syngende tale, der nok flytter sig fra dukkens tavse sprog, men alligevel ligger tæt på tavsheidens sprog. Teater Refleksions hidtil største succes er *Farvel Hr. Muffin*. En vellykket, meget spillet og meget turnerende forestilling om et gammelt, træ

og gråt marsvin, der ser tilbage og mindes. Forestillingen er produceret i samarbejde med teatret De Røde Heste.

Samme æstetiske virkemidler og tilgang til teatret, som beskrevet oven for, gælder for de gæstespil, Teater Refleksion har skaffet til Århus. Som et godt eksempel kan nævnes *Den standhaftige tinsoldat* (tysk animations-teater). For alle gæstespil gælder, at de har en høj kunstnerisk kvalitet.

Mulige begrænsninger

Teater Refleksions begrænsninger er svære at få øje på, når det gælder det kunstneriske. Det ser ud som om, animationsteatret endnu kan udvikle sig, forfine sin kunnen og i det hele taget bringe det, man kan, endnu længere frem. Også fordi teatret nu gennem nye samarbejder søger at udvide sine muligheder og søge nye udfordringer. Et nyt samarbejde med en forfatter pågår om et kommende projekt. Nye tiltag omkring dukkerne er også på vej, man vil give dem stemmer, gøre dem talende. En udfordring, der måske vil kunne bringe nye muligheder i det hele taget og måske også føre til et nyt og udvidet syn på den ikke talende dukke. Også ideer om at arbejde med gade-teater vil kunne bringe nye impulser ind i teatret og opfattes af teatret som en mulighed for en større synlighed.

Begrænsninger er der imidlertid, hvad angår teatrets placering. Teatret er beliggende ude mod vest i et industriområde på Sintrupvej. Ikke nogen optimal placering. Især når teatrets målgruppe er børn, bør tilgængeligheden med offentlig transport for skoler og institutioner være i top. Teatrets potentiale, som Kunstrådet ser det, udnyttes ikke tilstrækkeligt med den nuværende placering. Teatrets lokaler er heller ikke rummelige nok. Det giver problemer for tilskuerne og for medarbejderne i sekretariatet før forestillingerne, når alle skal klumpe sig sammen i teatrets beskedne gang og køkken. Også teatersalen er for lille, og det giver problemer med håndtering af scene etc. En bedre og større sal vil medvirke til, at teatrets kunstneriske muligheder vil kunne udfolde sig endnu bedre.

Styrker, svagheder og udviklingspotentialer

Teater Refleksions styrker er professionalismismen omkring dukketeaterformen og evnen til at skabe vedkommende, rørende og fantasifulde forestillinger af høj kunstnerisk kvalitet. En styrke er også viljen til at arbejde sammen med andre, både lokalt, nationalt og internationalt, og herigennem få nødvendige inspirationer. Styrken er desuden, at teatret ikke stiller sig tilfreds med de opnåede resultater. De vil videre og prøver at udvide deres evner og muligheder. De eksperimenterer og søger nye områder for dukkerne.

Svagheden er den ringe synlighed i Århus og i Danmark. Udlandet har for længst fået øje på Teater Refleksion. Teatret arbejder målrettet på at gøre sig synlig, og netop her, om synligheden, kunne peges på et potentiale, der kunne bringe andre positive ting med sig.

Placering i det kulturelle landskab

Teater Refleksion er en vigtig og særlig aktør i byens kulturelle landskab. Det kunstneriske niveau er højt. Ikke alene blandt børneteatrene, men også blandt byens øvrige teatre. Man mestrer, hvad der knytter sig til dukkerne: fremstilling og føring af dukkerne og ikke mindst den ordløse kommunikation med dukkerne. Desværre er teatret ikke særlig kendt i offentligheden, men sådan burde det ikke vedblive at være, for teatrets stykker kan med udbytte ses af alle børn. Og af alle voksne.

Teater Refleksion turnerer, både i Danmark og i udlandet: Grønland, Tyskland, Skotland, Irland. Nye udenlandske turnéer er under forberedelse. I samarbejde med og efter invitation af Scenekunstudvalget under Statens Kunstråd rejser teatret sammen med tre andre danske børneteatre til New York i maj 2007. Trods den store aktivitet i udlandet øger teatret også sin turnévirkosomhed i Danmark.

Teater Refleksion i det århusianske kulturmiljø

Børneteatrene i Århus har deres forskelligheder og særpræg. Det er en styrke. Teater Refleksion er først og fremmest et animationsteater. Refleksion har i deres sidste forestilling arbejdet tæt sammen med Teater MY, eneste

teater for de 2-4 årige i Århus. Samarbejdet er naturligt, da begge teatre bygger på en poetisk tilgang, og har resulteret i den meget vellykkede forestilling *Himmelsange*. Også Gruppe 38 samarbejder Teater Refleksion med, idet nogle forestillinger spilles på Gruppe 38's scene i Mejlgade, hvilket også er forståeligt, da teatrenes æstetiske praksis ligger i nærheden af hinanden. De arbejder begge f.eks. med meget gennemtænkte scenografier, hvor bl.a. lys fremkalder poetiske og magiske stemninger. Andre teatre er Theatret Thalias Tjenere og Guldlok. De her nævnte teatre mangler alle synlighed. Det gælder ikke for Filuren, hvis synlighed dels hænger sammen med teatrets mange år bag sig som børneteater i Århus, dels den centrale placering i Musikhuset og endelig også Filurens samarbejde med Jysk Skolescene⁴. Filurens praksis er anderledes, mindre eksperimenterende, mere traditionelt episk teater.

Udfordringer for Teater Refleksion

At have en høj kvalitet er i sig selv en udfordring. Det gælder om ikke at forfalde til kendte rutiner og ikke at hvile på de velfortjente laurbær, men hele tiden søge fornyelse og inspiration, både hvad angår visioner, evner og at bevare nødvendigheden som drivkraft. En anden vigtig opgave er at gøre sin usynlighed til en synlighed. Når det er sagt, skal det også gentages, at Kunstrådet opfatter Teater Refleksion med dets særpræg og høje ambitioner og kunstneriske niveau i forening med dets lyst til at eksperimentere og inddrage nye virkemidler som et teater med en usvækket kunstnerisk kraft.

⁴ Jysk Skolescene er en forening, hvis formål er at fremme skoleungdommens teaterinteresse. Alle skoler i Århus Amt og tilstødende amter kan opnå medlemskab (aktuelle vedtægter må ændres, efter Kommunalreformen)

Jysk Skolescene samarbejder med Århus Teater og Filuren, hvis forestillinger bliver præsenteret for skolernes mange teaterkontaktlærere. Disse formidler forestillingerne til skolerne.

Gennem årene er der opbygget et meget nært samarbejde mellem Jysk Skolescene og de to nævnte teatre; således deltager repræsentanter for begge teatre i Jysk Skolescenes forretningsudvalgs møder, hvor bl.a. repertoireplaner bliver drøftet. Jysk Skolescene har adresse på Århus Teater.

Iflg. Filuren sælges 90 % af deres billetter og 10 % af billetterne til Århus Teaters børneforestillinger gennem Jysk Skolescene. Der er m.a.o. tale om en meget effektiv salgsorganisation, som andre børneteatre evt. kunne have interesse i.

Jysk Skolescene kan invitere andre teatre til at indgå i samarbejdet, hvis foreningens medlemmer ønsker det.

Se også Kunstrådets evalueringer af Filuren og Gruppe 38.

Anbefalinger og overvejelser til det politiske niveau

Kunstrådet anbefaler, at Teater Refleksion får hjælp af kommunen til at placere sig fysisk bedre i byen. Det kunne være tættere på bykernen. Eller på sigt kunne der bygges en ny scene for Teater Refleksion og andre af de mindre teatre samt dem, der uden tvivl er på vej. Et hus, hvor der til stadighed kunne spilles børneteater af høj kvalitet. Et sted, hvor disse mindre teatre kunne udveksle og inspirere hinanden. Refleksion har peget på, at der kunne bygges et internationalt center for animationskunst på de nye byudviklingsområder på havnen. Under alle omstændigheder: Teater Refleksion fortjener en større bevågenhed fra de bevilgende myndigheder.

Sammenfatning og perspektiver

Samlet set vurderer Kunstrådet Teater Refleksion som et teater, der er nyttigt og værdifuldt for Århus. Nyttigt, fordi det er i stand til at gribe tilskueren, hvad enten denne er et barn eller en voksen, og fordi det sætter en høj standard, som også vil kunne inspirere andre af byens teatre. Og værdifuldt, fordi teatret gør det, som vi forventer af kunsten: Fortæller os om det vigtige i eksistensen og gør det på en poetisk, magisk og medrivende måde uden at gøre brug af store armbevægelser og larmende rabalder, som ellers i stort set alle andre sammenhænge er den måde, hvorpå man i dag mener at kunne fastholde og engagere børn. Refleksion arbejder med det modsatte: en til tider lidenskabelig stilhed, en fortællemæssig magi der ved hjælp af lys, enkel scenografi og en dyb indlevelse bringer barnet en stor og dyb oplevelse.

De fleste institutioner, der frembringer kunst, er dybt afhængige af de mennesker, der udgør institutionen og i særlig grad af de nøglepersoner, der har størst indflydelse på institutionens kunstneriske linie. Det gælder også Teater Refleksion. Teatrets leder, Bjarne Sandborg, er den drivende kraft. Hans store erfaring, ikke mindst hvad angår animationsteater, og hans sans for denne særlige teaterform er helt central og et afgørende element for teatrets høje niveau. Refleksion har tidligere, og også nu, taget initiativer til at bringe den erhvervede indsigt og viden videre til næste generation. Unge

mennesker er f.eks. i praktik hos teatrets dukkemager og scenograf, Mariann Aagaard

Ved evalueringen i 2003 skrev det daværende Kunstråd som en slags konklusion, at Teater Refleksion ikke havde den synlighed og opmærksomhed som det fortjente. Den særlige og sjældne teaterform og den høje kunstneriske kvalitet stod ikke mål med de betingelser, teatret arbejdede under. Det daværende Kunstråd pegede også på, at placeringen på Sintrupvej ikke var god nok.

Det nuværende Kunstråd er enig og gentager, at Teater Refleksion fortjener bedre vilkår: Større bevillinger og en bedre placering i byen og større og mere egnede lokaler. Hertil tilføjer det nuværende Kunstråd, at Teater Refleksion, i kraft af det høje kunstneriske niveau, burde opgraders til et Lille Storbyteater. Det vil betyde, at teatret får økonomisk sikkerhed over en længere periode og dermed også mulighed for en bedre planlægning og endnu bedre produktioner.

Faktuelt

Teater Refleksion blev etableret i 1990 af Bjarne Sandborg. Teatret er beliggende på Sintrupvej i Brabrand i en gammel fabriksbygning. Teatret drives af teaterleder Bjarne Sandborg, dukkefører og instruktør, sammen med dukkemager og scenograf Mariann Aagaard. Begge står for den kunstneriske linie. Herudover er ansat to i administrationen (leder er Lisbeth El Jørgensen) og en tekniker, der arbejder på halv tid.

Siden 1990 har teatret produceret 16 forestillinger, stået for en række gæstespil og afholdt kurser i føring af dukker og fremstilling af dukker. Teatret modtager tilskud fra kommune og stat. Der er for perioden 2004 - 2008 indgået kontrakt mellem Århus kommune og Teater Refleksion, hvorefter teatret skal producere en ny forestilling om året, ligesom det er fastsat hvilke tilskud, kommunen støtter teatret med. I sæsonen 2006-07 var kommunens tilskud kr. 694.900. Fra Kunstrådets Scenekunstudvalg modtog Refleksion i sæson 2006-07 kr. 1.650.000. Teatret driver en omfattende turnévirkosomhed både i Danmark og i udlandet.

Kunstrådets opsummering af Refleksions respons på evalueringen

Teater Refleksion føler sig sobert behandlet i evalueringen og ser det som en særdeles nyttig ting at blive evalueret og derigennem også evaluere sig selv. Et blik ude fra kan inspirere.

I samtalen om den foreløbige evaluering var det især vigtigt for Refleksion at pege på visionerne om en flytning til de nye byudviklingsarealer på Århus Havn. Teatret har arbejdet sammen med arkitekter om at udvikle ideen om et internationalt center for animationskunst. Kunst for børn bør have en central og synlig placering. Ikke i en baggård, ikke langt væk fra de steder, hvor folk færdes, men centralt med lyse lokaler, cafeer og et sted, der indbyder til udvekslingsmuligheder med både nationale og internationale animationskunstnere.

Refleksion ser evalueringen som et skridt fremad. Også i henseende til visionerne om et center på havnen.

I evalueringsprocessen har Kunstrådet afholdt to samtaler med hver institution. Første samtale med Teater Refleksion blev afholdt i november 2006 og anden samtale i marts 2007. Ovenstående respons bygger på anden samtale. Fra Teater Refleksion deltog teaterleder Bjarne Sandborg, scenograf og dukkemager Mariann Aagaard og administrativ leder Lisbeth El Jørgensen; samme deltog i første samtale.

TRAIN

Præsentation af Train

Train er det spillested i byen for rytmisk musik, der har det største publikum og det bredeste repertoire. Train satser på såvel den nationale som på den internationale scenes bands. Train fokuserer især på pop og rock, men spænder i øvrigt vidt: hip-hop, punk, heavy, elektronisk musik, folk, blues, jazz, soul, salsa, reggae, stort set alle genrer og undergenrer inden for den rytmiske musik. Man kan opleve dansk kvalitetspop som f.eks. Bamses Venner og Poul Krebs og grænsesøgende og eksperimenterende rock som f.eks. singer-songwriter og producent Daniel Lanois og saxofonist og komponist Chris Potter. Altså musik der har et bredt folkeligt publikum, og musik hvis publikum er mere smalt. Også aldersmæssigt spænder Trains publikum vidt: fra unge knægte, der kommer til *Århus Took It* for at se og høre deres hip-hop helte, og til midaldrende mænd, der kommer for at høre deres ungdoms blues helte.

Train – selvevalueret med Ønskekvistmodellen

Train ønsker og forsøger at holde en høj kvalitet uanset genre: Den bedste pop. De bedste bands når det gælder den eksperimenterende musik. Train opfatter sig selv som kompetente og professionelle med en stor viden og erfaring om at engagere bands både fra det lokale miljø, men også og især internationale navne. Train har stor erfaring og stort held med at engagere navne, der ellers ikke ville komme forbi Århus, og behandler alle professionelt, hvad enten det er publikum, kendte eller ukendte bands. Train opfatter sig selv som en dynamo for den rytmiske musik, ikke bare i Århus, men for hele Jylland. Train ser sig selv som storebroderen.

Trains særpræg – set med Kunstrådets øjne

Kunstrådet opfatter Train som et velfungerende og velorganiseret spillested og en helt afgørende aktør på byens musikalske scene. Train har bredde, mangfoldighed, rummelighed og er parat til at eksperimentere med såvel

form som indhold. Samarbejdet med Oppenheimers Eftermiddag er et godt eksempel, hvor også Trains lokaler får lov at ændre signal og udseende efter gæstearrangementets behov.

Det, der først og fremmest kendetegner Train, er det store flow af udenlandske bands, men også Trains vilje til at spotte og pleje lokale talenter, endnu før de er kendt af offentligheden, skal fremhæves. Det gælder et nu stort navn som Tina Dickow. Også færøske Eivør Palsdottir er blevet hjulpet på vej af Train og er nu langt mere kendt og trækker et stort publikum.

Det koster at turde satse på nye navne. Kunstrådet anser Train for at have mod til at prøve det økonomisk risikable. Det betyder undertiden store tab. F.eks. kostede en satsning på elektronisk musik tilbage i 2004 Train et økonomisk tab.

Train er åbent overfor samarbejde. Det gælder Puls Festivalen, Århus Took It, Jazzfestivalen, SPOT-festivalen, Århus Festuge, Oppenheimers Eftermiddag og andre. Samarbejder med andre opfatter Train som udviklende. Her kan hentes nye impulser og inspirationer.

Mulige begrænsninger

Trains begrænsninger knytter sig ikke så meget til Train som spillested som til byens størrelse. Det er klart, at der er grænser for hvilke bands Train kan engagere. De største og kendteste bands kræver et publikumsgrundlag, som Train ikke kan honorere med den størrelse, koncertsalen har. Alligevel ser det ud til, at det jævnligt lykkes Train ved dygtighed og engagement at engagere bands, der ikke umiddelbart matcher Train.

Også den nuværende scene er en begrænsende faktor. Mange bands kræver en større scene end Trains. Der skal være muligheder for en mere spektakulær sceneoptræden, lysarrangementer etc. end det, der kan præstere på Trains scene. Train har gjort forarbejdet for at få udvidet scenen. Der er tegnet en ny scene, men økonomien rækker ikke til at realisere planerne.

Styrker, svagheder og udviklingspotentialer

Trains styrke er evnen til at engagere gode navne, såvel danske som udenlandske, og at afvikle koncerter til såvel de optrædendes som publikums tilfredshed. Også risikovilligheden er en styrke, fordi man tør satse på det ikke helt så sikre og på nye ikke etablerede navne. Det kan til gengæld give gode koncerter og vedligeholde spillestedets profil som et sted, hvor også det overraskende nye kan høres og ses. Samarbejdsvilligheden er også en styrke, ligesom paratheden til omstilling og fornyelse.

Svagheden er især Trains mangel på en større og mere moderne scene, så man i højere grad kan opfylde store, internationale bands krav til scenefaciliteter.

Trains udviklingsmuligheder ligger i en fastholdelse af engagementet og lysten til at drive en virksomhed som Train, at bevare entusiasmen og glæden ved den rytmiske musik i al sin forskellighed. Det ser ud til, at Train har bevaret dette afgørende potentiale.

Placering i det kulturelle landskab

Train er som oven for sagt den store aktør på byens rytmiske spille scene. De to andre regionale spillesteder er Voxhall og Musikcaféen. Herudover er der en lang række andre spillesteder: Studenterhuset, Fabrikken og nye kommer hele tiden til. Spillestedsscenen er over de sidste fem år forøget med 50 %. Train er opmærksom på den øgede konkurrence, men følger op med nye tiltag. Bl.a. en ny, mindre scene.

Train i det århusianske kulturmiljø

Spillestederne i Århus har deres forskelligheder og særpræg. Det er en styrke. Det er et område, der er i stadig bevægelse og udvikling. Set over tid afholdes der stadig flere, og flere gode koncerter i Århus. Det er et område, hvor der kræves hurtighed og dygtighed for at begå sig. Det er Kunstrådets opfattelse, at Train er parat til at manøvrere i dette felt, og at Train trods sin relativt lange levetid i et hurtigt miljø stadig har kræfter og mod til at udvikle sig. F.eks. har Train planer om en ny, lille, halvakkustisk scene til mindre

bands. Også et samarbejde med Århus Teater er under planlægning, ligesom der er planer om optagefaciliteter for optrædende bands.

Udfordringer for Train

Det er Kunstrådets opfattelse, at den største udfordring til et spillested for den rytmiske musik, uanset om det hedder Train eller andet, er evnen til stadig at kunne forny sig. Det er et område med en hård konkurrence, og hvis spillestedet mister dampen ved f.eks. ikke at være helt i front med nye arrangementer eller ved at sætte sin profil overstyr, så går det ned ad bakke. Det er udfordringen: at være velfungerende indadtil og udadtil: at have styr på hvad der er af muligheder, ligesom der som baggrund må være et reelt og stort engagement i og lyst til den rytmiske musik. Det har holdet på Train.

Efter Kunstrådets opfattelse bør Train imidlertid give mere plads og rum til lokale bands, der endnu ikke er slået igennem, men er på vej. Det sker, men ikke i tilstrækkelig grad.

Endelig bør Train skabe mere kontinuitet i de smalle genrer, man satser på. Der skal over tid investeres i et udbud, der fastholder, hvad man satser på, så såvel publikum som satsningen fastholdes.

Anbefalinger og overvejelser til det politiske niveau

Det er Kunstrådets opfattelse, at de midler, Århus Kommune støtter Train med, er godt givet ud. Byens borgere har i Train et velfungerende spillested med et stort og bredt udbud. Tilskuddet til Train bør som det mindste oprettholdes. Ved større og ambitiøse arrangementer, når Train satser kunstnerisk, og hvor også byens profil får et ryk op, bør underskudsgarantien i højere grad end hidtil matche projekternes størrelse.

Sammenfatning og perspektiver

Train har nu eksisteret i snart 10 år. Det er Kunstrådets opfattelse, at spillestedet stadig er meget levende. Antallet af koncerter er stort, større end hvad der er aftalt som minimum med kommunen. I 2005 blev der i alt 188 koncerter fordelt på 114 koncertdage. I 2006 var det 197 koncerter på 127 koncertda-

ge. I kontrakten med kommunen skal Train som minimum afholde 70 koncerter. Det, Train præsterer, vurderer Kunstrådet derfor som et godt og vægtigt bidrag til byens rytmiske musikscene. Hvad der også er vigtigt er, at Train er med til at udvikle nye talenter og med sin koncertvirksomhed er et sted, hvor lokale bands dels kan spille, men også få inspiration til deres egen videre udvikling. Imidlertid bør Train give de lokale bands mere plads.

Skal Train holde dampen oppe, er fornyelse og engagement nøgleord. Med ansættelsen af Peter Sand som ny direktør ser det ud til, at der bringes ny energi og nye ideer ind i Train. Det er direktørens hensigt, at Train fremover skal prøve at overskride modsætningerne mellem den brede og den smalle musik, mellem økonomi og kvalitet. En spændende vision, men også et vanskeligt projekt. Også et kommende samarbejde med *Kaos Piloterne* peger fremad med nye ideer, der endnu ikke er helt på plads.

Faktuelt

Train blev etableret i 1998. Train er et aktieselskab, der ejes af Chris Invest. Koncertvirksomhed er ikke hver gang et lukrativt foretagende. Indtjeningen fra Trains diskotek er med til at finansiere koncerterne på Train. Train har de seneste år udvidet sin virksomhed med Kupé, der var tænkt som en lounge, men nu er gledet over til at være et mindre spillested. Kupé udlejes til forskellige arrangementer, f.eks. modeopvisning. Desuden har Train overtaget hotel Atlantics restaurant, der nu hedder Perron. I mange henseender et aktiv for Train.

Train er støttet af stat og kommune. Det kommunale tilskud er årligt på 800.000 kr. Det statslige Kunstråds Musikudvalg støtter med et tilsvarende beløb.

Direktør er Peter Sand. Kunstnerisk leder siden starten er Helle Rysholt. Train har i alt 20 fastansatte og 180 timelønsansatte medarbejdere. Ny formand for bestyrelsen er Leif Skov, tidligere leder af Roskilde Festivalen.

Train har en baggrundsgruppe, ikke så aktiv som tidligere, der løbende vurderer musikprofilen. Det er Søren Bendixen, Martin Lai og Jesper Mardahl.

Kunstrådets opsummering af Trains respons på evalueringen

Train vurderer evalueringsprocessen som givtig – ikke mindst fordi den har fokuseret på det kunstneriske, ikke på penge. Selvevalueringen har været udbytterig og det samlede forløb nyttigt for Train, fordi det på ny giver anledning til at overveje sine strategier og udviklingsmuligheder.

Train genkender sig selv i evalueringen. Men i forhold til pointeringerne i evalueringen mener Train, at man gør rigtig meget for de lokale bands og nævner f.eks. Oppenheimers eftermiddag, ligesom Train gør en indsats, der ikke ses så let udefra: Det gælder rådgivning og samtaler med lokale talenter på vej. Samtidig siger Train, at de gerne gjorde endnu mere. Train understreger, at nok er det et privat firma, hvor indtjeningen er vigtig, men ligeså vigtig for ejer, bestyrelse og kunstnerisk ledelse er interessen for den rytmiske musik og muligheden for at være medspiller i samfundet med en kulturel indsats. Train så gerne et større samarbejde med de andre regionale spillesteder. Det kunne være om en fælles hjemmeside, om markedsføring og samtaler om fælles problemer og muligheder.

I evalueringsprocessen har Kunstrådet afholdt to samtaler med hver institution. Første samtale med Train blev afholdt i december 2006 og anden samtale i marts 2007. Ovenstående respons bygger på anden samtale. Fra Train deltog kunstnerisk leder Helle Rysholt og formand fra bestyrelsen Leif Skov. I første samtale deltog ligeledes Helle Rysholt foruden Peter Sand, direktør for Train.

VOXHALL

Præsentation af Voxhall

Det regionale spillested Voxhall har i sin nuværende form eksisteret siden 1999, da man efter en gennemgribende ombygning var klar til at slå dørene op for, hvad der dengang nok var det første rytmiske spillested her i landet bygget med det specifikke formål for øje at præsentere netop rytmisk musik.

Før ombygningen blev der også spillet meget levende musik på adressen Vester Allé 15. Siden begyndelsen af 70'erne var stedet kendt vidt og bredt som Husets Musikteater, eller slet og ret Huset. Her blev der præsenteret den bredest tænkelige palet af rytmisk musik. Fra rock og moderne jazz til folk, punk og utallige blandformer herimellem.

Voxhall er af den opfattelse, at de bygger videre på de progressive aspekter af programpolitikken på det gamle Huset: Cutting Edge – banebrydende, trendsættende – rockmusik fra såvel udland som indland. Med originalt repertoire og ingen kopibands. Andre genrer præsenteres i moderat omfang. Fra hip hop og electronica til jazz og verdensmusik.

Voxhall har ved en klar satsning på kvalitet i programlægningen gennem de senere år opbygget et trofast publikum, som værdsætter denne programprofil. Dette falder fint i tråd med stedets mission, som den er udtrykt i Voxhalls regionale spillestedskontrakt: "... en venue (spillested), der udgør rammen om præsentation og formidling af et kulturelt program med et højt kvalitetsniveau, med hovedvægten på rytmisk musik, som appellerer til den grænsesøgende kulturforbruger i al almindelighed."

Voxhall – selvevalueret med Ønskekvistmodellen

Voxhall vurderer, at spillestedet er i en god gænge og på rette kurs. Der stræbes fortløbende efter at skærpe mulighederne for at gøre musikudbudet endnu mere attraktivt, hvad angår præsentation af de nyeste bands, og man har en professionel ambition om at blive ikke bare én af de bedste venues i Europa, men dén bedste. Ambitionen er at skærpe profilen og vinde respekt ikke blot overfor publikum, men også overfor agenter og kunstnere udenfor

landets grænser. I det hele taget vil man gerne opbygge og konsolidere et booking-netværk udenom de vante kanaler her i landet, hvilket vil sige i de nordiske lande. Men også direkte kontakter til agenturer i Europa og USA – gerne på netværksbasis sammen med andre spillesteder i Nordeuropa står på dagsordenen.

Booking-politikken er utvetydigt ambitiøs, og det lykkes da også at fange flere af den rytmiske scenes "store fisk", mens disse stadig er på vej op mod stjernerne – til glæde for det århusianske publikum. Karakteristiske eksempler på aktuelle succes'er af denne art er f.eks. Antony & The Johnsons første koncert i byen (maj 2005) og senere neo-hippien Devandra Banhart. Kunstnere som lige så vel kunne være rejst udenom Århus og kun have givet koncert i København.

Voxhall vil ikke acceptere rollen som blot et spillested i provinsens største by. På Voxhall skal man kunne opleve den mest aktuelle rytmiske musik, i princippet uanset genre og stilart. Som eksempel på en vigtig trend, som Voxhall kontinuerligt følger op på, kan fremhæves de nye brud, der sker indenfor singer/songwriter traditionen i USA, og som går under den overordnede og bredtfavnende betegnelse "Americana".

Voxhall satser på, at være et "brand", som publikum har så meget tillid til, at de også vil købe billetter til koncerter med kunstnere, de ikke nødvendigvis har hørt om før.

Voxhalls særpræg – set med Kunstrådets øjne

Det er Kunstrådets vurdering, at det er lykkedes for Voxhall at skabe et spillested, hvor der næppe går en måned uden mulighed for at opleve et eller flere bands, der indenfor netop deres område står for originalitet, spillemæssig power – eller en kombination af begge dele. Voxhall er medvirkende til at sætte Århus på det internationale, rytmiske landkort og således præsentere publikum for nye og internationale strømninger.

Fra et spillestedsteknisk synspunkt er der heller ingen tvivl om, at Voxhall, hvad lyd- og scenelysforhold angår, opererer på et niveau, der for den rytmiske scene som helhed betragtet er enestående.

Mulige begrænsninger

Hvor rosværdig Voxhalls kompromisløse holdning til sin booking- og programlægningspolitik end måtte være, så har medaljen også en bagside. Dette kommer især til udtryk på talentplejeområdet i spillestedets forhold til den lokale musikscene og vel især unge bands på vej op.

Spillestedets selvopfattelse som hard-core trend-afsøgende sætter nogle grænser for adgang til stedets attraktive scene. Flere forhold er i spil her: Af planlægningstaktiske årsager vil man ikke afsætte datoer eller lave aftaler på længere sigt med lokale ensembler af frygt for, at man således afskærer sig muligheden for at slå til, når det helt rigtige internationale band pludselig og med kort varsel kan bookes.

Fra Voxhalls ledelse er man desuden af den opfattelse, at det vil være en bjørnetjeneste at lade nye up & coming / semiprofessionelle bands træde op på stedets store scene, før bandet er parat til at tackle en sådan udfordring. Så hellere henvise disse bands til andre spillesteder og sammenhænge og måske et job på Voxhalls egen Klub Sanz scene

Disse holdninger kan være komplicerede at gøre gennemskuelige og håndtere i en dialog med lokale bands og har næppe været befordrende for Voxhalls ry som åben samarbejdspartner i musikmiljøet.

Styrker, svagheder og udviklingspotentialer

Voxhall viser gennem stedets programlægning, at man evner at sammensætte et udfordrende program på et kvalitativt højt niveau. Et program, som følger med tidens trends og udviklingen indenfor en række genrer.

Det er imidlertid Kunstrådets vurdering, at man i højere grad kunne arbejde for større variation i programlægningen set fra et genremæssigt perspektiv. Man kunne f.eks. alliere sig med interessegrupper, som det allerede er tilfældet med jazzforeningen Sunship. Ligeledes finder Kunstrådet det oplagt, at Voxhall nytænker spillestedets forhold til præsentation af lokale grupper på vej op.

Placering i det kulturelle landskab

Voxhall indtager qua sin programpolitik en fremtrædende plads på den århusianske musikscene og dermed også den jyske. Her præsenteres bands, som publikum gerne rejser et stykke vej for at opleve live. Betydningen af denne programpolitik som inspirationskilde for byens bands og musikere må heller ikke undervurderes. Det er én ting at høre sine forbilleder på CD – noget ganske andet at opleve disse "live". Voxhall magter at være bølgebryder og bringe ensembler til byen, der ellers ikke ville være blevet præsenteret her. Det mest aktuelle eksempel er amerikanske Antony & The Johnsons, som efter at have afholdt deres første koncert i byen på Voxhall, næste gang spiller i en udsolgt Store Sal i Musikhuset under Festugen 06.

På det seneste har Voxhall også præsenteret Danmarks Radios Big Band ved flere skelsættende koncerter med f.eks. færøske Eivør Palsdottir, Lars Møller & sangerinden m.m. Jomi Massage samt senest i et forrygende samarbejde med guitaristen Mike Stern. Alle disse koncerter med fint publikumsbesøg. Kunstrådet kan anbefale, at Voxhall satser på også at følge denne trend op.

Det samme kan siges om verdensmusikken. Her har man også været meget forsigtig og påberåbt sig manglende kompetence på området. Et aktuelt besøg af et af det afrikanske kontinents hovednavne fra Mali, koraspiilleren Tumani Diabaté og dennes 16 mand store orkester, viste også respektable publikumsinteresse og var i øvrigt en koncert, der helt sikkert var til stor inspiration for Århus-baserede verdensmusikere.

Voxhall i det århusianske kulturmiljø

Byens tre regionale spillesteder (Train, Musikcaféen, Voxhall) har hver deres distinkte programmæssige profil. Og som sådan eksisterer der et fint grundlag for at supplere hinanden. Dette lykkes også langt hen ad vejen suppleret med en vis konkurrence omkring præsentation af især populære danske kunstnere. Men også for Voxhall gælder det, at man bør vægte forholdet til de unge nye bands på vej op højere, end tilfældet er.

Smalle genrer er som nævnt også et område, der savner solid grund under fødderne her i byen. På dette område har Voxhall allerede vist, at de formår at agere med positive resultater. Det er Kunstrådets opfattelse, at Voxhall kunne satse på større kontinuitet netop her.

Nye rytmiske spillesteder som f.eks. Fabrikken og Studenterhus Aarhus er kommet til igennem de senere år. Og det er i sig selv meget positivt for scenen, men det bør ikke blive en sovepude for de regionale spillesteder, hvad ovennævnte problematik angår.

Udfordringer for Voxhall

Der eksisterer et omfattende og pulserende rytmisk miljø i Århus. Der er også relativt mange spillesteder for rytmisk musik. Mange bands ønsker at give koncert fra netop Voxhalls scene.

Det er Kunstrådets opfattelse, at der fra Voxhalls ledelse kan udvises større lydhørhed og åbenhed overfor i højere grad at præsentere århusiansk baserede ensembler. Der savnes tydeligvis en positiv to-vejskommunikation og en mere solid forankring i det lokale miljø.

Hvor skarptsløbet og fintfølede Voxhall tilgang til repertoire og programlægning end er, kan dette ikke berettige til en afvisende holdning overfor dele af det professionelle musikmiljø. Kunstrådet mener, at det næppe vil skade Voxhalls profil at stille flere koncertdage til rådighed for århusianske bands.

Anbefalinger og overvejelser til det politiske niveau

Det politiske niveau må søge at afbalancere sin prioritering på spillestedsområdet og ikke favorisere et af de åbenlyst mest synlige spillesteder, Voxhall. Man bør i denne sammenhæng fastholde Voxhall på dets forpligtigelse overfor de kunstnerisk kvalificerede lokale musikere, som har brug for et professionelt scenemiljø, hvorfra de kan kaste sig videre ud i en evt. international karriere.

Sammenfatning og perspektiver

Voxhall kører en bevidst programlinje med stor konsekvens. På den ene side betyder denne politik, at spillestedet fremstår med en meget klar profil for det publikum og den presse, der følger med og har forstand på de dele. For mange alment musikinteresserede kan store dele af Voxhalls program imidlertid virke uigennemskueligt, da mange af de optrædende ikke er synderligt eksponerede i pressen og derfor kun kendt af de få.

Voxhall præsenterer, ikke at forglemme, også bredt populære, især danske, ensembler og er som sådan et kendt spillested også blandt yngre århusianere i al almindelighed. Her er vel at mærke tale om kunstnere, som Voxhall i flere tilfælde har været med til at nurse fremad i karrieren – eksempelvis Tina Dickow og Nephew. Ledelsen på Voxhall er af den opfattelse, at stedets kerne-brugere har så stor tillid til programpolitikken, at de gerne tager chancer med for dem ukendte bands og kunstnere.

Det er flot gået af Voxhall, og man har vitterligt skabt en platform for disse relativt smalle genrer – som f.eks. singer-songwriter renæssancen, den nyere Americana bølge, ny-country m.fl. Men der er, set i Kunstrådets optik, nogle omkostninger ved denne programpolitik. Andre genrer og stilarter må f.eks. vælges fra som indsatsområder.

Det er bestemt også af værdi for den lokale up & coming scene, at man har mulighed for at opleve sine forbilleder og inspirationskilder 'live', men hvorfor ikke i højere grad også åbne Voxhalls scener op for netop de mange lokale talenter, som byen er fyldt med, så Voxhalls publikum også kan opleve denne side af scenen, før talenterne flyver videre ud i verden?

Det ville ikke skade Voxhalls image eller brand. Og på længere sigt vil en sådan større åbenhed være af stor betydning for byens rytmiske scene. Kræver en sådan omlægning flere ressourcer, ja - så må Voxhall finde dem.

Som Voxhalls programprofil fremstår i dag, kan den ved en overfladisk betragtning godt misforstås som værende elitær. Her gør Voxhall faktisk sig selv en bjørnetjeneste, for det er egentlig ikke tilfældet. Det der savnes er en større bredde i repertoiret og en mere imødekommende holdning over for den lokale talentmasse.

Faktuelt

Kunstnerisk og administrativ leder af Voxhall er Tom Fjederholt. Personalet består derudover af tre fuldtidsmedarbejdere, en medarbejder på deltid samt en i flexjob. Desuden er ansat en tekniker på fuldtid i 10 måneder pr. år. Voxhall har ca. 30 frivillige tilknyttet. Formand for Voxhalls bestyrelse er Gunnar Madsen (leder af ROSA, Dansk Rock Samråd).

I 2006 var antallet af egne arrangementsdage 105 med 201 koncerter, mens lejearrangementsdage udgjorde 22. Publikumskapacitet er 550 ved stående opstilling.

Som regionalt spillested modtager Voxhall kr. 1.545.800 til musikdriften pr. år fra Århus Kommune (2006) og kr. 1.224.000 fra Statens Kunstråd pr. år (2006).

Kunstrådets opsummering af Voxhalls respons på evalueringen

Voxhall sætter pris på, at evalueringen har opfanget Voxhalls ønske om at præsentere progressiv musik med kant. Voxhall vil gerne anvende evalueringen i det fremtidige arbejde.

Hvad angår evalueringens konstatering af, at der savnes åbenhed overfor det lokale miljø, pointerer Voxhall, at man siden første evalueringssamtale med Kunstrådet primo november 06 har igangsat to nye tiltag rettet mod det lokale miljø her i det nye år. På den ene side ændrer man rammerne omkring Klub Sanz-initiativet for lokale up-and-coming grupper, idet man i stedet for afholdelse af den årlige Klub Sanz Festival nu planlægger at præsentere fire bands på Voxhalls store scene hver anden måned. Initiativet vil omfatte lokale bands indenfor flere forskellige genrer, som f.eks. metal, elektronika, country og jazz. Desuden har Voxhall netop lanceret en ny hjemmeside, som i langt højere grad satser på at servicere lokale bands. Her kan lokale bands præsentere sig selv med lyd, tekst og billeder, uanset om de har eller ikke har optrådt på Voxhall.

I evalueringsprocessen har Kunstrådet afholdt to samtaler med hver institution. Første samtale med Voxhall blev afholdt i oktober 2006 og anden samtale i marts 2007. Ovenstående respons bygger på anden samtale. Fra Voxhall deltog bestyrelsesrepræsentant Rasmus Wehner og regnskabsansvarlig Martin Budde Andersen, mens kunstnerisk leder Tom Fjederholt og bestyrelsesformand Gunnar Madsen deltog i første samtale.

ÅRHUS FESTUGE

Bemærkning: Som resultat af Århus Byråds budgetforlig, vedtaget oktober 2006, skal Århus Festuge fusioneres med Kulturhus Århus. Kort før denne beslutning meldte Århus Festuges daværende generalsekretær sin afsked. Evalueringen af Festugen har således fundet sted i skyggen af den uvished, som automatisk opstår, når store forandringer er under opsejling. Århus Festuge har i mellemtiden fået en kunstnerisk direktør.

Præsentation af Århus Festuge

Århus Festuge har mere end 40 år på bagen som byens kulturelle fyrtårn. Festugen danner hvert år ramme om en storstilet kulturevent med mangeartede kulturelle tilbud og oplevelser: Stort set alle genrer inden for teater, dans, musik, sang, gøgl, nycirkus, billedkunst, litteratur, idræt, scenekunst og underholdning findes i en typisk festuge.

Århus Festuges vision er at forene den folkelige byfest med den kvalitetsbevidste og udfordrende kunstfestival. Festugen varer en uge og finder sted hvert år i september. Festugen udvikles fra gang til gang omkring et tema, som Festugen i samarbejde med sine kulturpartnere iværksætter en kunstnerisk dialog omkring. Desuden markedsfører Festugen en stor underskov af diverse aktiviteter og underholdningstilbud, som ikke forholder sig til temaet.

Festugen er for hele byen – den foregår overalt i byens mange forskellige rum, inde som ude. Programmet er bredt og rettet mod alle aldersgrupper. Således er festugemenuen kendetegnet ved generationsprogrammer, inden for hvilke man typisk vil finde brede folkelige oplevelsestilbud såvel som smallere mere finkulturelle satsninger.

Århus Festuge er udstillingsvindue for såvel international som lokal kunst og kultur, og da Festugen skal styrke samarbejdet på tværs af kulturlivet i Århus samt brede festivalen ud over hele byen, iværksættes samarbejder med byens kulturinstitutioner omkring produktion og afvikling af det kunstneriske indhold, ligesom der samarbejdes med kommune, erhvervsliv,

idrætsforeninger, skolevæsen og interesseorganisationer omkring events og branding.

Under festugen er Festugen vært for en trofast skare af frivillige medhjælpere, som trives med energien og glæden ved at medvirke til afviklingen af "festivalmaskinen".

Århus Festuge – selvevalueret med Ønskekvistmodellen

Århus Festuges vision er den stort tænkte og spektakulære byfest, der forener det lokale med det internationale i en kulturfestival med det formål at give Århus-borgere og turister mulighed for at få "kunst- og kulturoplevelser af høj kunstnerisk kvalitet med fokus på en skarp profil og nytænkning" (jf. Århus Festuges aftale med Århus Kommune).

Hvert år præsenterer Festugen et stort internationalt program, og målet er at være en af Nordeuropas største kunst- og kulturfestivaler. Festugen ønsker desuden at fremme samarbejder på tværs af grænser og nationalitet. Således var danseforestillingen ved Claire Parsons i 2005 et resultat af et samarbejde mellem danske, svenske og engelske dansere, ligesom det populære Nofit State Cirkus i 2006 lavede workshops sammen med den lokale Gøglerkolen. Festugens støttepolitik søger at prioritere det smallere og "mere autentiske" frem for det brede, som "andre må betale for" (Århus Festuges selvevaluering).

Som byfest fremstår Festugen på gadeplan som en kæmpemæssig markedsplads centreret omkring gågadearealerne fra Bruuns Galleri til Lati-nerkvarteret. Byens torve og pladser forvandles til scener, hvor Univers, der arrangeres af Festugen på Bispetov, er den største med børneteater om formiddagen og rytmisk musik eftermiddag og aften. Gøgl, handel og underholdning finder sted på gader og stræder. Udskænkingssteder og madboder skyder frem overalt, hvor mennesker færdes.

På grund af størrelsen er Århus Festuge synlig i hele landet, og det giver den en central rolle i profileringen af Århus som kulturby. Festugen arbejder derfor også tæt sammen med Visit Århus omkring markedsføring og i 2006 med Alt for damerne, som var officiel mediepartner for Womaniafestiva-

len og dermed landsdækkende medie for festugebegivenhederne. Derudover har der været samarbejdet med magasinet Appetize om udgivelse af katalog og med Event Danmark omkring pakkerejser til Festugen.

I selvevalueringen lægger Århus Festuge vægt på festivalens indhold, men også på kvantiteten: "Realiteten er, at byrådet har bedt om et bredt program, og derfor ER programmet yderst bredt" (Århus Festuges selvevaluering). Festugen er dog bevidst om, at programmet måske kan være for bredt og har i selvevalueringen overvejelser om, hvorvidt der skal reduceres og prioriteres hårdere i programmet.

Århus Festuge peger også på kvaliteten af samarbejderne med den omgivende kulturverden, der opleves som stort og mangfoldigt og holdes sammen af dialogmøder og kontinuerlige formelle og uformelle møder. Internationalt plejer Festugen sit faglige netværk via deltagelse i konferencer og i andre festivaler og showcases rundt om i verden (bl.a. scenekunst-, gøgler- og gadeteaterfestivaler).

Den kunstneriske linie udvikles og evalueres løbende internt og eksternt, således at man fastholder fokus på målsætningen om "at medvirke til at udvikle og fremme nye kunstneriske tiltag lokalt, nationalt og internationalt" (Århus Festuges selvevaluering).

Internt på medarbejderniveau lægges der vægt på initiativer, som skal udvikle medarbejderne: Stop-op-dage, visionsdage, seminarer, faglige udviklingskurser m.v. Den enkelte medarbejder oplever stor selvstændighed og meget ansvar for eget arbejde. Medarbejderne efterlyser imidlertid kunstfaglige kompetencer og løbende opdatering af kunstnerisk viden og udsyn. Jobbet er spændende og udfordrende, og de oplever sig selv som kompetente og dygtige, men savner "bredt set et fagligt begrebsapparat på det kulturelle område" (Århus Festuges selvevaluering). I den forbindelse efterspørges også større adgang til flere kulturelle oplevelser for personalegruppen (Århus Festuges selvevaluering).

Århus Festuges særpræg – set med Kunstrådets øjne

Festugens særpræg er den komprimerede og massive manifestation, som finder sted overalt i byens rum såvel inden- som udendørs. Intentionen om at forene det kvalificerede lokale med det kvalificerede internationale i forening med samarbejdsintensiteten skaber nogle helt særlige vilkår og udfordringer. Når disse vilkår og disse udfordringer løses ideelt, vil Festugen opleves som en meningsfuld og udfordrende helhed med en skarp profil og et fælles fokus omkring et givent tema.

Mulige begrænsninger

For Århus Festuge 2006 (Womania) var særpræget ikke særligt skarptegnet. Dette kan være forårsaget af en mangelfuld kunstnerisk ledelse, som kunne have skabt en sammenhængende rød tråd igennem festivalen, eller fordi ressourcer, samarbejdsflader, den visionære idé eller måske modet ikke har været til stede. Eller det kan skyldes, at Festugen savner medarbejderkompetencer til det mere tilbundsgående arbejde med udviklingen og formidlingen af det tematiske indhold. Der er tilsyneladende ikke tradition for seriøse kunstfaglige debatter i organisationen, og de medarbejdere, som har kendskab til specifikke områder, virker til at være for meget overladt til sig selv, så terminologier og nye kompetencer ikke udveksles mellem deres respektive områder.

Ser man på den kunstneriske profil, som den har tegnet sig i de seneste festuger, er det særligt volumen og bredde, som har været kendetegnende. Dette afspejler sig også i formidlingen af Festugen, der ligeledes savner kant og dybde. Womaniafestivalen fik meget spaltepads både i det ledsagende Appetizekatalog og i andre medier undervejs. Intentionen var at skabe debat og derfor er det en skam, at formidlingen var så tandløs og forudsigelig. Artiklerne i kataloget savnede dybde og kant, og de var tilbøjelige til at lefle for publikum.

Kunstnerisk sammenhæng og visioner er vigtige for Festugen af flere grunde. Det er forudsætningen for, at arrangører og brugere fastholder et højt ambitionsniveau. Det er også væsentligt i et internationalt perspektiv. En

Festuge uden prægante kunstneriske ambitioner taber renommé og kunstnerisk højde. I det lange løb er det ikke nok at kunne fremhæve kvantitet, især ikke hvis det sker på bekostning af kunstneriske visioner.

Publikum bliver desuden mere og mere kræsent, for i takt med den stigende internationalisering øges også tilgængeligheden til store internationale kunstneriske oplevelser overalt i verden. Man må konstant være oppe på beatet for at kunne præsentere de bedste og mest udfordrende kunstneriske oplevelser.

Derfor må kunstfagligheden, det kvalificerede og specialiserede kendskab til kunsten, dens udtryk, dens historie og formidling være til stede overalt i det arbejde, som udføres for at skabe den enkelte Festuge, for det er denne faglighed, som viser vejen til de kvalitetsoplevelser, som Århus Festuge kan skabe rammer omkring. Uden faglighed, dybde og kvalitet omkring indholdet og formidlingen af dette vil Festugen fremstå kunstnerisk utydelig og dermed få svært ved opfylde sin rolle som kulturelt flagskib.

Styrker, svagheder og udviklingspotentialer

Festugens størrelse, dens brand og adgang til et stort lokalt, nationalt og internationalt netværk er absolutte styrker, som efterhånden kan åbne dørene til utallige muligheder både økonomisk, kunstnerisk, strukturelt og markedsføringsmæssigt.

Den lokale politiske opbakning er ligeledes en styrke, der bl.a. bidrager til at fastholde institutionen i "flagskibspositionen". Placeringen i Borgmesterens afdeling kan være en stor hjælp, når der skal etableres samarbejder og skaffes tilladelser i forbindelse med afviklingen af festugeaktiviteter på offentlige steder rundt omkring i byen.

Endelig er det en styrke, når det lykkes Århus Festuge at skabe et stort fælles engagement omkring den enkelte festuge.

Men størrelsen kan blive et problem, hvis det er et mål i sig selv, og en alt for velsmurt festivalorganisation kan forfalde til rutine og glemme at skærpe klingens undervejs.

Det altafgørende udviklingspotentiale og den største udfordring for Festugen består i at skærpe den kunstneriske profil. Desuden ligger naturligt nok organisatoriske udfordringer og udviklingspotentiale knyttet til sammenlægningen med Kulturhus Århus. Endelig rummer ansættelsen af en ny direktør i sig selv et muligt udviklingspotentiale, som kan medvirke til en positiv udvikling af Festugens koncept og fremtidsvision.

Placering i det kulturelle landskab

Festugen er sensommerens centrale kulturbegivenhed i Århus. Festugen skal styrke samarbejdet på tværs af kulturlivet i Århus samt brede festivalen ud over hele byen. Derfor samarbejder byens kulturinstitutioner omkring produktion og afvikling af det kunstneriske indhold, ligesom der samarbejdes med kommune, erhvervsliv, idrætsforeninger, skolevæsen og interesseorganisationer omkring events og branding.

Festugen er en institution med forbindelser og samarbejder lokalt, nationalt og internationalt. Den store bredde i kunst- og kulturudbudet gør som beskrevet netværket mangfoldigt og stort. Festugens store styrke som lokal aktør i det kulturelle landskab er dens udadvendthed. Med udgangspunkt i de mange samarbejder med andre aktører skabes også grundlaget for synergi og udvikling.

Århus Festuge i det århusianske kulturmiljø

Århus har en stærk kulturel profil med mange ambitiøse kunstnere og institutioner. I de senere år er der overalt foregået en professionalisering af de forskellige kulturproducerende miljøer. Det hænger dels sammen med samfundsudviklingen generelt, men det hænger også i høj grad sammen med, at der pt. er rigtig mange kompetente mennesker i kulturlivet i byen. Seriøsitet og bevidsthed omkring kunstens udtryk og rolle, også internationalt, driver kunstlivet frem i Århus.

Hele dette potentiale har Århus Festuge ideelt set til rådighed, og Festugen er på sin side attraktiv for kulturlivet, fordi den bidrager med midler og markedsføring. Økonomisk bakker Festugen op om byens kunstnere via pul-

jebeløb på ca. 800.000 kr. årligt, som kan ansøges hos Festugen. Desuden har Festugen i 2006 lanceret den såkaldte S.L.I.K.-ordning (Struktureret Langsigtet Involvering af Kulturinstitutionerne) – et initiativ, der tilbyder 700.000 kr. til kommunalt støttede kulturinstitutioner i Århus, som i Festugen samarbejder omkring et temarelateret kulturprojekt. Der er over tre år i alt afsat 3,5 mio. kr. til S.L.I.K., og i 2006 affødte denne ordning det tværæstetiske kunstprojekt *KønsSpektakler*, som var et samarbejde mellem Gellerupscenen, Huset og Kvindemuseet.

Hvert år bidrager Festugen således til, at lokale aktører får mulighed for at vise deres kunnen for en stor offentlighed. Festugens muligheder for at skabe synergi i samspejlet med andre kulturproducerende institutioner og miljøer er således til stede såvel i Århus Festuges målsætning som i praksis. Set i det perspektiv har Festugen store muligheder for kunstnerisk udvikling og indflydelse i fremtiden. S.L.I.K. ordningen kan fremhæves netop som et sådant udviklingsinitiativ.

Udfordringer for Århus Festuge

Som beskrevet er det vigtigt, at Festugen har kunstnerisk fokus og kvalificerede kompetencer i forhold til at fastholde og udvikle et højt kunstnerisk niveau. Århus Festuge er i dag en uhyre central og markant lokal partner, fordi mange kulturelle producenter hvert år investerer tid, penge og kræfter i Festugen.

En stor udfordring for Festugen ligger i vægtningen af den rent kommercielle del i forhold til den kunstneriske del af Festugen. Århus Festuge som en kunstnerisk kraft skal gerne overdøve de kommercielle aspekter af Festugens gadeliv. Festugen vurderer, at det f.eks. er vanskeligt at nå de unge. En seriøs udfordring er at få netop denne gruppe i tale ved at udfordre den med virkelig kunstnerisk kvalificerede tilbud.

At kunne formidle sit indhold på en indsigtfuld og vedkommende facon er en af samtidskulturens væsentligste udfordringer. Den udfordring bør Festugen være sig bevidst, hvis ikke den skal risikere at miste troværdighed og position som seriøs kulturformidler og -udvikler. Det er vigtigt, at den kvali-

ficerede samtale om, hvorfor og hvordan kunsten er væsentlig for samfundet og den enkelte, bliver ført, så kunsten ikke reduceres til en anden tilbudsvare.

Konsum i form af kunstnerisk kaloriefattige oplevelser har i de seneste år fyldt rigtig meget i det samlede billede af Festugen. Forbrugsfesten og især sporene efter den leverer det overordnede indtryk til borgeren og til turisten. Spørgsmålet er, om Århus Festuge har ambitioner om at skrue op for de kunstneriske værdier, således at fremtidens festuger fremstår mere som sammenhængende og gennemarbejdede kunstneriske oplevelser.

X-Mal Mensch Stuhl var i 2006 et eksempel på en udfordrende og anderledes kunstoplevelse i det offentlige rum. Men generelt savner Festugen bud på andre sanselige og kunstneriske udtryk i det offentlige rum: lyd, lys og lugte, store gennemarbejdede gadeudsmykninger, installatoriske bearbejdnings af specifikke byrum. Hvor blev de store udendørs åbninger fra 80'erne af? Hvor findes afløserne for disse – med en lignende og markant gennemslagskraft?

Der findes mange måder at skabe nye og spændende oplevelser i byrummene på, men det koster og kræver et stærkere fokus hos alle. Her er udfordringen at få det lokale erhvervsliv og Visit Århus m.fl. til at interessere sig for, at en seriøs gennemkunstnerisk Festuge kan være en reklamesøjle for hele byen. Har byen og Århus Festuge mod til at investere i en stærk kunstnerisk profil og til at invitere professionelle, dygtige og visionære kunstnerne ind med deres tanker og ideer?

Det er tydeligt, at der hvor ensembler eller enkeltindivider har arbejdet helhjertet og professionelt, opleves også den største kunstneriske forløsning og intensitet i mødet med publikum (f.eks. i 2006: Louise Lecavalier, Nofit State Circus, Anthony and the Johnsons, Charlotte Engelkes, Aline Sanchez Rodriguez m.fl. på GRAN, *KønsSpektakler*, Gruppe 38, Teater Refleksion).

Endelig bør man nok overveje, om ikke Festugen, hvis den skal være for ALLE, geografisk burde forgrene sig mere ud i byens forskellige forstæder og således lægge op til, at mennesker flytter sig rundt til begivenheder på

tværs af de bevægelsesmønstre, som hverdagslivet normalt dikterer. Hvordan får nydanskerne i Århus f.eks. et medejerskabsforhold til Århus Festuge?

Anbefalinger og overvejelser til det politiske niveau

Århus Festuge er et kulturpolitisk flagskib med direkte forbindelse til byens politiske top: fem politikere i bestyrelsen med borgmesteren som født bestyrelsesformand. Hermed er Festugen den kulturinstitution i Århus, som nyder størst politisk bevågenhed og det sted, hvor politikerne har størst direkte indflydelse.

Repræsentationen af politikere i Festugebestyrelsen kan være en svaghed, som gør institutionen følsom for politisk pres og forventninger. Et pres som, hvor diskret det end måtte udtrykkes, kan forhindre den kunstneriske ledelse i at træde i karakter, ligesom det kan dreje institutionens loyalitet over mod det politiske niveau frem for loyaliteten overfor Festugens egne mål og ambitioner.

Opsamling og perspektiver

Århus Festuge har gennem tiderne haft meget markante ledere, der har skabt Festuger med store kunstneriske oplevelser og international anerkendelse. Dårlig økonomi var længe et problem, og en ny ledelsesprofil blev i 2003 indsat for at rette op på det problem. Således måtte kunstnerisk dristighed og nerve vige for marketingstrategi. Rummet for den kunstneriske ledelse blev hermed mindre. Markedsorienteret branding har resulteret i voksende sponsorinteresse, hvilket også har betydet, at der er kommet balance i den vaklende økonomi.

Århus Festuge har i de seneste år investeret mange ressourcer i at ruste sig til at manøvrere som slagskib i oplevelsesøkonomien. Pt. ser det ud til at Festugens lokale gennemslagskraft først og fremmest skal ses på baggrund af, at de mange forskellige lokale aktørers interesser tilsyneladende tilgodeses på tilfredsstillende vis. Det forklarer måske også, at Århus Festuge nationalt og internationalt er ved at miste status i forhold til kunstnerisk indhold og profil.

Faktuelt

Århus Festuge har eksisteret siden 1964. I dag har den til huse på sin egen etage i sekretariatet i Officersbygningen på Vester Allé. Århus Festuge har 10 ansatte og 5-6 assistenter i forskellige job- og praktikordninger. Derudover er der mellem 70 og 80 frivillige i selve Festugen.

Festugen vil i løbet af de næste to år blive fusioneret med naboen og samarbejdspartneren gennem mange år, Kulturhus Århus. Formålet er at skabe en slagkraftig festival- og eventorganisation, der kan styrke byens kulturliv og "brand" som kulturby i en europæisk sammenhæng.

I den mellemliggende periode tegnes Festugen udadtil af den nyligt ansatte kunstneriske direktør Jens Folmer Jepsen. Formand for Festugebestyrelsen er Borgmester Nicolaj Wammen

Århus Festuge modtager følgende driftstilskud: Fra Århus Kommune kr. 7.268.172, fra Staten kr. 333.000, Tipsmidler kr. 1.100.000.

Kunstrådets opsummering af Festugens respons på evalueringen

Århus Festuges nye kunstneriske direktør, Jens Folmer Jepsen, udtrykker, at han kan genkende mange af konklusionerne i evalueringen fra sin egen ansøgning til stillingen som Direktør for Festugen. Umiddelbart kan han ikke rigtigt se, hvad han ellers skal bruge evalueringen til, for Århus Festuge, som den ser ud i dag, findes ikke om to år.

Kunstrådets opfattelse af en overfladisk formidling i Festugen er medarbejderrepræsentanterne ikke enig i, ligesom man ikke er enig i Kunstrådets vurdering angående manglende kompetencer til på et dybere niveau at medvirke til udviklingen og udfoldelsen af diverse kunstneriske produktioner og projekter.

Festugedirektørens største bekymring på organisatorisk niveau er den forestående sammenlægning med naboen Kulturhus Århus. Mht. den forestående Festuge er han optaget af, hvordan han skaber lydhørhed i byen for en skærpet kunstnerisk profil og dermed også baner vejen for, at der kan

luges ud i det "fedtlag" af begivenheder i Festugen, som udelukkende findes, fordi de plejer at være der.

I evalueringsprocessen har Kunstrådet afholdt to samtaler med hver institution. Første samtale med Festugen blev afholdt i november 2006 og anden samtale i marts 2007. Ovenstående respons bygger på anden samtale. Fra Festugen deltog direktør Jens Folmer Jepsen, kommunikationschef Mette Kier og produktionsansvarlig og kunstnerisk konsulent Malco Oliveros. I første samtale deltog ligeledes Mette Kier og Malco Oliveros foruden den på det tidspunkt netop fratrådte økonomichef for Festugen, Henrik Ochsner.

ÅRHUS KUNSTBYGNING

Bemærkning: Århus Kunstbygning var en af de institutioner, der i evalueringsrunden i 2003 fik en række alvorlige anmærkninger med på vejen. Under overskriften "Fint udstillingshus midt i et vadested" lagde det daværende Kunstråd vægt på, at Kunstbygningen alt for længe havde været byens uformelle kunsthall, og at det, som stod i vejen for, at stedet kunne få status af national kunsthall, var manglende kunstfaglig ledelse og utilstrækkelig kunstnerisk profil. Den kritik har i høj grad været katalysator for de forandringsprocesser, som siden har været i spil i Kunstbygningen.

Pr. 1. januar 2006 fik Århus Kunstbygning Thorsten Sadowsky som kunstfaglig leder og hermed blev også overgangen markeret fra kommunal institution til selvejende fond. Med afsæt heri lægger denne evaluering særlig vægt på Kunstbygningens nuværende situation og på dens fremtidige muligheder og potentialer.

Præsentation af Århus Kunstbygning

Århus Kunstbygning (herefter Kunstbygningen) har siden opførelsen i 1917 været en aktiv medspiller i det århusianske kulturliv. Gennem tiden har Kunstbygningen gennemgået mange forandringer, senest med strukturomlægningen fra kommunal institution til den selvejende Fonden Århus Kunstbygning samt lederskifte ved årsskiftet 2005/06.

Med strukturomlægningen er der skabt grobund for nye visioner, nye mål og en ny udstillingsprofil. Den nye leders opgave har været og er at udvikle en bæredygtig og langsigtet strategi for Kunstbygningen.

Ifølge den nyindstiftede fonds formål skal Århus Kunstbygning "fungere som et center, der fremmer den lokale kunstscene for samtidskunst og betoner dennes betydning gennem formidling og aktivt samarbejde. Således skal Kunstbygningen udvikles til en mediator mellem den lokale, den nationale og den internationale kunstscene" (jf. Kunstbygningens selvevaluering).

Via opgradering til kunsthall på internationalt niveau skal der skabes en ramme, hvori formidling er helt central og tæt forbundet med en praksis, hvor kunstnerisk åbenhed, nytænkning, dialog og debat er nøglebegreber.

I praksis betyder det, at man gennem målrettet formidling, foredrag, kunstnersamtaler, værkstedsbesøg m.v. forsøger at åbne huset for en bredere offentlighed af såvel udøvende som publikum.

På det internationale niveau skal samarbejder forbedres via udveksling af udstillinger fra Århus til udlandet og vice versa. Århus Kunstbygning påtager sig i den sammenhæng en særlig forpligtelse til at profilere dansk samtidskunst i udlandet.

Udstillingsprofilen skal afspejle samtidskunstens mangfoldige positioner gennem skiftende gennemarbejdede soloudstillinger såvel som tematiske gruppeudstillinger. Der åbnes op for eksperimenterende kunstgenrer (f.eks. lyd-, lys-, intermedial- og digitalkunst) og hermed også for mere interdisciplinære samarbejder med andre faggrupper i Århus som f.eks. CAVI, de æstetiske fakulteter på Aarhus Universitet, arkitektskolen og andre forskningsenheder i byen.

Århus Kunstbygning – selvevalueret med Ønskekvistmodellen

Med udgangspunkt i Århus Kunstbygningens nye vision om at blive kunsthall og samtidskunstens udstillingshus par excellence i Århus har huset siden januar 2005 været igennem en gennemgribende intern omkalfatringsproces. Alle medarbejdere har fået specifikke ansvarsområder med tilknyttede jobbeskrivelser og klare mål for, hvorledes organisationen samlet opgraderer sig i takt med husets nye ambitioner. Der er indført procedurer, som løbende skal kvalificere medarbejdergruppen til professionelt og engageret at samarbejde med såvel kunstnere som publikum. Den interne kommunikation er forbedret såvel som kommunikationen udadtil, hvilket ifølge Kunstbygningen har betydet større arbejdsglæde og forøget medejerskab hos de ansatte.

På det grundlag satses der nu på at løfte opgaven med at skabe nytænkende samtidskunstudstillinger, som er både samfundsrelevante og debatskabende. F.eks. Henrik Saxgren: *Krig og Kærlighed, Ødelagte verdener*. International temaudstilling og Digital kunstfestival: *På grænsen af funktion og forstyrrelse* i samarbejde med festivalleder Annette Damgård og Kulturföreningen Pappagallo. Af kommende samfundsrelevante og debatskabende

udstillinger kan nævnes *Knappernes Krig*, der tematiserer børn i krigens verden, og som ledsages af et omfattende, målrettet formidlingsprogram, der bl.a. henvender sig til skolerne.

I forhold til de internationale forpligtelser er udstillingen *Like origami gone wrong* med Simon Dybroe Møller et eksempel på, hvordan en udstilling i Århus Kunstbygning eksporteres videre til kunstmuseet Thun i Schweiz.

Udadtil finder huset sin nødvendighed i samtidskunstens evne til at skabe debat og udvikling på relevante områder. Samtidskunsten tager afsæt i en form for virkelighedshunger, som kunstner og beskuer deler, og som bringer dem sammen i ønsket om nye indsigter og dialoger. Ligesom dens mangfoldige praksis naturligvis er befordrende for muligheden for at opdyrke en bred publikumsinteresse.

Århus Kunstbygningens særpræg – set med Kunstrådets øjne

Århus Kunstbygning har med den ovenfor beskrevne fornyelse taget et afgørende skridt i retning af at blive et markant og selvstændigt udstillingshus for samtidskunst. I første omgang gælder det om at udvikle organisationen, således at den kan indgå i ligeværdige samarbejder med andre internationale kunstproducenter. Det medfører også en standardisering strukturelt og fagligt, som er genkendelig og tiltrækkende for samarbejdspartnere. Fra ledelsens side er der fokus på disse primære mål, og således er der allerede nu skabt grundlag for genuine samarbejder med såvel lokale, nationale og internationale partnere. Når disse første mål er på plads, vil der være mulighed for at udvikle særegne kompetencer og praksisser, som på længere sigt kan give Kunstbygningen sin helt egen profil og renommé som udstillingshus.

Århus Kunstbygning ligger som den markante større institution mellem storebror ARoS på den ene side og hele rækken af non-profit udstillingssteder og kommercielle gallerier i Århus på den anden side. Kunstbygningen kan indgå i fleksible ad hoc-dialoger og -samarbejder med alle disse institutioner. Derudover kan den udvide og udvikle kontakten til omverdenen i det omfang, det giver mening fra udstilling til udstilling.

Den debatterende og dialogskabende praksis hos Kunstbygningen ligger helt i tråd med andre udstillingssteder i Århus så som Galleri Image, rum 46, Spanien 19C, Splab og andre. Med Kunstbygningens opgradering får disse steder en endnu mere kvalificeret legekammerat, som både kan udvikle og stille krav til gavn for hele samtidskunstscenen i Århus.

Mulige begrænsninger

Århus Kunstbygning har først og fremmest sin begrænsning i den forholdsvis lille økonomi, som hvis den ikke i fremtiden kan opgraderes vil komme til at betyde en væsentlig revurdering af forholdet mellem de kunstneriske mål og de økonomiske midler.

På personalefronten er det en begrænsning, at en del ansatte er i diverse jobtilskudsordninger. Det forårsager stor udskiftning blandt medarbejdere, hvilket gør det vanskeligere at uddanne personalet i et mere langsigtet perspektiv.

Styrker, svagheder og udviklingspotentialer

Århus Kunstbygningens kunstneriske styrke ligger deri, at kerneydelsen er samtidskunsten, og hermed skabes der oplagte muligheder for fornyelse og for at tiltrække publikums opmærksomhed på baggrund af denne kunstforms evne til at italesætte samfundsrelevante problematikker og udvikle fora for ny erkendelse. I direkte tilknytning hertil bør selve huset fremhæves, fordi det er tiltrækkende pga. dets arkitektur, rum og beskaffenhed.

Århus Kunstbygningens styrke lige nu ligger først og fremmest i den igangværende forandringsproces, som har til hensigt at opgradere institutionen og ruste den til nye udfordringer: Implementering af en flad ledelsesstruktur med uddelegering af præcist afgrænsede ansvarsområder, planlægnings- og udstillingsmøder, kunstfaglig personaleuddannelse, dannelse af arbejdsgrupper for at optimere samarbejdet internt i huset. De to foreninger, som tidligere havde styrende beføjelser i Århus Kunstbygning – ProKK (tidl. Kunstnernes Hus) og Århus Kunstforening af 1849 – fungerer nu via aktivitetsudvalget og udstillingsudvalget som sparringspartnere for den daglige

leder, der i den nye struktur har det afgørende ansvar for den kunstneriske linie.

Denne struktur forudsætter, at den daglige leder har et stort ansvar for helheden. Det stiller store krav til hans evner for at uddelegere og udvikle i takt med, at han også skal skabe rum for at kunne opsøge ny viden og skærpe sine egne faglige kompetencer. Faren ligger i, at udviklingen af den ene del af organisationen let kan ske på bekostning af andre lige så vigtige områder. Derfor er det nødvendigt løbende at opsøge kompetencer, som kan støtte og måle på balanceringen af de forskellige indsatsområder.

Udviklingspotentialer ligger bl.a. i at bygge videre på det gå-på-mod og den begejstring, der er til stede i huset, og som i høj grad må tilskrives lederens evner til at formidle samtidskunstens potentialer og væsentlighed til husets medarbejdere. Det betyder, at huset i dag fremstår selvbevidst og med idealer for god udstillingsvirksomhed ledsaget af kvalitative praksisser og idealer for samarbejder, udveksling og formidling.

Placering i det kulturelle landskab

Århus Kunstbygning er en del af en vidt forgrenet fødekæde inden for billedkunsten. Som international kunsthall er den i den kunstfaglige tungere ende af kæden, ligesom den rent økonomisk og personalemæssigt også ligger i spidsen af feltet af frie udstillingssteder, som ikke har museumsforpligtelser. Der er 7 kunsthaller i Danmark, og disse udveksler erfaringer og mødes i deres eget forum: Foreningen af Kunsthaller i Danmark (FKD). Århus Kunstbygning har med sin satsning på den aktuelle samtidskunst åbnet for et bredspektret interessebaseret samarbejde med en hvilken som helst anden kulturpartner omkring specifikke udstillingsprojekter.

Århus Kunstbygning i det århusianske kulturmiljø

På samtidskunstområdet har Århus i de seneste 5-7 år været i en markant udvikling. Det skyldes bl.a., at Det Jyske Kunstakademi i midten af 90'erne skærpede sit fokus på den mere eksperimenterende kunst, så der blev åbnet for mere utraditionelle værkkategorier som lyd og digitalkunst. Hermed blev

den igangværende værkdiskussion sat på dagsordenen, og akademiet har siden tegnet en selvstændig profil, som har tiltrukket elever fra hele landet.

Samtidigt opstod flere non-profit udstillingssteder for samtidskunst: Først LXX så rum 46, Splab og Artbox, som alle har rødder i Det Jyske Kunstakademi. Spanien 19 c og nu også Überkunst har etableret sig og driver samtidskunstvirkosomhed med uforfærdet ildhu og for ganske små midler. Galleri Image er Nordens ældste fotogalleri og viser ligeledes samtidskunst. Flere og flere unge lokale kunstnere får deres værker ud i verden gennem disse galleriers netværk. Desuden findes en række kommercielle gallerier: Galerie MøllerWitt, Charlotte Fogh Contemporary, Mogadishni, Galleri Udengaard, som alle viser og sælger samtidskunst af høj kvalitet, og som også viser lokale navne.

Århus Kunstbygning er en del af alt dette og er nu i færd med at skabe nye muligheder for samtidskunstscenen i Århus.

ARoS er med et stort spektakulært internationalt fokus med til at skærpe den publikumsmæssige interesse for billedkunsten generelt, ligesom institutionen også har mulighed for aktivt at medvirke til synliggørelsen af lokale kræfter inden for samtidskunsten.

Samtidskunstscenen i Århus er i de senere år endvidere blevet styrket af bl.a. C-SAM Center for samtidskunst, hvis formål er at skabe en faglig og kollegial platform for byens samtidskunstnere, etablere "artist in residens" i Århus og udvikle faglige samarbejder, som kan bidrage til kendskab og udviklingen af samtidskunstscenen i byen.

Derudover findes en lang række eksempler på kulturelle projekter, som med forskellig afsender har involveret samtidskunst: bl.a. Kulturhus Århus: Kulturama og i samarbejde med Svalegangen Inbetween; CAVI: visning af ny digital kunst; Århus Festival for Samtidskunst: Minority Report; Digital Kunstfestival i samarbejde med bl.a. Århus Kunstbygning: På grænsen af funktion og forstyrrelse; rum 46: Gæstebud.

Til sidst skal nævnes helt private udstillingsinitiativer i alternative rum og værksteder, Streetart, interventionskunst og performance i det offentlige rum udført på eget initiativ af kunstnere, som arbejder inden for disse felter og

endelig internetportalen www.aarhus.nu, som har gjort samtidskunstscenen i Århus synlig for hele verden.

Tilsammen er alle disse aktører et bevis på, at samtidskunsten trives i Århus, og de udgør et kolossalt potentiale og et enormt nationalt og internationalt netværk, som giver adgang til uendeligt mange samarbejdsmuligheder og oplevelser i fremtiden.

I denne frodige skov af institutioner og initiativer, som også breder sig ud i mange andre områder i byen, er Århus Kunstbygning en kvalificeret partner, som i høj grad er både selvstændigt normdannende og aktiv sparingspartner og medudvikler i forbindelse med forskellige faglige samarbejder på tværs af institutioner og praksisser.

Udfordringer for Århus Kunstbygning

Århus Kunstbygning har umiddelbart sine største udfordringer i at skaffe tilstrækkelige økonomiske midler, som kan indfri de store kunstneriske ambitioner. Hvis ikke der findes tilstrækkelig økonomisk opbakning fra stat og kommune, kan det vise sig meget vanskeligt at indfri fondens egen målsætning. Gode private sponsoraftaler og pålidelige faglige samarbejdspartnere skal ligeledes skabe grundlag for kunstbygningens fremtidige succes.

En stor udfordring er også at engagere publikum seriøst i samtidskunstens diskussionslyst og skabe tiltrækkende fora, hvor samtalerne kan blomstre og udvikles.

En sidste og lige så vigtig udfordring er at skabe gode relationer til det lokale kunstnermiljø, således at dygtige lokale kunstnere også får den opmærksomhed, de fortjener. Kunstbygningen bør derfor være både opsøgende og særdeles lydhør overfor talent og potentiale i det lokale kunstnermiljø. Kunststykket er for Århus Kunstbygning at finde en form og en størrelse, som passer til den økonomiske, faglige og publikumsmæssige virkelighed, som man eksisterer i.

Anbefalinger og overvejelser til det politiske niveau

Århus Kunstbygning har i sit nuværende budget 400.000 kr. årligt til udstillinger. Denne situation betyder, at ÅK i meget høj grad må deltage i kampen om de frie midler, som f.eks. fra Kulturudviklingspuljen, der først og fremmest burde tilgå kunstnerne og de små uafhængige udstillingssteder. Det virker paradoksalt, når store institutioner med statslige og kommunale driftstilskud støvsuger de puljer, som er skabt for direkte at støtte kunstnerisk udviklingsvirksomhed.

I den sammenhæng kan man kritisere Fonden Århus Kunstbygning og Århus Kommune for urealistisk budgettering i forhold til de tårnhøje ambitioner. I dag er det lederens daglige problem at skaffe tilstrækkelige midler, men uden en forholdsmæssig og ligeværdig egenfinansiering på udstillinger er det svært at være overbevisende i den skærpede konkurrence om fondsmidler. Kunstrådet anbefaler derfor, at driftstilskuddet forhøjes med fokus på netop dette problem.

Opsamling og perspektiver

Som beskrevet har Århus Kunstbygning flyttet sig meget siden sidste evaluering, og de anbefalinger, som den gang blev fremsat, er fulgt til dørs i den nuværende struktur. Ledelsen har kompetent lagt en klar kurs for huset, og dermed er Århus Kunstbygning nu godt på vej ind i en ny fremtid. Hvis det lykkes at fastholde det nuværende ambitionsniveau, er der ingen tvivl om, at stedet vil etablere sig som en væsentlig aktør på scenen for samtidskunst. Det afgørende bliver, om huset efterhånden kan mobilisere en stærk lokal publikumsopbakning, som kan forløse de overordnede ambitioner om debat og dialog, ligesom realiseringen af planerne om at oprette en støttekreds blandt erhvervsvirksomheder, der vil deltage i forpligtende samarbejder med Århus Kunstbygning, får stor betydning for fremtiden.

I et samtidskunstperspektiv giver det ingen mening at betragte Århus Kunstbygning som isoleret institution, den finder sin berettigelse i evnen til at skabe samarbejder og dialoger med omverdenen, og det er den i fuld gang med at blive dygtig til. Samtidskunsten er så løfterig, fordi den har et stort

kreativt og erkendelsesmæssigt potentiale. Derfor er Århus Kunstbygning også vigtig som en kvalificeret aktør på denne frodige og uforudsigelige scene.

Faktuelt

Fonden Århus Kunstbygning er en almennyttig fond, stiftet pr. 1. januar 2006. Formålet med Århus Kunstbygning er at drive udstillings- og formidlingsvirksomhed for nutidig dansk og international billedkunst, kunsthåndværk og design, der arrangeres af Århus Kunstbygning eller ud fra et åbent ansøgerfelt. Bestyrelsen består af fem medlemmer, udpeget af diverse relevante interesseorganisationer, med billedkunstner Jo Dam Kærgaard som formand.

Århus Kunstbygning medarbejdere fordeler sig på fire fuldtids og to deltidsansatte, en i fleksjob, fire praktikanter, tre frivillige og fire omvisere, som er studerende fra kunsthistorie. Leder er Thorsten Sadowsky.

Århus Kunstbygning modtager kr. 2.757.000 fra Århus Kommune og kr. 100.000 fra Staten (Kunststyrelsen).

Kunstrådets opsummering af Århus Kunstbygningens respons på evalueringen

Århus Kunstbygning udtrykker stor tilfredshed med evalueringen. Man er enig i analyserne og føler sig genkendt og mødt på et ligeværdigt fagligt grundlag. Processen og metoden har været logisk og anvendelig. Det var en stor udfordring for den nyligt tiltrådte leder at blive tvunget til at analysere sin institution med et selvkritisk blik, mens han endnu var optaget af at effektuere husets nye hensigtserklæringer, men undervejs blev det en givtig og god proces. Selvevalueringen var især frugtbar, fordi den kunne bruges som måleredskab og instrument for det igangværende udviklingsarbejde.

I evalueringsprocessen har Kunstrådet afholdt to samtaler med hver institution. Første samtale med Kunstbygningen blev afholdt i oktober 2006 og anden

samtale i marts 2007. Ovenstående respons bygger på anden samtale. Fra Kunstbygningen deltog leder Thorsten Sadowsky; i første samtale deltog ligeledes Thorsten Sadowsky foruden kurator Pernille Lyngsø.

BILAG

Indeholder **Startdokument** for evalueringerne af 18 af de 20 kulturinstitutioner, inkl. spørgsmål til institutionernes selvevaluering

- Udtalelsen om *Den Jyske Operas særforestillinger* er ikke inkluderet i Startdokumentet, men baserer sig på samme model som evalueringerne.
- Evalueringen af *Gellerupscenen* er baseret på et eget Startdokument, tilsvarende det vedlagte.

STARTDOKUMENT

for evalueringer af

18 kulturinstitutioner i Århus

Klüvers Bigband
Teater Refleksion
Gran – teater for dans
Voxhall
Kulturhus Århus
Århus Kunstbygning

Entré Scenen
Gruppe 38
Granhøj Dans
Train
Svalegangen
Århus Festuge

Danseværket
Filuren
Musikcaféen
Aarhus Symfoniorkester
Aarhus Sommeropera
Musikhuset Aarhus

**udarbejdet af Århus Kommunes Kunstråd
i samarbejde med Kunstrådets koordinator Karen Hannah**

Maj 2006

Indhold

- 1. Kort om Startdokumentet**
- 2. Kommissorium for evalueringerne**
- 3. Evalueringsmetode: Ønskekvistmodellen**
- 4. Evalueringsprocessen**
- 5. Selvevalueringsfasen**
- 6. Samtalerunderne**
- 7. Slutresultatet: Syv fremadrettede sider**
- 8. Tidsplan**

Bilag: Spørgsmål til institutionernes selvevaluering

1. Kort om Startdokumentet

Kunstrådet i Århus skal på opdrag af Århus Kommune foretage kunstfaglige evalueringer af de kulturinstitutioner, som kommunen udpeger. I alt 18 institutioner skal evalueres i perioden 2006-2007.

Grundlag

Startdokumentet for evalueringerne er udarbejdet af Kunstrådet og fungerer som en principiel evalueringssaftale mellem de 18 kulturinstitutioner, Kunstrådet og Århus Kommune, Kultur og Borgerservice.

Godkendelse

Startdokumentet er godkendt af Århus Kommune og de 18 kulturinstitutioner, der har haft dokumentet til høring i perioden 3. maj -15. maj 2006.

Formål

Formålet med Startdokumentet er at præcisere de overordnede rammer for evalueringsforløbet, således at alle parter har et fælles grundlag for evalueringsprocessen.

Funktion

Foruden at udstikke de overordnede rammer for det samlede evalueringsforløb vil Startdokumentet blive anvendt som grundlag for evalueringerne af de enkelte kulturinstitutioner.

2. Kommissorium for evalueringerne

Århus Kommunes Kunstråd skal i henhold til sit arbejdsgrundlag evaluere en række af byens kunst- og kulturinstitutioner, bl.a. som opfølgning på det forrige Kunstråds evalueringer af 19 institutioner i 2002-2003.

Følgende institutioner skal evalueres i denne runde:

Klüvers Bigband	Entré Scenen	Danseværket
Teater Refleksion	Gruppe 38	Filuren
Gran – teater for dans	Granhøj Dans	Musikcaféen
Voxhall	Train	Aarhus Symfoniorkester
Kulturhus Århus	Svalegangen	Aarhus Sommeropera
Århus Kunstbygning	Århus Festuge	Musikhuset Aarhus

Ud over disse evalueringer skal Kunstrådet udarbejde en udtalelse om Den Jyske Operas særforestillinger. Desuden indgår Kunstrådet i en evalueringsgruppe vedr. Gellerupscenen.

Evalueringsmodel

Kunstrådet anvender "Ønskekvist-modellen" (Jørn Langsted, Karen Hannah og Charlotte Rørdam Larsen, 2003) som sit metodiske grundlag, bl.a. for at skabe sammenligningsgrundlag med den forrige evalueringsrunde, der (delvist) anvendte samme metode.

Kunstrådet vurderer, at Ønskekvistmodellen er det mest kvalificerede grundlag at arbejde ud fra med henblik på et sammenligneligt og kommunikérbart evalueringsarbejde af de meget forskellige institutioner (jf. modellens "samtalerum" om kunstnerisk kvalitet).

Som orienteringsgrundlag for evalueringerne modtager institutionerne sammen med Startdokumentet et eksemplar af håndbogen "Ønskekvisten" (Langsted, Hannah og Larsen, 2005).

Evalueringsformål og fokus

Kunstrådet har til opgave at foretage *kunstfaglige* evalueringer af de enkelte institutioner. Formålet med evalueringerne er at vurdere de 18 institutioner med vægt på *kvaliteten* af den kunstneriske del af deres virksomhed. Desuden vil vægten i evalueringerne lægges på de kunstneriske *udviklingsperspektiver* for den enkelte institution.

Genstandsfelt og afgrænsning

Det er institutionernes kunstneriske virksomhed og udviklingen i denne, der er genstand for evalueringerne. Institutionernes økonomiske og organisatoriske forhold og deres kontraktmæssige forpligtelser overfor kommunen ligger uden for det primære genstandsfelt, men vil blive inddraget, hvor de åbenlyst spiller en rolle for det kunstfaglige resultat af institutionens drift.

Ambition

Parallelt med de enkelte institutionsevalueringer er det Kunstrådets ambition at udarbejde mere generelle beskrivelser af visse af miljøerne for at tilvejebringe et bedre overblik over enkeltaktører og deres samspil. Kunstrådet ønsker på den måde at betragte institutionerne i deres respektive miljøer med henblik på at identificere kreative kulturklynger inden for kulturområdet i Århus. Kunstrådets ambition kan forsøgsvis beskrives med begrebet "kulturel kortlægning".

Kunstrådets mål

Kunstrådets mål er, at evalueringerne kan bruges af institutionerne som input i deres videre arbejde. Målet er desuden, at evalueringerne kan være et startskud til en kulturel kortlægning af kulturmiljøerne i Århus. Endelig er det Kunstrådets mål, at evalueringerne kan bidrage til at styrke og kvalificere den kulturpolitiske debat omkring kulturområdet med det overordnede formål at fastholde kunstnerisk kvalitet som det centrale omdrejningspunkt i debatten.

Evalueringsprocessen

På baggrund af erfaringerne fra den forrige evalueringsrunde lægger Kunstrådet op til tre forandringer i evalueringsprocessen:

- der ansættes en koordinator – Karen Hannah
- hver institution evalueres af tre medlemmer (mod to i den forrige runde)
- der gennemføres to møder med hver institution (mod ét i den forrige runde)

Samspelet mellem Kunstråd, institutioner og opdragsgiver

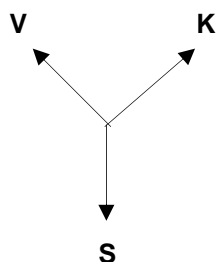
Kunstrådet lægger vægt på at skabe og opretholde en klar rollefordeling mellem parterne i evalueringsprocessen. Det politiske niveau er opdragsgiver til evalueringen, men ikke del i selve evalueringen. Den foregår mellem de enkelte institutioner og Kunstrådet. En forudsætning for gyldige evalueringer er derfor opretholdelsen af armslængdeprincippet.

3. Evalueringsmetode: Ønskekvistmodellen

Kunstrådet evaluerer kulturinstitutionerne ud fra en kunstfaglig synsvinkel med “Ønskekvist-modellen” som det metodiske grundlag.

Modellen bestemmer kunstnerisk kvalitet som en kombination af **Villen**, **Kunnen** og **Skullen** – eller af **Engagement**, **Evner** og **Nødvendighed**.

Grafisk ser modellen sådan ud:

Overordnet vil evalueringerne af de enkelte kulturinstitutioner basere sig på følgende grundspørgsmål:

Engagement: Institutionens villen

- ⇒ Hvad er institutionens overordnede kunstneriske visioner?
- ⇒ Hvordan ses visionerne i institutionens kunstneriske aktiviteter og den øvrige profilering af institutionen?
- ⇒ Hvilke ambitioner driver institutionen?
- ⇒ Hvordan svarer ambitionerne til institutionens kunstneriske præstationer de seneste år?
- ⇒ Hvordan skabes samarbejdet internt i institutionen?
- ⇒ Hvordan formidles visioner og engagement til medarbejderne i institutionen?
- ⇒ Hvordan er institutionens samarbejdsvilje udadtil?
- ⇒ Hvad er institutionens fremadrivende kraft?

Evner: Institutionens kunnen

- ⇒ Hvilke genrer, praksisser mm. satser institutionen på?
- ⇒ Hvordan udfordrer, udvikler eller perfektionerer institutionen disse genrer og praksisser?
- ⇒ Hvordan indfrier institutionen sine kunstneriske visioner?
- ⇒ Hvordan udvikler institutionen sit medarbejderteam i overensstemmelse med dens overordnede kunstneriske visioner?
- ⇒ Hvilke kunstneriske og formidlingsmæssige kompetencer kendetegner institutionen? Hvilke kompetencer savnes?
- ⇒ Hvordan bruger institutionen sine kompetencer?
- ⇒ Hvordan sikrer institutionen, at den holder sig i fortsat udvikling?
- ⇒ Hvad er institutionens særpræg?
- ⇒ Hvordan bruger og nyttiggør institutionen sit særpræg?

Nødvendighed: Institutionens skullen

- ⇒ Hvem er målgrupperne for institutionens arrangementer?
- ⇒ Hvorfor er netop dette publikum målgrupper for institutionen?
- ⇒ Hvad gør institutionen for at nå disse målgrupper?
- ⇒ Hvordan realiserer institutionen sine ambitioner i forhold til publikum?
- ⇒ Hvordan søger institutionen at fremme publikumsinteressen – og evt. nå nye målgrupper?
- ⇒ Hvordan er sammenhængen mellem det, institutionen kan og vil – og dens økonomiske midler og fysiske rammer?
- ⇒ Hvordan opfatter og placerer institutionen sig selv i forhold til andre institutioner af samme type?
- ⇒ Hvad er institutionens betydning og relevans i en kunstnerisk og samfundsmæssig sammenhæng?
- ⇒ Hvordan demonstrerer institutionen sin handlekraft og satsning?

Helhed og perspektiv: Institutionen samlet set under Ønskevisten

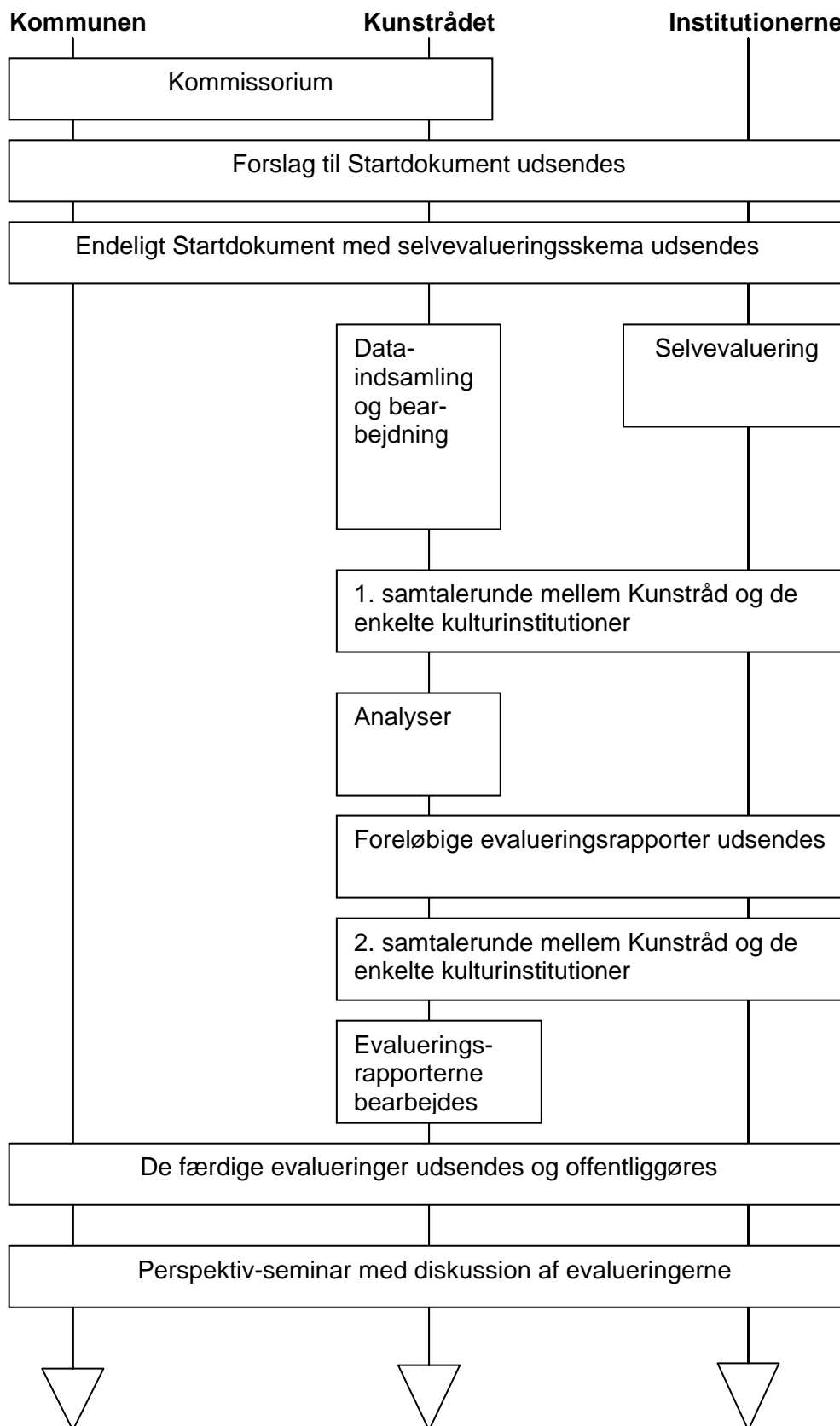
- ⇒ **Hvordan overbeviser institutionen om sin kunstneriske nødvendighed?**
- ⇒ **Hvilke vilkår og forandringer (samfundsmæssige, kulturelle, økonomiske og æstetiske) inden for institutionens kunstfaglige område påvirker dens kunstneriske nødvendighed?**
- ⇒ **Hvordan ser institutionen sig selv som kulturel og æstetisk aktør i fremtiden?**

Ønskevistspørgsmålene = evalueringskriterierne

Ønskevist-spørgsmålene fungerer som overordnede ledetråde gennem evalueringsprocessen. De vil danne udgangspunkt for formuleringen af spørgsmålene til institutionernes selvevaluering. De vil forme afsættet for samtalerunderne med institutionerne. Og de vil danne grundlaget for de vurderinger, Kunstrådet fremlægger i evalueringsrapporterne.

4. Evalueringsprocessen

Evalueringsprocessen forventes at forløbe over ét år – fra april 2006 til april 2007, hvor de færdige evalueringer udsendes. Elementerne i processen illustreres i følgende oversigt, der også angiver samspillet mellem parterne i evalueringen.

5. Selvevalueringsfasen

Et af de bærende elementer i evalueringsprocessen er institutionernes selvevaluering.

Formålet med selvevalueringen

- At give institutionen anledning til at reflektere over egen praksis og videreformidle disse refleksioner
- At give Kunstrådet et indblik i institutionens selvforståelse og syn på egen kunstnerisk vilje, formåen og nødvendighed
- At danne udgangspunkt for Kunstrådets samtaler med institutionerne
- At give institutionen en egen stemme ind i samtalerummet

Temaer

Temaerne for selvevalueringen lægger sig op ad Ønskekvistmodellens tre begreber – engagement, evner og nødvendighed. Fokus er rettet mod den kunstneriske kvalitet og mod institutionens udvikling – også set i relation til, hvor institutionen befinder sig nu i forhold til forrige evalueringsrunde.

Åben for aktiv medvirken

Som del af samtalerummet har Kunstrådet inviteret institutionerne til at sætte præg på selvevalueringsspørgsmålene.

I forbindelse med høringsrunden på det foreløbige Startdokument har de 18 institutioner derfor haft mulighed for både at kommentere på Startdokumentet og at indsende forslag til selvevalueringsspørgsmål.

De forslag, der ikke er indarbejdet i selvevalueringsskemaet, vil som aftalt indgå i de efterfølgende samtalerunder mellem Kunstrådet og de enkelte institutioner.

Selvevalueringsskemaet

Kunstrådet har udarbejdet et fælles selvevalueringsskema, dvs. at alle institutioner får samme spørgsmål til besvarelse.

Kunstrådet har lagt vægt på at formulere åbne og rummelige spørgsmål, så hver institution får mulighed for at beskrive sit eget særpræg – reflekteret i forhold til Ønskekvistmodellens tre begreber.

Spørgsmålene til institutionernes selvevaluering er vedhæftet som bilag til dette Startdokument.

Besvarelse af selvevalueringen

Kunstrådet opfordrer til, at spørgsmål og svar på selvevalueringen drøftes i fællesskab og på tværs af ledelse og medarbejdere i den enkelte institution.

Spørgsmålene kan besvares i enkeltsætninger eller sammenhængende tekst. Det er op til den enkelte institution – **blot institutionen får reflekteret over og besvaret alle spørgsmål i selvevalueringsskemaet.**

Selvevalueringen skrives på PC'er og indsendes i både **papir- og elektronisk format.**

Omfanget af selvevalueringen skal være på **max. 6 sider.**

Fristen for aflevering af selvevalueringen er **fredag d. 30. juni 2006.**

6. Samtalerunderne

Et andet nøglepunkt i evalueringsprocessen er samtalerunderne med de enkelte institutioner. Det er her, samtalerummet naturligt nok udfoldes i egentlig forstand.

Kunstrådet har valgt at gennemføre to samtaler med hver institution – den ene finder sted før udarbejdelsen af Kunstrådets foreløbige evalueringsrapport; den anden er en opfølgning på denne rapport.

Hovedpointen med to samtalerunder er at kvalificere samtalerummet mellem institutionen og Kunstrådet.

Institutionens selvevaluering vil indgå som et centralt element i første samtalerunde. Kunstrådets evalueringsrapport vil være omdrejningspunktet for anden runde.

Begge runder gennemføres med den indgangsvinkel fra Kunstrådets side at yde institutionen et kvalificeret kunstfagligt med- og modspil, der har fokus på institutionens kunstneriske udviklingsperspektiver.

Med henblik på at kvalificere dialogen og diskussionen med institutionen har Kunstrådet besluttet at evaluere i tremandshold. Til samtalerunderne opfordrer Kunstrådet til, at hver institution møder op med tre personer fra forskellige personalegrupper.

Evalueringernes tremandshold

Kunstrådets medlemmer – Sacha World, Victor Marcussen, Martin Lai Andersen, Ansa Lønstrup, Louis Jensen, Trine Rytter Andersen og Torben Rasmussen – fordele sig i følgende tremandshold på de enkelte institutioner:

Musik

Klüvers Bigband	Victor	Ansa	Torben
Musikcaféen	Martin	Ansa	Torben
Voxhall	Martin	Ansa	Trine
Train	Trine	Ansa	Louis
Aarhus Symfoniorkester	Martin	Ansa	Sacha
Musikhuset	Ansa	Victor	Torben
Sommeroperaen / DJO*	Sacha	Ansa	Victor

Teater

Entré Scenen	Victor	Ansa	Trine
Teater Refleksion	Victor	Louis	Trine
Gruppe 38	Sacha	Victor	Louis
Filuren	Sacha	Victor	Louis
Svalegangen	Martin	Sacha	Trine

Dans

Danseværket	Sacha	Louis	Torben
GRAN – teater for dans	Sacha	Martin	Torben
Granhøj Dans	Sacha	Martin	Torben

Øvrige

Kulturhus Århus	Trine	Martin	Torben
Festugen	Trine	Martin	Louis
Århus Kunstbygning	Trine	Torben	Louis

* Der udarbejdes en udtalelse om Den Jyske Operas særforestillinger

7. Slutresultatet: Syv fremadrettede sider

Kunstrådet vil bestræbe sig på at udarbejde korte, men gennemargumenterede evalueringer, der med Ønskekysten som grundlag er præget af en metodisk stringens og en fælles opbygning, også for at gøre dem lettere sammenlignelige.

Som redskab i evalueringerne bruges Ønskekystmodellen med vægt på analyser af sammenhænge og med øje for institutionernes kontinuerlige udvikling. Evalueringsrapporterne vil derfor lægge vægt på det fremadrettede perspektiv snarere end det tilbageskuende.

Kunstrådet finder det yderst væsentligt, at evalueringerne er formuleret klart. Vurderinger og konklusioner skal således fremgå tydeligt og er ikke noget, man skal læse mellem linierne.

Omfanget af de færdige evalueringsrapporter vil være på ca. 7 sider pr. institution.

Den afgørende drivkraft for Kunstrådet i evalueringsarbejdet er, at institutionerne får et udbytte af såvel evalueringsprocessen som af slutproduktet – på det korte og det lange sigt.

8. Tidsplan

Tidsplan for Kunstrådets evalueringsarbejde 2006-2007

START April 2006

- Kommissorium formuleres
- Startdokument udarbejdes

Maj

- Startdokument udsendes til institutionerne
- Høringsrunde for Startdokument. Fristen for kommentarer fra institutionerne på Startdokumentet er 15. maj 2006
- Selvevalueringskema udarbejdes af Kunstrådet
- Endeligt Startdokument med selvevaluerings spørgsmål udsendes til institutionerne 22. maj 2006

Maj - juni

- Institutionerne udarbejder og indsender selvevaluering. Fristen for aflevering af institutionernes selvevaluering er **30. juni 2006**

Juni - september

- Dataindsamling og bearbejdning af selvevalueringerne
- Opsamling af selvevaluering til brug for evalueringssamtaler med institutionerne.
- Køreplan, metode og struktur færdiggøres

Oktober - december

- 1. samtalerunde med institutionerne: Kunstrådets tremandshold afholder møder med institutionerne

Januar 2007

- Analyse
- Kunstrådet udarbejder foreløbige evalueringsrapporter

Februar - marts

- Foreløbige evalueringsrapporter udsendes til institutionerne
- 2. samtalerunde: opfølgende møder med alle evaluerede institutioner
- Evalueringsrapporterne bearbejdes

SLUT April 2007

- De færdige evalueringsrapporter afleveres til Århus Kommune, udsendes og offentliggøres

Bilag til Startdokument:

Spørgsmål

til institutionernes selvevaluering

Udsendt af Kunstrådet 22. maj 2006 til

Klüvers Bigband	Entré Scenen	Danseværket
Teater Refleksion	Gruppe 38	Filuren
Gran – teater for dans	Granhøj Dans	Musikcaféen
Voxhall	Train	Aarhus Symfoniorkester
Kulturhus Århus	Svalegangen	Aarhus Sommeropera
Århus Kunstbygning	Århus Festuge	Musikhuset Aarhus

Besvarelse af selvevalueringen

Spørgsmålene kan besvares i enkeltsætninger eller sammenhængende tekst
– ***blot institutionen får reflekteret over og besvaret alle spørgsmål***

Selvevalueringen skrives på PC'er og indsendes i både ***papir- og elektronisk format***

Omfanget af selvevalueringen skal være på ***max. 6 sider***

Fristen for aflevering af selvevalueringen er ***fredag d. 30. juni 2006***

Selvevalueringen indsendes til Kunstrådets formand:

K. Torben Rasmussen
Postadresse: Mejlbyvej 670, 8530 Hjortshøj
E-mail: torben@team-island.dk

SPØRGSMÅL TIL SELVEVALUERING – besvares og indsendes senest 30. juni 2006

Engagement / Villen

- 1: Hvad er de overordnede kunstneriske visioner for jeres institution?
a) Hvordan kommer visionerne konkret til udtryk i de kunstneriske aktiviteter?
b) Hvordan harmonerer de seneste års præstationer med det, I gerne vil opnå kunstnerisk set?
c) Hvordan sikrer I en løbende udvikling af de kunstneriske visioner?
- 2: Hvordan skaber I det interne samarbejde i institutionen?
a) Hvordan samarbejder I om den kunstneriske linie?
b) Hvordan formidles de overordnede kunstneriske ambitioner internt i institutionen?
c) Hvad gør I for at fastholde og styrke engagementet i institutionen og sikre en løbende udvikling af samarbejdet internt?
- 3: Hvilke ambitioner har I om samarbejde udadtil?
a) Hvilke lokale, nationale og internationale samarbejdspartnere vil I gerne etablere en tættere kontakt til?
b) Hvilke konkrete initiativer tager I til samarbejde – med hvem og om hvad?

Evner / Kunnen

- 4: Hvilke kunstneriske genrer, delgenrer eller praksisser satser I på?
a) Hvordan søger I at udfordre, udvikle eller perfektionere disse genrer og praksisser?
b) Hvordan er jeres satsninger på netop disse genrer og praksisser med til at markere jeres institutionsprofil?
- 5: Hvilke kunstneriske og formidlingsmæssige kompetencer kendetegner jeres institution?
a) Hvordan bruger I kompetencerne, og hvordan kommer dette konkret til udtryk i de kunstneriske arrangementer og aktiviteter?
b) Hvordan sikrer I en løbende udvikling af jeres kunstneriske og andre faglige kompetencer?
c) Hvilke kompetencer savner I?
- 6: Hvad er særpræget ved netop jeres institution?
a) Hvordan bruger og nyttiggør I dette særpræg?
b) Hvad er afgørende for, at I kan indfri de overordnede kunstneriske visioner og markere institutionens særpræg?
c) Hvordan navigerer I mellem jeres egne specialiserede kunstfaglige krav og jeres bevidsthed om forventninger hos publikum og omverden?

Nødvendighed / Skullen

- 7: Hvem er jeres målgrupper?
a) Hvorfor netop disse målgrupper?
b) Hvordan når I målgrupperne?
c) Søger I at nå nye målgrupper – hvilke og hvordan?
- 8: Hvordan vil I beskrive sammenhængen mellem jeres ambitioner og praksis og de økonomiske, fysiske og politisk-kontraktlige rammer for jeres institution?
a) Hvilke muligheder og begrænsninger giver rammerne i forhold til at kunne realisere de kunstneriske ambitioner og ideer, I har?
b) Hvilke kunstneriske udviklingspotentialer vil I gerne udnytte bedre – og hvad kræver det?
- 9: Hvordan vil I karakterisere jeres institutions betydning og relevans i en kunstnerisk og samfundsmæssig kontekst?
a) Hvilke vilkår og forandringer (økonomiske, politiske, kulturelle, æstetiske mv.) indenfor jeres felt påvirker jeres institutions kunstneriske nødvendighed?
b) Hvordan vil I fortsat demonstrere jeres institutions kunstneriske nødvendighed?
- 10: Frit spil: Skriv hvad I lyster